YU ISSN(9296) — LETNIK XXXI ŠT. 8/9 — JUNIJ 1991 — CENA 20 DIN

KATEDRA

KATEDRA

Načeloma je Katedra, ki jo držite v rokah, zadnja, ki je po 31. letih izšla v Jugoslaviji. Koliko je to res in kaj pomeni, je gotovo vprašanje, ki ni samo politične narave. Kulturne navezave z jugom so bile vedno mnogo več, kot le sol duhovnega življenja Slovencev. Medijsko tržišče je sorazmerno kompletno — govorimo seveda o južnih republikah in provincah in njihovi ponudbi pri nas — in bi glede na značaj odklapljanja utegnilo veliko izgubiti. Če bodo Hrvati ostali brati, bomo njihove produkte še lahko odjemali, se pravi ne bomo prikrajšani za Sportske novosti in Alana Forda, a ob črnogledih napovedih bi lahko ostali brez srbske produkcije, ki je zelo močna, kakovostna in referenčna, zlasti v prevajalski dejavnosti. Dostop do leposlovja in strokovne literature v sorodnem jeziku pa ni zanemarljiva stvar. A kaj bi. Po definiciji se blagovni promet ustavi le v skrajnih političnih razmerah. Če zmoremo verjeti, da s 26. junijem te ne bodo poslabšane, bomo še vedno lahko brali v srbohrvaščini. Četudi to ne bo in.

Pekrska tragikomedija

Andrej Brvar pogreša talente

Vlada kupuje, kar je zastonj

Tipičen potrošnik ne obstaja!

Šola v političnem primežu

NOVIM OBLASTNIKOM

AL' DNEVA NE POVE NOBENA PRATKA

Pravijo, da bo 26. junija pripravljeno vse, kar je potrebno za ustanovitev nove države. Tedaj da bomo začeli jemati slovo od Srbov in Hrvatov in si padli v objem — kot Slovenci? Prej kot Italijani, Madžari, Gorenjci, Dolenjci, Štajerci, Primorci, Kranjci, Romi in kaj vem kdo še vse, ki se dandanes po čudnem nesporazumu (kaj čte, je bla pošta zmeraj žlaht!), namesto Slovinci imenujejo Slovenci. In so dejali še, češ bo kar bo, mi bomo država, pa naj nas priznajo ali ne! — in so mislili seveda, ko so to dejali, na mednarodno politično skupnost.

Priznanje. — Sodrug Jože Vogrinc-Glinc je v prejšnji številki Katedre lepo pokazal kam bo pri takšnem priznanju pes taco pomolil. Njegov načrt razprodaje te nove države je bil vsaj realističen, če že ni bil razmeroma natančna napoved razpleta, ki bo moral slediti sezonskemu znižanju cene blaga s slovensko nalepko po famozni odcepitvi. In pri tem bi smeli biti zares zadovoljni, ko bi si za primerjavo lahko sposodili živžav in prerivanje na kakšni Oxford Street takoj po Božiču. Ne, slovenska razprodaja bo takšna, kakršne pač poznamo — dolgočasna in cenena in na koncu se bodo po skladiščnih kotih prašili kupi neprodanih in neuporabnih duš, ki jim je že zdavnaj potekel rok trajanja. Kakor koli že, takšnole žepno državico poceni in malomarno kupiš ali pa greš mimo nje in se brez škode delaš, kot da je sploh nisi opazil — tako ali tako se bo slej ko prej ponižno priplazila za tabo in se ponujala še ceneje!

Kaj pa scenariji za primer, da bi se nova država priznanju odpovedala, da bi ji zanj ne bilo mar?

Nepriznanje. — V takem bi bili na hitro pri roki dve poti, izolacija in samozadostnost s samozadovoljstvom ali ekspanzionizem v eni od inačic manjšinjskega imperializma. Ti dve poti si nasprotujeta samo na videz in ju zlahka beremo skupaj. Na primer takole:

— država se po sili razmer izolira in zateče v izpovedovanje doktrine, po kateri so treznost, odpovedovanje in ponos, ki izvira iz pripadnosti takšni državi, stebri bodočega napredka. Telesna izurjenost in žilavost bosta za to vero vrednoti za sebe in po sebi, za konjenico pa itak vemo, da je žez drn in strn hitrejša in gibčnejša od vsake, naj si bo še tako motorizirane vojske. Na kopnem se tedaj za prednost ne bomo bali, tistih nekaj sežnjev morja ubranimo kot nič in za nebo?

— No, za nebo bo poskrbel kler, saj počemu ga sicer imamo! Takole v zavetju in skrbno zavarovani bomo izurili svoje udarne, pehotne in konjeniške enote, hranil jih bo pridni kmet in vodil preudarno izbrani oblastniški trop modrih razumnikov. Ti bodo še posebej modri zato, ker se bodo odpovedali tudi šoli, za katero tako ali tako vemo, da odgojuje mlečnozobce in mehkužneže, bivšeučitelje in znanstvenike pa bomo vključili v izvajanje javnih del, kjer se bodo ob delu znova vrnili k svojemu bistvu, se pravi k slovenski zemlji. Rodna politika se bo posvetila skrbi za skokovito rast prebivalstva in pametni odbiri na telesu in duhu zdravih treh stebrov slovenske države. Vse to pa bomo počeli potihem, na varnem, pod plaščem nebrižnosti mednarodne politične javnosti za na videz nebogljene in ničvredne Slovence. In potlej . . .

. . . In potlej bomo planili in pomendrali to tako imenovano mednarodno skupnost, ki jo bo potehmal tlačila slovenska peta — nekako tako, kot si je pred nedavnim zamislil Jože Vogrinc-Glinc, ko je razložil svoj načrt slovenske osvojitve sveta. Je to tako neverjetno? Ni!— Pomislite samo na Filipove in Aleksandrove Makedonce in na vrle Rimce, preden jih je do kraja povozil čas, se pravi cesarstvo. Ali pa na psihofizične lastnosti Slovenca, ki ga mimo pridnosti tudi bojaželjnost po naravi krasi in je bila kriva samo zla usoda, da se doslej ni mogla do kraja uveljaviti.[x]

Iztok Saksida

[x] Negativna utopija? — Morebiti ali pa tudi ne. Zagotovo pa nič bolj prismuknjena in negativna kot načrti zdajšnje oblastne garniture, po katerih se bo slovenska država izvila in utrdila za vsako ceno, četudi za evropskimi mejami.

Akademski časopis
Katedra
Tyrševa 23
62000 Maribor
Telefon (062) 212-004
Fax (062) 24-246
s pripisom »za Katedro«
Št. žiro računa
51800-678-81846

Ustanovitelj in izdajatelj:
Študentska zveza
Univerze v Mariboru
(v pravnem neredu
prehodnega obdobja)

Predsednica časopisnega sveta:
Dragica Korade
Katedra izhaja ob podpori
Družbenega dogovora o
financiranju mladinske
periodike v Sloveniji

Uredništvo:
Danilo Vezjak (glavni urednik)
Sašo Dravinec (odgovorni urednik)
Robert Hernec, Albert Mrgole,
Rajko Muršič, Miro Lenič,
Darinko Kores-Jacks,
Petra Vidali, Janez Štembergar.

Oblikovanje:
Didie Šenekar

Naslovnica:
Oto Rimele

Tehnična urednica:
Snežana Štabi

Tisk: GZP Mariborski tisk
Cena izvoda: 20 din
Polletna naročnina 100 din,
za pravne osebe 200 din,
celoletna naročnina za
tujino 30 DEM oz. enako
vsoto v drugi valuti
Oproščeno temeljnega
prometnega davka po
sklepu št. 421-1/70

ANTIPROPAGANDA ČUDA TEHNIKE

Da bi nek izdelek zaslužil lepo ime *čudo tehnike*, ni toliko pomembno, da se zares bistveno razlikuje od izdelka z enako uporabo, ki pa ni »čudo tehnike«, ampak gre predvsem zato, da proizvajalec kupca fascinira. To ima za posledico višjo ceno in boljši prodajni efekt.

Zadnje čase krožijo po naših domovih najrazličnejši akviziterji, ki prirejajo demonstracije različnih izdelkov, ki ne le, da jih prodajajo kot čuda tehnike, ampak kot nekakšno ekskluzivno ponudbo, ki je v trgovinah sploh ni mogoče kupiti. Prednosti napram »navadnim izdelkom« so vsaj glede uporabnosti minimalne, zato bo pameten potrošnik dobro premislil, če jih velja kupiti, oz. če višja cena, pogosto zahtevano devizno plačilo, dolgi dobavni roki itd. odtehtajo uporabne prednosti. Akviziterska prodaja ima zagotovo tudi prednosti — potrošnik lahko na mestu samem preveri uporabnost ponujenega mu artikla. Toda, pozor! Uspešni akviziterji goljufajo — ne lažejo o uporabnih prednostih, jih pa pretirano poudarjajo, pri tem pa nujno »pozabljajo« na slabosti. Jedi, pripravljene v **AMC** posodi na varčen, hiter in zdrav način, niso prav pretirano okusne, za običajen način priprave pa zadoščajo tudi navadni piskri. Pranje pregrešno drage **Domo vip** posteljnine v stroju ni prav priporočljivo. »Neuničljivi« sesalec **Vorwerk** se je vašemu antipropagatorju v enem mesecu kar dvakrat temeljito pokvaril — rezervnega dela, ki je šel k vragu v drugem primeru, na servisu niso imeli, ker se jih je baje pokvarilo toliko, da niso računali na toliko reklamacij, in je bilo treba počakati kakih 14 dni, da so prispeli iz Nemčije . . .

Če je izdelek, ki ga kupite kot čudo tehnike, pa se izkaže, da to ni, še vedno mogoče uporabljati vsaj kot navaden izdelek oz. ga prodati dalje oz. ga vreči v smeti, pa to ne velja za *čudežne rešitve*, ki nam jih dan na dan servirajo naši oblastniki. Ne le, da se tem praviloma ni mogoče izogniti, tudi stanejo dolgoročno bistveno več. Organiziran upor (najsi bo v obliki državljanske nepokorščine ali aktivne resistence) praviloma ne pride v poštev, ker je država močnejša in nasilnejša od državljanov. Torej, **živela ilegala!**

Jacks

Jasmina Vidmar

Predlagamo komitentom, ki poslujejo s KBM v ekspozituri Melje, da vsakič, ko se pojavijo na banki, pustijo pri blagajni kakšen dinar. Za dježvo, da bodo bančniki lahko prišli do svojega kofetka. Predsedniku delavskega sveta, ki se v času, ko varčevalce non-stop zajebavajo in jim mešajo glavo z dnevnimi spremembami poslovanja, ukvarja s takšnimi neumnostmi, pa sporočamo gromki fuck off.

Ad 6

Razno

Predsednik delavskega sveta je pod točko "razno" predlagal, da delavski svet odobri nakup dježve iz sredstev neposredne skupne porabe za ekspozituro Melje.

Delegati so po podanem predlogu sklenili, da morajo tovrstne stroške drobnega inventarja kriti delavci sami, zato ne bodo odobrili takšnih stroškov in sprejeli naslednji

SKLEP: 1. Delavski svet LB-KBM, d.d. ne odobri nakupa dježve iz sredstev skupne porabe in predlaga delavcem ekspoziture Melje, da znesek za nakup dježve poravnajo s svojimi sredstvi.

2. Delavski svet je ob tem tudi sklenil, da v prihodnje ne bo odobraval takšnih in podobnih stroškov, saj je mnenja, da morajo tovrstne storške drobnega inventarja, ki so namenjeni za potrebe delavcev, kriti delavci sami.

Seja delavskega sveta je bila zaključena ob 15.30 uri.

Zapisala

Slavica Šubernik

Predsednik delavskega sveta
LB-KBM, d.d.

Borut Rataj, l.r.

UTRINKI 20

V banki sem našel zloženke, s katerimi seznanjajo stranke o novih zmožnostih varčevanja, ki je hkrati oblikovanje premoženja. Ogledal sem si predvsem dve, v katerih sta opisana **MultiPlan 1** in **MultiPlan 2.**

Prva oblika varčevanja traja 28 (osemindvajset) let, druga 23 (triindvajset). Obeh podatkov si niti ne znam prav predstavljati, ker nisem navajen na tako dolgoročno načrtovanje in razmišljanje. Podrobnosti o tem, kakšne koristi ima varčevalec, so še bolj nenavadne.

MultiPlan 1 predvideva mesečni obrok skozi celotno obdobje, hkrati pa izplačila različnih vsot, ki se zgodijo od četrtega leta varčevanja. Ker vabijo k tej obliki varčevanja predvsem mlade, so leta izplačila povezana s povprečjem potreb, ko ljudje opravijo večje nakupe.

MultiPlan 2 pozna dve obdobji: prvih sedem let varčevalec vplačuje mesečni obrok. Nato se premoženje oblikuje iz obresti. V pogodbi je predvideno, ali se oblikuje 8, 12 in 16 let. S to obliko varčevanja načrtujejo ljudje svoja sredstva za čas po upokojitvi, ali za plačilo šolanja otrok. Sestavni del obeh ponudb je življenjsko zavarovanje.

V časopisih sem prebral, da so Nemci svojo izrazito varčevalnost poistovetili s hranilno knjižico in stanovanjskim varčevanjem. Banke jih skušajo privabiti k drugačnim oblikam in tudi državna finančna politika je sprejela ukrepe, s katerimi so hranilni knjižici odvzeli nekaj njene privlačnosti. Druga opazna značilnost Nemcev je življenjsko zavarovanje, praviloma povezano s še drugimi oblikami zavarovanja. Nesrečam se ni mogoče izogniti, vendar jih skušajo nekako načrtovati.

Podatka, da banke dobro poslujejo in da je odziv na obe opisani obliki varčevanja zelo dober, potrjujeta trditev, da je temeljni način razmišljanja dolgoročno oblikovanje premoženja. Prezir in s strahom povezano sočutje sta dve obliki odnosa do tisith, ki so izpadli iz tega sistema. Vedno več jih. Kdor izgubi službo (delo), pogosto ne more več obdržati stanovanja. Vse oblike podpore pa so vezane na stalno bivališče. Še manj si lahko te osebe privoščijo redno mesečno vplačilo obrokov za varčevanje.

Ali si se zasidral v krog socialne države ali pa si iz njega izpadel, sta dilemi življenjske poti in miselna vzorca, ki določata pogovor. Racionalnost, ki jo premoženje določa in s katero premoženje nastaja, je duh kapitalizma. Preskočil je krog omejenih verskih skupin in postal določnica mišljenja večine državljanov. Nekaj stoletij je bilo potrebnih za uveljavite te vrste racionalnosti in zaznamuje jih vrsta silovitih razreševanj družbenih nasprotij.

Dvoje dobi nov pomen, ko razmišljam o tej racionalnosti najprej reklo, da »je denar sveta vladar«, ki ga lahko označim za poetično obliko družboslovnega teorema o prečni funkciji, ki prežema in določa smer družbeni totaliteti; potem pa samoumevnost, s katero kupci v trgovini pričakujejo, da jim bo blagajničarka vrnila tudi poslednji pfenig.

Razmišljanje se konča s trpkim spoznanjem. Obdobje moje finančne samostojnosti je sovpadlo z obdobjem »inflacijskega pričakovanja«. Načrtoval sem zmeraj tako, da bi se okoristil z razvrednotenjem denarja. Ne vem, ali lahko to in takšno socializacijo spodrinejo izkušnje nekaj mesecev bivanja v krajih z drugačno racionalnostjo.

Bojim se, da zgolj branje Maxa Webra ne more nadomestiti zgodovinskega učnega procesa, o katerem sem bral pri Klausu Ederju in Oskarju Negtu/Aleksandru Klugeju. Še več, bojim se, da so težave pri razumevanju vseh navedenih avtorjev povezane tudi z drugačno socializacijo, z drugačnimi temeljnimi vzorci.

Evropa, pozdravljena. Skušam te razumeti, ne vem, ali znam v tebi tudi živeti.

Igor Kramberger

ŠTUDENTSKA ORGANIZACIJA
UNIVERZE V MARIBORU
Gosposvetska c. 83
62000 MARIBOR
Na osnovi sklepa vlade ŠOU Maribor objavljamo

RAZPIS

DIREKTORJA ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE UNIVERZE V MARIBORU za mandatno dobo 4 leta.
Pogoji:
Kandidati za razpisano delovno mesto morajo poleg splošnih, z zakonom določenih pogojev, izpolnjevati še naslednje pogoje:
— visoka ali višja izobrazba ekonomske ali pravne smeri,
— aktivno znanje nemškega ali angleškega jezika,
— organizacijske in vodstvene sposobnosti.
Kandidati naj pošljejo pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi na naslov:
Študentska organizacija
Univerze v Mariboru
Gosposvetska c. 83
62000 MARIBOR
Kandidati bodo o izbiri obveščeni v roku 8 dni po sprejetju sklepa o izbiri.

ALI HOČEŠ IZDATI SVOJ LITERARNI PRVENEC?

Mladinski kulturni center (MKC) Maribor razpisuje natečaj za izdajo literarnega prvenca,. Natečaj je namenjen literatinjam in literatom vseh starosti, ki pišejo poezijo, prozo, dramske tekste ali karkoli drugega, kar je v zvezi z literaturo. Natečaja se ne morejo udeležiti tisti, ki jim je že izšla knjiga (samozaložniške izdaje so pri tem izvzete). Svoje stvaritve, napisane v slovenščini, pošljite najkasneje do 30. 9. 1991 v dveh izvodih na naslov MKC MARIBOR, OROŽNOVA 2, 62000 MARIBOR s pripisom »ZA LITERARNI PRVENEC«. Natečaj je anonimen, zato pošiljke označite s šifro, v ločeno kuverto z isto šifro pa vložite listek z vašim imenom, priimkom, naslovom in podpisom. Razpisovalec se obvezuje, da bo najboljšemu udeležencu natečaja, ki ga bo izbrala štiričlanska komisija, izdal knjigo.

Natečaj je drugi po vrsti in bi naj bil vsakoleten. Na prvem, ki je bil izveden v sezoni 1989/90, je komisija v sestavi France Forstnerič, Andrej Brvar, Dragica Korade in Metka Pelc prvo mesto prisodila Jadranki Žiberna. Njen roman »Potrpežljivost ribe ali ponovni razkroj« bo izšel v kratkem.

Maribor, 15. 2. 1991

za MKC: Jože Kos

LJUBLJANSKA MIROVNIŠKA LOGIKA

MARIBORSKO LJUBLJANSKI PLES TARANTELA

Vse doslej sem živel v naivni veri, da gre pri latentnem rivalstvu med **Mariborom** in **Ljubljano** za nekakšno folklorno posebnost, ki izhaja iz znane slovenske karakterne poteze nevoščljivosti (saj veste: nič hudega, če sosedu krava crkne), toda zadnji dogodki kažejo, da se Ljubljana — hote ali nehote, vede ali nevede — do Maribora dejansko obnaša nesramno in ponižujoče. Najprej nisem mogel verjeti svojim ušesom, ko je obrambni minister izjavil, da je Maribor slovensko mesto, potem pa me je na podoben način še bolj presenetil tudi njegov kolega, mirovnik **Marko Hren,** ki je dan pred kulturnim sejmom Altera Pars na ljubljanskem Radiu Študent govoril o tem, da se Mariborčani v svojem odporu niso tako izkazali kot pred leti Ljubljančani, ker pač za razbesnjeno množico (tega gospod Hren sicer ni izjavil v pejorativnem smislu, dalo pa se je razumeti, da mariborski aktivni odpor ni bil nenasilen, kar seveda ne bo ravno držalo) in poskrbela mirovniška služba pod njegovim vodstvom. Kolikor mi je znano, ima Maribor mirovnikov celo več kot Ljubljana (in kaj potem, če je med njimi toliko Jehovih prič), čeprav je res, da niso institucionalizirani, kar pa je posledice zelo dolge zgodbe, ki se imenuje eksodus humanistov iz Maribora — za kar ima dobršen del zaslug ravno ljubljanska univerzitetna centralizacija. Da bi gospodu Hrenu in ljubljanskim mirovnikom šinilo v glavo, da jih Maribor v tistem kritičnem trenutku potrebuje, pa je seveda odveč pričakovati — Maribor je predaleč, tam pač živijo robustni domorodci, ki so kulturno vsaj za eno stopnjo pod nivojem ljubljanskih prosvetljencev in se z njimi sploh nima smisla ukvarjati.

Da bi bila mera polna, pa so se ljubljanski oblastniki »velikodušno« (in enodušno) spomnili Maribora dva tedna kasneje, ko so prišli v skoraj polni zasedbi na pravo socrealistično narodniško proslavo v Pekre — v trenutku, ko jih je Maribor potreboval, pa so pošiljali predvsem telegrame podpore in s performativi poskušali pred javnostjo oprati svoje duše.

Če predpostavimo, da oblast po naravi ni strahopetna in da tisto vročo noč ni pakirala kovčkov, ampak je strnila svoje vrste, da bi ubranila svoje podanike pred navalom »bizantinskih hord« iz Balkana, potem nam ne more biti jasno, zakaj se proti nevarnosti ni borila tam, kjer se je konflikt manifestiral, ampak je prepustila vse breme pogajanj občinski oblasti, ki sama po sebi ni imela mandata obrambe Slovenije. In če že predpostavimo, da so se ljubljanski velmožje v tistih trenutkih zares »krčevito borili« za »neodvisnost, suverenost« in kar je še sorodnih atributov in čarobnih inkantacij tega trenutka, in da so zategadelj morali nujno »biti na položajih«. potem sledi, da se Slovenija razteza nekje med Ljubljanskim barjem (Ig) in Šmarno goro (Tacen). Vsak drug partikularen del Slovenije je potemtakem bistveno manjšega pomena od Ljubljane in v konkretni situaciji prepuščen samemu sebi.

Za dodatno potrditev nelagodnega občutka ob odnosu na tej relaciji pa je poskrbel še odnos do kulturnega sejma Altera pars, ki ga je medijsko Ljubljana povsem prezrla (čeprav je iniciativa prišla ravno iz Ljubljane), saj se nobenemu mediju ni zdelo vredno poslati poročevalca iz Ljubljane.

Tako je Maribor doživel sluzasto medijsko promocijo skozi militaristično orgijo nove razvojne politike te države, ki veljaško uničuje še zadnje klice zdravega razuma, ki je pred časom zahteval mirovniško prihodnost te dežele. Pekrski strumni korak hrabrih mladcev, varuhov domovine, je nagravžna manifestacija »novega Slovenca«, ki se z vsakim paradnim korakom bolj približuje balkanskemu peklu. Upam, da se razum v pregretih glavah ne spreminja v plutonij, ker bi bila kritična masa militantne enoumnosti lahko prav kmalu presežena. Ljubljanska kotlina bi bila v tem primeru izbrisana s sveta, toda to bi bila le slaba uteha »zafrustriranemu Mariboru«, ki bi postal slovenska prestolnica.

Hudič je pač, da je militaristična logika v svojem bistvu unitarno-centralistična, še večji hudič pa je, da smo jo enkrat v širšem okviru že »preboleli« in se iz »beograjske« zgodbe nismo prav ničesar naučili. Bog pomagaj prihodnosti, ki temelji na mešanici frustracij, arogance, poniglavosti, zavistnosti, kratkovidnosti, stereotipnosti, paranoje in strupa — saj vemo, kam vodi ples ob piku tarantele!

Rajko Muršič

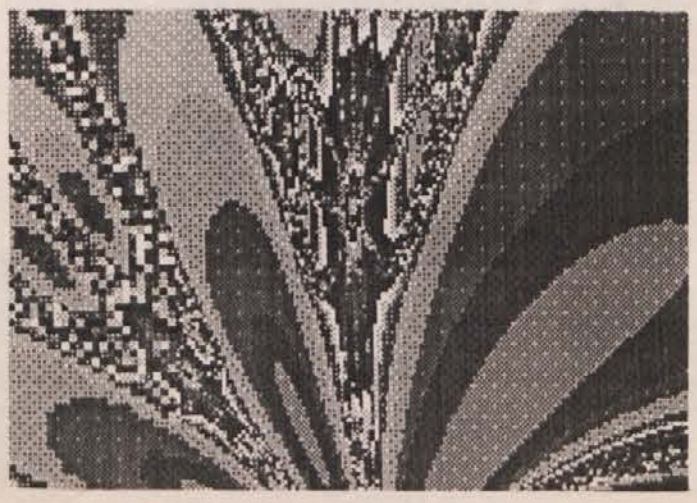

PSIHOPATOLOGIJA JUGOSLOVANSKE KRIZE

STRAH IN RESNICA

Realnost nasilja in realnost strahu pred nasiljem sta lahko povezani bolj ali manj, in vzročno-posledično v obeh smereh. Kdor se boji nasilja, naj to realno obstaja ali ne, bo slejkoprej tudi sam posegel po njem, da bi se ubranil; tisti, ki postane objekt nasilja, se prav tako brani — in boji.

Racionalen razplet konflikta je nemogoč že zato, ker sta tako strah kot nasilje nekaj *iracionalnega.* Da bi bil mogoč, če že ne racionalen razplet, pa vsaj za vse kolikor-toliko sprejemljiv kompromis kot prvi korak k možnemu razpletu, bi bila potrebna vsaj minimalna *točka strinjanja.* Objektivna **resnica,** na primer.

Že rimski zgodovinopisec **Sevtonij,** ki je pred dobrimi 1500 leti napisal knjigo *Dvanajst rimskih cesarjev,* je vedel, da je resnica nekje vmes med različnimi (nasprotnimi) mnenji. V želji po objektivnosti je osvetil tako dobre, kot tudi slabe strani vsakega od cesarjev. Sam je skušal pri tem ostati kar se le da nevtralen, sodbo pa je prepustil bralcem. Če kot bralec (sploh današnji in kot tak povsem neprizadet bo dogajanju v Rimu pred skoraj 2000 leti) nekako »objektivno« seštevam *»pluse«* in *»minuse«,* mi mora biti od vseh opisanih cesarjev najbolj simpatičen **Kaligula.** Da, prav tisti, ki ga dandanes po zaslugi »poljudne zgodovine« (v romansiranih, strip in filmskih izdajah) poznamo predvsem po norosti, razuzdanih orgijah in nepopisni krutosti.

Resnica srbskih deklet, ki iz hrvaške Slovenije panično bežijo v Vojvodino, je, da hrvatski specialci na veliko *posiljujejo in počnejo še hujše svinjarije z* nemočnim srbskim prebivalstvom. Preden je Kosovo prišlo pod oblast »enotne Srbije«, so z nemočnim srbskim prebivalstvom nasploh in s srbskimi dekleti posebej prav to počeli tudi Albanci, le da so imeli manj podpore in bili slabše organizirani od hrvaške policije, torej tudi manj nevarni. Vsekakor se strinjam s kolegico **Dragico Korade,** ki meni, da so vsaj z vidika zavesti *hrvaška posilstva srbskih deklet enako resnična kot odrezane glave in iztaknjene oči treh hrvatskih policistov,* čeprav nobena od bežečih Srbinj **ni bila zares posiljena,** masakrirani hrvatski policaji pa **so zares mrtvi** (po TV smo celo videli grozljive slike njihovih trupel, ki, čeprav srbski uporniki trdijo, da gre za fotomontažo, delujejo še kako prepričljivo).

Resnica obojih je torej edinole **strah.** Nekaj sicer iracionalnega, a še kako obstoječega — in skupnega. O čemer je treba racionalno razpravljati in kar je treba prav tako racionalno odpraviti.

Že vsaj od **Freuda** sem vemo, da je prvi korak k ozdravitvi duševne bolezni pacientovo racionalno spoznanje resnice. Tiste resnične, najgloblje resnice, pa se ne obeša na veliki zvon. Zadrži se zase, morda se komu prišepne, a za rešitev krizne situacije je treba o njej mirno in trezno razpravljati.

Ne more pa je »spontano« in enoglasno izkričati množica, zbrana na mitingih, niti gromoglasni in brezprizivni govorniki, še sploh pa ne ob spremljavi strelov in eksplozij.

Če mi nekdo zaupa, da ga je strah, mu verjamem, da ga je zares strah; če slišim koga kričati:

»Ubil ga bom!«, si najbrž le daje duška, a četudi misli resno, ni nujno, da mu bo nakana uspela.

Če trčita dve resnici, ki se med sabo izključujeta, pa ena drugo prevpije, je to samo razlog več, da neprizadeti zunanji opazovalec bolj verjame tisti drugi, prevpiti, poraženi, *»potlačeni«.*

In če v sporu ni možen neposreden dogovor, je potreben **nevtralen, neprizadet** razsodnik, ki ga **priznavata obe strani,** nekakšen *deus ex machina.* V naši situaciji to **ne morejo biti** zvezni organi, JLA pa še manj. Morda kdo zares od zunaj, npr. iz toliko opevane **Evrope,** na katero se vsi tako radi sklicujemo.

Tovrstne ponudbe so, le sprejeti jih je treba. Šele na tej točki bo lahko **zares** jasno, katera oz. čigava resnica je bližja resnični: *tistega, ki ponudbo sprejema.*

Kdor jo a priori odklanja, ne le, da se zanaša zgolj na argument moči, ampak **priznava, da laže,** da mu sploh ni za resnico, ampak za nasilje samo . . .

Darinko Kores—Jacks

KO JAGENJČKI OBMOLKNEJO

Je že res, da so neodvisni individualisti redki, zato pa je toliko večja njihova moč. Njihova silhueta se mogočno riše na praznem obzorju. Ko ljudstva grme na dno prepada, kjer se milijoni duš gnetejo v brezoblično trumo, se razlega njihov glas kot edina človeška beseda. In njihovo početje potrjuje togota tistih, ki jo taje.

Romain Rolland, Clerambault

Medtem ko v New Yorku psihiatri služijo na račun pacientov, ki se želijo pogovarjati o dr. Hannibalu Lecterju, kanibalskem psihiatru iz hita The Silence of the Lambs, se v tej deželici, konstantno korakajoči na mestu v Evropo, spreminja v psihiatrični kavč njen parlament. Bolj ko se bliža zgodovinski dan (še eden v dolgi vrsti suvereniziranja Slovencev) sajenja slovenske lipe in korakanja slovenskih vojakov v slovenskih uniformah, za katere razni Švajncenegerji prostodušno priznavajo, da so v končni fazi namenjene uspešnejšemu sejanju smrti, več kliničnega materiala ponuja omenjena vulgo-psihiatrična delavnica. Tako rekoč ni seanse, na kateri ne bi od tistih, ki nas predstavljajo, čeprav vseh nismo volili, izvedeli, da niso zadovoljni z nami. Niti kot z državljani niti kot z novinarji.

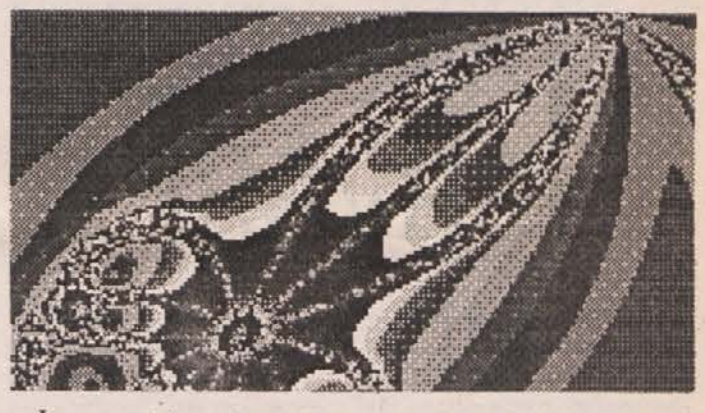

Čeprav sodeč po dosedanjih medijskih izkušnjah in predpripravah na zgodovinski junijski dan, ko naj bi celo vesoljci ploskali dvigovanju slovenske zastave, ni bojazni, da bi naše ljudstvo ostalo brez ustreznega čtiva, cedečega se od patetike in še česa, si mali in malo večji cenzorji ne morejo kaj, da ne bi poostrili nadzora v dobro neukih državljanov. Potrebna je prava doza pravih informacij, kajti v krajih, kjer despotstvo še zdaleč ni cvetelo samo v komunizmu, ampak bujno uspeva že stoletja — pa naj se režimi imenujejo tako ali drugače —, ljudje pač nimajo šans, da bi se učili misliti s svojo glavo. Pač v duhu maksime, da so razlike stvar pogube, ne poguma.

Ker so tudi novinarji samo ljudje, velja vse to seveda tudi zanje: misliti in pisati je treba v imenu višjih ciljev, ki jih kajpada postavljajo tisti, ki natanko vedo, kaj je dobro zanje (za oblast) in s tem, se razume, za narodov blagor. Za ta blagor je tudi nova, tako imenovana demokratična oblast pripravljena početi vse, kar so počele že tiste pred njo: od »dobrohotnih« nasvetov medijskim šefom, naj v teh zgodovinskih časih zreducirajo poročanje o strankarskih sporih, delavskih revoltih in drugih nezaželenih realijah, najprej . . .

Za vzdrževalce despotske mentalitete je enako kot za patološke ljubosumneže značilno, da jim ni dokazov zvestobe nikoli dovolj. Občutek nepotešenosti bi jih najbrž pestil, tudi če bi v medijih mrgolelo pisem gorečih mladeničev, pripravljenih boriti se za »naše Alpe, naša jezera, naš lipov list«; tudi če bi iz javnega življenja počistili vse, ki imajo »ciničen in sarkastičen odnos do osamosvojitvenih naporov Slovenije«; in tudi če bi povsem ukinili tisto tanko črto, ki po obrambnem ministru »loči opozicijo od narodnega izdajstva«.

Vse to se v »samostojni Sloveniji, ki se mora roditi na novih temeljih in z novimi ljudmi,« pa čeprav bo za to poleg znoja in solz tekla tudi kri, že dogaja — skupaj z nonšalantnim privatiziranjem državnega denarja, torej denarja davkoplačevalcev, namenjenega za nov časopis s predvojnim imenom po meri oblasti. In skupaj z denarno podporo iz istega vira za nekdanji tednik, ki naj bi bil v času, ko sta ga urejala sednaji obrambni in policijski minister, po sedanji uradni obrazložitvi »oral ledino pri pluralizaciji medijev«.

O tempora, o mores! Medtem ko mnogi od tistih, ki so v času oranja ledine ždeli po mišjih luknjah, danes najglasneje zahtevajo razpravo o »moralnem liku novinarjev in medijev« (pri čemer jim je razprava ekvivalent za čistko), so se številni nekdanji dejanski orači pustega strnišča zdaj znašli na seznamih sovražnikov, ki krožijo bodisi po Demosovih filialah bodisi v demosovskih glavah. Pluralnost da, toda do prave mere — to je načelo oblikovalcev novega sveta, ki se v parlamentarni psihiatrični delavnici izživljajo z razpravami o invalidnosti in nenormalnosti novinarjev, bralcev in sploh vseh tistih, ki se ne navdušujejo nad bojno-obrambno retoriko in nad satanizacijo drugače mislečih. Če bo šlo tako naprej, ni več daleč čas, ko bo tudi iz vesoljske orbite opazno, da si ta košček sveta pod Alpami pravzaprav zasluži slogan: Slovenija, suverena norišnica. Ali jetnišnica.

Darka Zvonar

BARVNE - LASERSKE - **COLOR** - FOTOKOPIJE
FOTOKOPIJE VELIKIH FORMATOV ... A1 ... A2 ...
FOTOKOPIJE NA BARVNE PAPIRJE
POVEČAVE - ZOOM - POMANJŠAVE

BIROSTORITVE
tiskarna
založba
trgovina
kopirnica
pisarniško
reklamne
storitve
62001 MARIBOR
GLAVNI TRG 8, PP 97
TELEFON (062) 36-360
TELEFAX (062) 29-674

EXPRESS TAJNICA

Naročam Katedro 212-004 Non stop

ANDREJ BRVAR: NI TALENTOV

Andrej Brvar je urednik za izvirno književnost pri Založbi Obzorja v Mariboru. Kot pesnik je dobro poznan slovenski javnosti, morda še posebej, ker je stalno veljal za literarnega upornika. Njegovo druženje z literarnimi prijatelji Forstneričem, Jančarjem, Krambergerjem in Partljičem je pomembno označilo sedemdeseta in seva tudi v današnji čas.

foto: Zmago Jeraj

Katedra: Kako se urednik velike, »nacionalne« založbe, Založbe Obzorja, in hkrati ploden ustvarjalec, uspe znajti v tem čudnem času nacionalnih in nacionalističnih pobud, prerekanj, trenj in vojaških spopadov?

Brvar: »Najprej droben popravek, namreč naša založba ni velika, Založba Obzorja je majhna, revna založba, ki natisne letno 35 do 40 naslovov izvirnega programa. Kar pa zadeva družbenopolitično in kulturno situacijo, v kateri smo se znašli, mislim, da stvar, gledana trezno in z razdalje, sploh ni tako grozno kaotična in zapletena. Vsa najrazličnejša prerekanja pri nas vidim kot ustvarjalno kipenje, kot vzpostavljanje novih družbenih in političnih temeljev za bodoče življenje Slovencev. Jugoslavija je dokončno preživela. Dvakrat smo bili v njej, obakrat je bil zaključek isti. Zavedati pa se je treba, da se je med sosedi na tem evropsko-balkanskem prostoru spletlo veliko pristnih vezi. Predvsem so dragocene tiste osebne, prijateljske.

Sam skušam ohranjati vse stike, ki sem jih bil navezal s srbskimi, bosanskimi, hrvaškimi . . . književniki. Dopisujemo si, normalno potekajo literarne izmenjave, delamo tudi na nekaterih skupnih projektih. To je kapital, ki nam bo še prav prišel. Konec koncev se podobno začenja obnašati tudi gospodarstvo in prav je tako.

Katedra: Kako torej občutiš čas, v katerem tako intenzivno živimo zgodovino?

Brvar: »Ta čas je seveda zanimiv, in ker je zanimiv, je napet, in ker je napet, je nevrotičen. Nevroza je v vseh nas. Kadarkoli odpreš časopis ali vključiš televizijo, padeš v ta ali oni stres. Poglej samo otroke, kako se že igrajo ›teritorialce‹ in ›jugoslovansko armado‹. Izza pušk igračk se gledajo enako, kot so se oni v Pekrah. Hkrati pa menim, da je zdajšnji čas tudi zelo ustvarjalen čas, katerega konsekvence, tudi literarne, se bodo pokazale v bližnji prihodnosti. Trenutno pa prav družbeno politična situacija veže nase precej kreativnih sil. Na pisateljskem področju je čutiti določeno pomanjkanje novih del. Veliko pisateljev je povsem angažiranih v politiki, pri najmlajših piscih pa — talenti so sicer zmeraj, a pri najmlajših ne vidim izrazitejših. Morda jih ni tudi zaradi postmodernističnega, skrajno pluralističnega, s tem pa tudi estetsko izrazito disperzičnega obdobja. Naše obdobje je obdobje individualnih, »žepnih« poetik, brez neke vodilne makropoetike, ki bi pisatelja varovala kot nekakšna topla greda. Če kdaj, potem danes velja le osebna ustvarjalna potenca.«

Katedra: Kakšen je odnos politike do tebe in kakšen tvoj odnos do politike?

Brvar: »Tega, da bi politika kakorkoli skušala vplivati name kot urednika, ne čutim. Odgovorni urednik, ki je do nedavnega bil predvsem odgovoren do vladajoče politike, je zdaj odgovoren le v pravno administrativnem smislu. Zato se v moje delo ne vtika. Vsakokratne založniške programe lahko kreiram resnično samo po literarno estetskih kriterijih. Moj odnos do politike pa je seveda drugačen, kot je bil prej. Kar se zdaj dogaja, me kot pisatelja in Slovenca zadeva na povsem osebni ravni. Prej sem bil, kot vsa moja generacija, v permanentnem afrontu do oblasti, in temu primerno se je oblast obnašala tudi do mene. Če ne bi prišlo do njenega zloma, bi verjetno še danes životaril v Mariborski knjižnici. Sicer pa je bistvo mojega političnega interesa usmerjeno k nacionalni problematiki. Ta pa seveda presega zgolj politične dimenzije.«

Katedra: Kako pa ocenjuješ slovensko kulturno politiko?

Brvar: »Dejstvo je, da slovenska kulturna politika, kar zadeva njeno materialno osnovo, ne more delati čudežev. Denarja je malo na vseh koncih in krajih, kupna moč je na ničli, kar se kaže tudi v nakladah naših knjig, ki se sučejo med 500 in 600 izvodi po naslovu.

Po drugi strani pa je seveda jasno, da tako mizerna osnova ne more in ne sme biti razlog za plasiranje določenih kulturno političnih kriterijev, češ, tega dela ne bomo sofinancirali, ker ni denarja, v resnici pa gre zato, da knjiga ni zaželena. Bojim se, da bi se začelo na ta način rangirati izdaje, da bi prišlo do ideološkega revanšizma in s tem do prevlade tipično slovenske ozkosrčnosti, čeprav se seveda zavedam, da bodo državne podpore deležna predvsem tista dela, ki bodo v interesu vsakokratne vladajoče stranke. Tako je v vseh parlamentarnih demokracijah. V tem smislu me prav zanima, kakšen bo razrez sredstev za prihodnje leto in kakšne podpore bo deležen program naše založbe, ki je sicer številčno skromen, a vsebinsko širok.«

Katedra: Morda pa je za tako mizerno stanje konec koncev kriva tudi struktura državotvornih identifikacijskih faktorjev pri nas. Nacionalno identiteto ta trenutek namreč utemeljuje zlasti vojska.

Brvar: »Zlasti vojska, kot praviš, gotovo ne. Kulturno duhovni in gospodarski elementi so seveda pomembnejši. Vendar pa Teritorialna obramba v trenutku, ko nam grozi vojaško posredovanje iz Jugoslavije, igra pomembno vlogo. Proti grobi bizantinsko balkanski moči, ki se zdaj kaže skozi jugoslovansko armado, je treba postaviti adekvatno moč. Če bi mi danes ne imeli TO in bi se šli nemilitirizirano območje, bi lahko samo še sanjali o tem, da se bo 26. junija začel uradni odcepitveni proces.«

> *»Vsa prerekanja pri nas vidim kot nekakšno kipenje, vzpostavljanje novih družbenih in političnih temeljev za bodoče življenje Slovencev.«*

Katedra: Intimno se torej strinjaš z objektivnim dejstvom, da slovensko oboroževanje ureže manj pogače tudi za izdajateljstvo.

Brvar: »Bodi prepričan, da bi tudi v nasprotnem primeru ne imeli za kulturo prav nič več denarja, kot ga imamo zdaj, ker bi ga itak porabili za kakšne ›konkretnejše‹ in ›pomembnejše‹ zadeve.«

Katedra: Ali drži, da je slovensko izdajateljstvo in kulturni modus nasploh zdaj na nižji kvalitetni ravni kot pred nekaj leti, v času opozicionističnega razcveta?

Brvar: »To se mi zdi v ideološkem smislu razumljivo. Nasprotovalni element vnaša v dela določeno napetost, rezkost, čistost, tudi razvidnost. Zahodnoevropski pisatelji so nam svojčas zavidali našo družbeno politično rezonanco. Danes, ko lahko tudi pri nas tiskaš vse, če le imaš denar, pa je tudi družbeno politična rezonanca manjša. Ampak to nima s kvaliteto nič opraviti. To je, kot sva že rekla, odvisno od individualnega talenta.«

Katedra: Torej ti je večja formalizacija znotraj aktualnega literarnega ustvarjanja bližja?

Brvar: »Človeška zgodovina se dogaja tudi skozi estetsko misel, se pravi, človek reflektira samega sebe tudi skozi estetiko in zato tako imenovane literarne smeri niso nič drugega kot nekakšne stopnice k samospoznavanju človeka. Tega spoznanja na nov, specifičen način, v času postmodernizma ni, ali vsaj ne na dovolj evidenten način. To, kar pišejo najmlajši, si je med seboj strašno podobno, podobno po vsakršni kaotiki, oziroma že kar kaotično uniformirano — kot so si navsezadnje podobni po oblačenju v jeans. Pred kratkim, ko smo imeli predstavitev Kosovelovih ›Pesmi v prozi‹ v Sežani, sem pogledal po polni dvorani, in vse je nemirno valovalo v modrem, kot da bi šlo za kulturno prireditev mornarjev . . .«

Katedra: In čemu bi veljalo to pripisati?

Brvar: »Po eni strani pomanjkanju nove, izrazitejše estetske misli, ki bi selekcionirala in hkrati odpirala nove možnosti, po drugi strani pa tudi spremenjenim političnim razmeram, se pravi demokratizaciji, ki pač mora dovoljevati in omogočati vse in vsakogar.«

Katedra: Dušan Pirjevec torej ni dobil dovolj karizmatičnega naslednika?

Brvar: »Očitno ne. Pa saj je današnje literarno-estetsko in nacionalno dogajanje napovedal in tematiziral prav Pirjevec. Nič ne kaže, da bomo tako kmalu presegli obzorje njegovih ugotovitev. Pirjevec je v resnici odprl novo epoho. Zlasti s svojo študijo o Bratih Karamazovih.«

Katedra: Kje pa je v tej luči Maribor, kje je mesto literature, ki prihaja iz tega konca?

Brvar: »Kje je Maribor ta trenutek, se še najbolje kaže v novih ›Dialogih‹, ki, čeprav so vseslovenska revija, objavljajo poudarjeno regionalno literaturo in esejistiko, regionalno v pozitivnem smislu besede. A poskusov je dosti, govorim tudi iz svoje prakse, izdelkov, ki bi bili novi, samosvoji, inovativni, pa je malo oz. jih za zdaj sploh ni. Moram reči, da sva z Vladimirom Gajškom v tem smislu še vedno najmlajša mariborska literata. Prav v zadnjem mesecu lahko svojo trditev utemeljim z ›Delavnico mladih iz Dialogov‹, ko je bil ves literarni blok posvečen najmlajšim, pa vse skupaj žal . . . Žal, ker je bil Maribor vedno arzenal talentov: Kajetan Kovič, France Forstnerič, Branko Hofman, Drago Jančar, Tone Partljič, Franček Rudolf, Vladimir Gajšek, če jih nekaj naštejem. Ampak večina je odšla, kar je že druga travmatična zgodba.«

Katedra: Kako pa se na takšno stanje odziva založništvo v Mariboru, v času, ko je mogoče čez noč postati založnik?

Brvar: »V Mariboru je seveda dosti manj privatnih založb kot v Ljubljani. Mislim, da so le tri. Nimajo pa ne visokih kriterijev, ne visokih namenov. Gre za založbe, ki služijo svojim lastnikom zgolj za hitro in lahko pridobivanje denarja. Tu mislim predvsem na Leljaka in predvsem na njegovo zadnjo izdajo, na Slanovega Korošca. Tako, kot se je mariborsko podjetništvo ustavilo pri kafeterijah in drobnem obrtništvu, tako je tudi z mariborskim privatnim založništvom. Nikjer ambicije, nikjer tveganja, samo špekulacija, profit, preživetje. Kar je navsezadnje razumljivo. Všeč mi je vaš list, čeprav je včasih čisto happy, če lahko objavi kaj, kar v Ljubljani ne gre.«

Katedra: Po drugi strani pa je precej ambiciozno in ekskluzivistično zastavljen literarni prvenec MKC, kjer čakamo na izdajo prvega dela, romana Jadranke Ziberna.

> *»Poglej samo otroke, ki zvečer gledajo televizijo in se potem na igrišču že grejo teritorialce in jugoslovansko armado. Izza pušk igračk se gledajo enako, kot so se v Pekrah teritorialci in vojaki.«*

Brvar: »Če bi MKC lahko vsako leto organiziral podoben razpis in bi bil potem tudi zagotovljen izid nagrajenega rokopisa, bi to imelo določen pomen in frekvenco. Bojim pa se, da bo knjižica po marketinški plati padla v prazno. Narediti bi ji bilo treba veliko in vztrajno reklamo, ker si to zasluži. Drugače pa je tako, da ena lastovka še ne prinese pomladi.«

> *»Z mlajšimi avtorji pa je, kot sem že prej govoril. Pozna se obdobje tutti fruttija, ko lahko cveti sto cvetov, ko ni prevladujoče estetske ideologije.«*

Katedra: Poplava rumenega čtiva, tako literature kot žurnalizma, ne navdaja s prav posebnim optimizomom. Zdi se podcenjevalna za slovenskega bralca.

Brvar: »Podcenjevalna z mojega stališča. S stališča bralcev tovrstne literature pa očitno potrebna. Kolikršne bodo potrebe, tolikšna bo ponudba. Tu kulturniško dušebrižništvo nič ne pomaga. Vrhovni arbiter slovenskih bralcev nista več slovenski pisatelj in žurnalist, ampak tržna ponudba in povpraševanje.«

> *»Moram reči, da sva z Vladimirom Gajškom še vedno najmlajša literata v Mariboru, vsaj recimo taka, ki bi jim lahko objavil knjigo. To je slišati zelo rigorozno, ampak na nek način tako pač je.«*

Katedra: Pisatelji ste lansirali idejo o Srednji Evropi. V zadnjem času je manj na tapeti. Je slovensko prodiranje v Evropo zdaj drugače orientirano, je morda manj intenzivno?

Brvar: »Srednja Evropa je navidezna kategorija. Je pogojni izraz za neko duhovno občutje, ki je vendarle podobno pri narodih, ki so bili nekdaj v Avstroogrski in okrog nje. Kulturne navezave so sila pomembne, nič manj kot gospodarske. V Društvu pisateljev poteka nekaj akcij, ki skušajo trasirati slovensko predstavitev. Ne mislim samo na Vilenico, na revijo ›Le livre slovene‹ ali na prevajalsko dejavnost. Mislim tudi na obsežen sklop poznanstev slovenskih pisateljev, ki jih je treba zdaj aktivirati, pospešiti in izkoristiti v tem smislu, da bi se vedenje o nas in naši kulturi čimbolj vtisnilo v zavest Evropejcev. V ta namen se pri DPS zbira tudi seznam vse tiste slovenske literature, ki je bila v zadnjih štiridesetih letih prevedena v katerega od evropskih jezikov, pripravlja se seznam poznanstev pisateljev itd. Podobne težnje lahko sledimo tudi pri drugih narodih iz držav, ki so bile pod socializmom. Zato upam, da bomo toliko lažje vzpostavili skupni most z zahodnimi kulturami. V tem trenutku je stvar sicer nekoliko otežena s tem, ker je bivša zahodna Nemčija povsem obremenjena z bivšo vzhodno. Kajti prav Nemčija je bila doslej tisti katalizator, ki je najintenzivneje prevajal vzhodnoevropske literarne tendence na zahod in obratno. A tudi sama nemška literarna scena je danes, kot slišim, precej izpraznjena. Podobno kot pri nas. Jože Horvat je v Delu zapisal, da so še danes najbolj relevantna tista imena, ki so bila to že v petdesetih ali šestdesetih letih, npr.: Böll, Lenz, Grass, Enzensberger in drugi. Kakorkoli že, naš plasma v Evropo mora biti stalen, iznajdljiv in korajžen, kot se pač spodobi za posadko, ki bo 26. tega meseca odplula na odprto morje.«

Sašo Dravinec

95,9 MHZ UKV

PO ŠOLSKO

V ZAČETKU JE BILA BESEDA

SLOVENSKE NOVITETE

Morda se sliši čudno, pa vendar je dejstvo, da se je zgodovina dogajala že pred Slovenci. Te trditve se je težko domisliti, še težje pa jo je dokazati. Kot primer navajam institut **pisanja šolskih nalog** v naših (srednjih) šolah.

Pa poglejmo! Dejansko seže problem vsaj tja do Sokrata. Prvič zato, ker je mož še v zrelih letih trdil: »vem, da nič ne vem«, drugič zato, ker se s pisanjem sploh ni ubadal. Zaradi prvega bi se mu na naši šoli še morda dobro pisalo, zaradi drugega pa zagotovo ne bi uspel. Vendar, Slovenci smo narojeni 2500 let kasneje in že zaradi tega razloga zagotovo pametnejši. Govorim seveda o vnukih.

Že precej let obstaja na Slovenskem **Pravilnik o preverjanju znanja** (naslova nisem posebej preverjal), v njem pa piše, da je pisanje treh pisnih nalog na teden čisto dovolj, če le nista več kot dve na dan. Za obuditev spomina naj spomnim, da sodijo sem klasične šolske naloge, kontrolke, prosti spisi, pisne naloge, testi in kar je še takega, kar premore šolska domišljija.

Bralec se bo gotovo spomnil tudi **Dnevnika**, v katerega zapisuje učitelj to in ono. Starejši pa se zagotovo ne bodo spomnili rubrike, v katero se vpisuje vnaprej napovedane pisne naloge. Mlajšim bo morda ostala v trajnem spominu; ne zaradi kake demokracije, ampak anarhije.

Grki, tako vsaj pravijo, filozofi, so menili, da je filozofija vse, pri ostalem, torej tistem, kar ni filozofija, pa gre za bolj ali manj omejene specializacije. Specializacije omejenih ljudi. Prav. Vsekakor je to v zvezi z našo temo.

Ni je namreč teme, ki je ne bi Sokratov učenec obdelal v svojem dialogu Država. Nietzsche je Slovencem na ljubo ugotovil, da bi se dalo vso svetovno filozofijo (vključno s slovensko) strpati v deset knjig. Pisanju svojih knjig se seveda ni odpovedal.

Pisanju, tej temeljni civilizacijski vrednoti, pa se noče odreči niti naša, stalnim reformam predana šola. Mimogrede, psihomotorika pisanja spada prej v vzgojo kot v izobraževanje; nekako tako kot bi telesni vzgoji težko rekli telesno izobraževanje.

In zdaj, da ne bi preveč dolgovezil, se vrnimo k šolskemu kolektivnemu pisnemu deliriju.

Izumljanje in ukinjanje izmišljenih predmetov je seveda zahteva časa, njegove ideologije. Posebej pri takih predmetih, na žalost ni bolje niti pri drugih, učitelj v razredu s petintridesetimi učenci gotovo ne more zbrati dovolj ustnih ocen. Morda bi vendarle kazalo opozoriti, da zato učenci ne znajo **ne govoriti, ne nastopati.** Morda bo zdaj po nepotrebnem zadišalo po Balkanu, a vzemimo primer Gorgiasa. Ko je pred navedenim številom let na atenski agori utemeljeval potrebo po denarju, občinstvo na koncu sploh ni vedelo, o čem je govoril. Vprašali so ga le še po vsoti. Slovenec bi seveda pisal. V svoji nečitljivi pisavi seveda.

Stvari v skladu z Murphyjem kažejo še slabše. Pomislimo le na številne kritike, kritike tistih, ki po svoji osnovni naravnanosti niso postali pisatelji, pesniki, režiserji itd. Tako uspešno cvetličijo o tem, kako je neka predstava gledljiva, tudi sprejemljiva ali pa ne in kar je še takega. Nikoli seveda ne rečejo, da je slaba ali dobra in **ne navajajo kriterijev za svojo oceno**. To je splošno stanje duha. Samo neumni verjamejo, da gre za postmodernizem.

Tu sem napravil ovinek zgolj navidez. Problem s pisanjem je tudi tukaj. Knjiga ti odgovarja eno in isto, je rekel Sokrat, kar šteje, je dialog.

Pisanje v šolah postaja nadomestek razumevanju, namreč čutnoneposredni nadomestek, torej objektivni nadomestek razumevanja. Torej objektiven (nadomestek).

S samim pisanjem smo si jezik že zavezali. Morda ilustracija. Pred letom, dvema je nekdo na Pedagoškem inštitutu začel propagirati idejo mednarodnih testov **znanja**. Ti testi so seveda, kaj bi se slepili, namenjeni ključnim in primerljivim predmetnim področjem. Pa so prizadeti, namreč prizadeti, takoj skočili v zrak in za svoj moralni credo prevzeli navskrižna sumničenja. Seveda jih ni motilo dejstvo, da se na naših šolah pišejo nekakšni testi vsak dan in da se nato prilagajajo ocene po zlati gaussovi krivulji iz dneva v dan in od razreda do razreda. Ne, motilo jih je ravno to, kar naj bi bilo pri testih ključnega pomena: njihova (večja) objektivnost.

Pa spet nazaj v zgodovino, našo domnevno učiteljico. V njej se žal Slovenci nismo naučili ne nastopati ne govoriti. Zato smo svoje jugokomplekse raje zdravili z neslanimi šalami o južnaških čvekarijah. Z zgodovino je pač tako, da teče kot voda iz pipe, enkrat bolj, drugič manj. In k banalnim detajlom. Da je bila prej **Beseda** kot **meso**, smo že slišali. Glede ostalega pa naslednje:

— Zmanjšanje števila učencev v razredu verjetno ne pride v poštev. Objektivno pač ni mogoče.

— Učiteljeva prevelika svoboda pri ocenjevanju vodi v anarhijo.

— Zmanjševanje števila ocenjevalnih obdobij je sumljiva novotarija.

— Združevanje predmetnih ur v posameznih letnikih (recimo tako, da bi se biologija poučevala v enem letniku), je prerevolucionarno. Bolje je namreč imeti petnajst predmetov.

— Da bi tuje izkušnje prenašali k nam, je neprirodno in naši izpričani originalnosti kar se da tuje.

— Torej začnimo o takih stvareh vsaj govoriti.

Ivan Kosovel

UNIVERZA

REKTOR KOT PRISPODOBA

NIČ NI TAKO NOVO, DA SE NE BI ŽE KDAJ ZGODILO

Tisti, ki bo nekoč proučeval zgodovino Univerze v Mariboru, bo letošnje leto lahko upravičeno imenoval tudi *»leto odstopov in volilnih presenečenj«*. Najprej napoved odstopa rektorja in prorektorjev, nato dejanski odstop skupine poslancev v komaj izvoljenem parlamentu *Zveze študentov Maribor* — povezava med obema dogodkoma je medijsko sporočilo druge skupine študentskih poslancev, ki so obsojali protestni študentski zbor v podporo rektorju. Velja pa se tudi spomniti nastopa tedaj še neizvoljene predsednice ZŠM **Alenke Šverc** na omenjenem zboru — ob tem, ko je povedala, da zbor ni organizirala ZŠM, je **dr. Križmanu** očitala tudi nenačelnost v zagovoru študentskih interesov. Ta naj bi se kazal v tem, da je rektor sam dal prednost izgradnji Tehniške fakultete pred študentskim športnim centrom.

Tej marčevski uverturi odstopov, ki so pomenili kulminacijo krize Univerze v Mariboru in so se navzven kazali (nekoliko varljivo) predvsem kot *»spor med univerzama«*, je sledilo aprilsko zatišje z zbiranjem sil na okopih. Na eni strani je univerzitetno vodstvo »v odstopu« z dovolj gorečnosti nadaljevalo pogajanja o spornih zadevah na meduniverzitetni in vladni ravni — pri čemer si je pomembno podporo zagotovilo predvsem v *Republiškem sekretariatu za raziskovalno dejavnost in tehnologijo*. Napovedan rektorjev odstop in dejanski bližnji konec tega rektorjevega mandata pa je razumljivo zbudilo tudi ugibanje o rektorjevem nasledniku. V Mladini zapisano trditev, da *»se je prišel ponujat za rektorja«* je **dr. Ludvik Toplak** odločno zanikal.

Toda dejstvo je, da je dr. Toplak bil dvakrat evidentiran za novega rektorja — s strani svoje šole in *Zveze študentov Maribor*. S tem se je legalno študentsko vodstvo te univerze najbolj neposredno vključilo v reševanje »krize vodstva univerze« in ob različnih priložnostih se je tudi pokazalo, da so predstavniki ZŠM odstop dr. Križmana jemali kot »izvršeno dejstvo«. Toda hkrati s tem je tudi v študentskem zastopništvu nastal dejanski razcep z napovedjo nove, paralelne Zveze študentov.

Maj je (presenetljivo?) hkrati prinesel dvojni volilni razplet: rektor, ki ni odstopil, je sprejel še en mandat in študentje so dobili novo *Zvezo študentov Univerze v Mariboru* (s pomenljivo dodatno besedo v nazivu). Konec dober, vse dobro? Predvsem je vprašanje, če je to konec mariborske univerzitetne krize. Razen tega pa je to pravi trenutek za nekoliko bolj poglobljeno proučitev ozadja te rektorsko-študentske križanke.

Morda ne bo odveč pri tem upoštevati nekaj aktualnih in nekaj zgodovinskih dejstev. Predvsem to, da poteka ta čas v Sloveniji zelo zagrizena bitka za univerzitetno avtonomijo, v kateri imata obe univerzi precej podobna stališča — le da je ljubljansko univerzitetno vodstvo radikalnejše — predvsem obe ne želita »državne univerze«. Hkrati pa si vladajoče stranke razumljivo želijo čim večji vpliv na univerzo, tako kot v ostalem šolstvu. *Šolskemu minstrstvu* pretirano strankarstvo očita celo sosednji znanstveni resorni minister.

To, kdo je na čelu univerze, je v boju za prevlado nadvse pomembno. Zlasti v primeru, če rektor ni kakšna medla nebojevita figura. Dr. **Križman** sicer sodi, da strankarska opredeljenost ne sodi na univerzo in tudi dejansko ne pripada nobeni stranki — čeprav ga kljub temu mnogi enačijo s programom *LDS*, ki ga je kandidirala na lanskih volitvah. Njegov nesojeni sokandidat dr. **Toplak** je kot *visok politični funkcionar* strankarsko jasno opredeljen in je verjetno utelešena oblastniška rektorska podoba. Koliko je na njegov odstop od kandidature za rektorja (pri tem njegov ugovor v Mladini ni brez smisla: saj se ni sam kandidiral, temveč je bil evidentiran) vplivalo spoznanje, da dr. Križman ne bo odstopil, koliko blamaža s proglasitvijo za »osebnost leta« in koliko kaj tretjega, ve le dr. Toplak sam.

Na drugi strani so seveda nič manj razumljivi interesi posameznih šol univerze, da postane rektor »njihov človek«. V zgodovini Univerze v Mariboru so se že zvrstile PF, TF, EPF in zdaj že s tretjim mandatom ponovno TF. To je precejšnje razočaranje predvsem za *Visoko pravno šolo*, ki bi prav zdaj hudo potrebovala močno podporo na vrhu (zato je ob dr. **Toplaku** za rektorja kandidirala še dr. **Geč-Korošec**). Gotovo tak položaj napoveduje v prihodnjih nič kaj lahkih dveh letih rektorju še dodatne težave: druge fakultete in še zlasti VPŠ bodo še bolj budno pazile na to, če protežira svojo fakulteto, slednja pa bo gotovo tudi imela svoje želje.

Zanimiva je zgodovinska primerjava z dogajanji na ljubljanski univerzi v letih 1934 in 1935. Junija 1934 je bil za rektorja izvoljen **dr. Fran Ramovš** na predlog dekana FF. Nato je študentska resolucija, ki je terjala predvsem popolno avtonomijo univerze, sprožila rektorjev odstop (januarja 1935), kjer je v utemeljitvi navedel zdravniške razloge. Že naslednji dan je univerzitetni svet ostavko sprejel. Toda zataknilo se je pri volitvi novega rektorja: FF je predlagala nova kandidata, toda druge fakultete so menile, da je FF »svoj rektorski mandat že izkoristila«. Pri tem je zanimivo, da rektorskega »kroženja« po fakultetah nikoli niso uzakonili, bilo pa je del tradicije. Rektorska kriza je prišla pred 56. leti tako daleč, da so zaman skušali pregovoriti dr. Ramovša, nato so rektorja izbirali med kandidati FF in TF — izvoljen je bil kandidat tehnike **dr. Maks Samec**. Pravi škandal pa je nastal, ko je liberalno Jutro objavilo poimensko, kako je kdo od profesorjev glasoval. Vmešal se je seveda katoliški Slovenec in prišlo je do resnega medstrankarskega trenja. Končalo se je, kot poročajo kronisti, ko je po volitvah zmagovita *klerikalna stranka* odločno uveljavila svoj vpliv na univerzi.

Tistim, ki se jim zdi, da med »nekoč« in »danes« v rektorskih odstopih ni prav nobene podobnosti, seveda ne kaže ugovarjati. Za ostale nima smisla kaj dodajati zgodovinskim dejstvom. Raje bi ob koncu tega poskusa analize različnih dimenzij rektorskega (od)vstopa pritrdila tistim, ki tu pogrešajo prikaz tistih izpolnjenih zahtev, zaradi katerih rektor ni vztrajal pri odhodu. Ni jih, ker bi morda zabrisale opisana ozadja. Bi bilo preveč drzno trditi, da je rektor ostal, ker bi bil njegov umik V VSAKEM PRIMERU slabša odločitev?

Jasna Kontler-Venturini

OPOZORILO MLADIM INTELEKTUALCEM

PRAGA VS. DUBROVNIK

INTERUNIVERZITETNI CENTER DUBROVNIK NA RAZPOTJU

Nekaj let je že, odkar se je **dubrovniški IUC** na široko odprl tudi za študente in podiplomce iz vzhodne Evrope. Posebno številni so bili l. 1990, ko niso sodelovali le pasivno, ampak so se aktivno vključili v delo. Zdi se, da je vzhodnoevropska znanstvena javnost tako našla eno od poti za prezentacijo svojih dosežkov širši srenji in navezovanje novih stikov.

Po uspešnem »začetku« pa so se stvari nekako »upočasnile«, kot da preti njihova popolna zaustavitev. Glavni razlog temu je *dolgoročno nestabilna družbenopolitična situacija v Jugoslaviji*, posebej ena njenih mnogih zaostritev v prvem kvartalu letos, ki je mnogim predavateljem in slušateljem predstavljala nekakšen »alibi« za odpoved potovanja v Dubrovnik. Za sodelujoče iz vzhodne Evrope predstavljajo enako pomembno oviro visoki *stroški potovanja in bivanja* kot posledica stalno rastočih cen in vzdrževanja nerealnega tečaja dinarja proti zahodnim valutam. Uprava IUC se sicer uspešno upira dvigovanju cen za nočitve (od lani so ostale nespremenjene), žal pa ne more vplivati na cene vsega drugega. Za zagotovitev desetdnevnega bivanja je bilo treba deponirati *400 USD*, kar je v primerjavi z lani *100 % več*! Zaradi navedenih razlogov je *odpadel skoraj vsak drugi kurz*, le nekaj pa jih je bilo preloženih na kasneje.

Začetkom letošnjega leta je *začela v Pragi delovati* ***Srednjeevropska univerza***, ki z dubrovniškimi simpoziji nima nobene zveze, razen »malenkosti«, da se *oboje finansira iz istega vira:* **fonda Open Society — Soros Foundation**. Ravno v času mojega sodelovanja na dubrovniškem simpoziju je **ustanovitelj in pokrovitelj fonda, gospod G. Soros**, obvestil upravo IUC, da bo postopoma *povsem ukinil* podporo študentom in znanstvenikom, ki sodelujejo na dubrovniških srečanjih, sredstva pa preusmeril v Prago. Po besedah **tajnice IUC, gospe B. Dragičević**, je gospod Soros že prej opozarjal, da bo pri finansiranju prišlo do sprememb, a nikoli ni bilo govora o popolni ukinitvi podpore.

IUC ima za sabo že skoraj 20 let neprekinjenega dela, šele v zadnjih petih letih pa je zares postal tak, kot so si ga zamislili njegovi ustanovitelji — prostor komunikacije med Vzhodom in Zahodom, predvsem med študenti in mlajšimi znanstveniki različnih strok in usmeritev. Jasno je, da česa takega ni mogoče ustvariti od danes do jutri, ampak zahteva dolgotrajno delo in znatna vlaganja. Novica o ustanovitvi Srednjeevropske univerze, katere program naj bi bil skoraj identičen, torej preseneča (razlika je minimalna: v Pragi bo uradni jezik samo eden, angleški).

Glede na politično situacijo na Hrvaškem in Češkoslovaškem ter konkretne organizacijske in materialne možnosti obeh, je vprašanje, komu bo koristilo preusmerjanje z dubrovniških na praške simpozije. Nudi se kar nekaj možnih odgovorov, komu bo to **škodilo:**

— *češkoslovaškim študentom in mladim znanstvenikom*, ki tako zgubljajo nekoč in danes redko priložnost predstavljanja svojih stališč v tujini;

— *udeležencem dubrovniških srečanj iz jugovzhodne Evrope*, za katere je potovanje v Prago dražje od potovanja v Dubrovnik;

— celotni *vzhodnoevropski družboslovni srenji*, ki tako zgublja direkten stik z družbenopolitičnim stanjem na Hrvatskem;

— *težnjam angažiranih hrvatskih intelektualcev* po umestitvi njihove države v srednjeevropski prostor;

— *samemu IUC*, ki bo tako postal provincialen »zabaviščni prostor«, pri čemer se bodo plodovi njegovega dolgoletnega truda preselili v Prago.

Menim, da je mogoče preseči sedanjo situacijo, v kateri si močnejši nezasluženo prilašča sadove dolgoletnega dela tistega, ki je že vse od svojih začetkov sodeloval v boju proti totalitarizmu, le na en način: s hkratnim ohranjanjem aktivnosti IUC in razvojem Srednjeevropske univerze, pri čemer pa instituciji ne bi konkurirali druga drugi, ampak aktivno sodelovali in se medsebojno dopolnjevali. Le tako je mogoče zagotoviti mladi generaciji znanstvenikov možnost svobodne izbire dopolnilne šole po lastnih preferencah in presoji.

Pred Srednjeevropsko univerzo je še dolgo obdobje konstituiranja — ne toliko materialnega, kot intelektualnega. Stabilnega in kvalitetnega lektorskega kadra ni mogoče vzpostaviti v mesecu dni! Nivo dubrovniških predavateljev je pogojen z njihovim dolgoletnim raziskovalnim in pedagoškim delom. Zasedba predavateljskih mest se je stabilizirala, kar obeta uspešnost srečanj tudi za naprej.

Seveda se situacija razvija naprej. Tudi če bo v trenutku objave že vse rešeno v obojestransko zadovoljstvo, naj ta tekst služi kot ilustracija težav, nesporazumov in nejasnosti, ki se pojavljajo ob porajanju nečesa novega. Pa tudi obratno: če bi se situacija obrnila v škodo IUC, naj bo ta tekst opozorilo, da je možnost obojestranske zadovoljive rešitve obstajala. Gotovo je le, da bi bil sporazum najboljši za vse zainteresirane.

Prihodnjič pa več informacij o Srednjeevropski univerzi v Pragi.

J. S.

RADIO MARIBOR

MM1 90,4 in 93,1 MHz 5.40—19-00

MM2 102,8 MHz 0.00—24.00 Ilichova 33, 62000 Maribor

Naročam Katedro. 212-004 Non stop.

REŠUJEMO MARIBOR

»VLADA KUPUJE METODOLOGIJO«

POGOVOR S TEODORJEM LORENČIČEM

Teodorja Lorenčiča se nenajmlajši bralci spominjajo kot mariborskega *pesnika, člana Laibach Kunst-a* in *NSK* ter pred tem *pisca besedil rock skupine Preporod.* Danes je *predsednik mariborskih socialdemokratov in avtor projekta »STRATEŠKO PLANIRANJE EKONOMSKEGA RAZVOJA MESTA IN REGIJE TER CENTER ZA TRANSFER TEHNOLOGIJE«*, ob katerem se je »spopadel« z mestno vlado. Je tudi avtor ideje, da naj se parne številke sedanje Partizanske ceste imenujejo Partizanska, neparne pa Domobranska cesta.

Omenjeni projekt predlaga mestni vladi ustanovitev *Vodilnega komiteja ekonomskega razvoja*, ki pomeni organizacijsko obliko za vzpostavitev »managementa soodvisnosti« in ustanovitev *Centra za transfer tehnologije — CTT* kot inštitucije za managementsko, administrativno, marketinško, in drugo podporo projektov, ki se v postopku strateškega planiranja izberejo kot ustrezni s stališča dogovorjene strategije ekonomskega razvoja.

Osvetlimo za začetek vašo politično pozicijo: vaša stranka je v času tik pred volitvami dajala zelo zanimive izjave. Božidar Ipavic, takratni predsednik, je recimo trdil, da se mora »politika odreči dosedanjemu vplivu na gospodarjenje, tega pa moramo dati v roke novim ljudem, ne pa tistim, ki so ga doslej dokazano slabo vodili«, kar je čista kontradikcija. Jože Plahutnik, kandidat za družbenopolitični zbor republiške skupščine, je na vprašanje, kaj ukreniti po zmagi na volitvah, odgovoril: »Zaposlili bomo nezaposlene!«, dr. Milan Marčič pa je ob isti priložnosti izjavil: »Mi ne obljubljamo ljudem gradov v oblakih!«. Kakšen je danes vaš odnos do tega?

Lorenčič: Z zgodovino stranke se ne ukvarjam. V osnovi sem pristaš radikalnejše ekonomske politike, pa ne v smislu čistega podjetniškega brutalizma, ker to preprosto ni sodoben ekonomski pristop. Predvolilni boji pa so vedno težavni, evidentno je da stranke brez izjeme niso imele izdelanih resnih ekonomskih projektov za okolje, v katerem so delovale. Za Maribor bi z ozirom na vprašanje nezaupnice lahko rekli, da stranke še danes nimajo programov, saj bi sicer drugače ravnale. Mi tak program imamo. Glede gospodarstva mene politične barve ne zanimajo, res pa je, ne zaradi političnih razlogov, ampak zaradi ekonomskega razsula, potrebno ugotoviti, kdo pravzaprav slabo dela. To se v Mariboru po 12 mesecih še ni zgodilo, analiza gospodarstva ni narejena, strategije razvoja niso postavljene. Moj projekt je nastal ravno zaradi te potrebe.

Povejmo še kaj o strokovni poziciji. Mariborska vlada očitno zbira ponudbe glede projekta gospodarske sanacije; kakšne so reference, s katerimi vstopate v to izbiro in v katero ekonomsko šolo se prištevate?

Lorenčič: Sem izrazit pristaš job creation, kot prakse in teorije, na makro in mikro nivoju, ker je kompletna sodobna ekonomska teorija tako naravnana. Referenc glede strateškega planiranja ekonomskega razvoja nima pri nas nihče. Jaz sem sicer svetovalec za management in marketing pri ALEI in obstaja kar nekaj projektov te narave, pri katerih sem sodeloval; tudi par novih produktov je nastalo v mojem kreiranju, recimo pri ČGP VEČER projekt Foxline, butični program zvezkov. Teh projektov je seveda veliko. Gre za drug problem: obstaja več metodologij v zvezi s strateškim planiranjem, gre za to, kdo jih pozna. Metodologije v ekonomiji niso zaščitene, pri nas pa poteka kupovanje metodologij za velike denarje. Zdi se mi neumno plačevati McKinseyu tristo tisoč mark mesečno, da ti pove, kakšna je metodologija, če pa so te metodologije v dobrih knjigah zapisane. Pri tem se dogaja še to, da prihaja do projektov, ki so planirani čez realne možnosti proračuna.

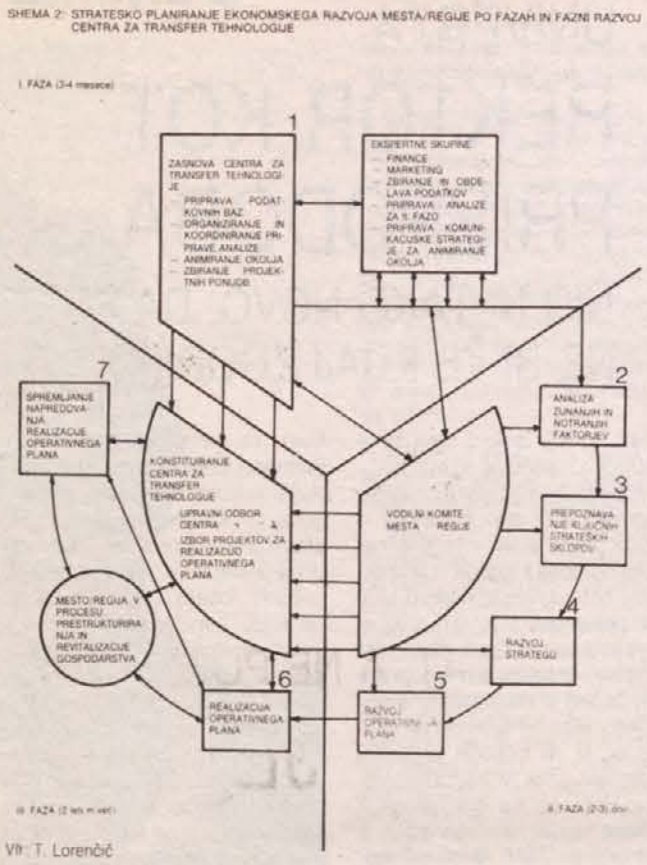

Vir: T. Lorenčič

V vašem projektu je predvideno, da vlada ustanovi dvoje: Vodilni komite ekonomskega razvoja in Center za transfer tehnologije (CTT). Kdo bi naj sestavljal vodilni komite?

Lorenčič: Sestavljajo ga predstavniki vseh ključnih institucij: agencija za prestrukturiranje, banka, vlada, gospodarska zbornica, univerza, direktorji podjetij. Kompleten proces je treba razumeti kot selektiven, kakor smo slišali v omenjeni predvolilni obljubi: kdo je sposoben iti zraven.

Kdo v tem mestu so tisti, ki so po vašem mnenju sposobni tega početja? Glede na vlogo vodilnega komiteja se namreč ključna stvar zgodi že z izbiro ekipe.

Lorenčič: Naprej ne bi upal identificirati. V tem mestu je recimo treba ugotoviti, kaj je s tekstilno industrijo, ki ima zelo dolgo tradicijo in se nanjo veže zelo veliko zaposlenih. Ta struktura torej mora priti sem noter, ker je treba najti izhod iz krize, v kateri je. Druga je metalurgija, predelovalna industrija, storitvene dejavnosti. Nasploh bi bilo treba to opraviti branžno. Imensko o tem ne bi želel govoriti, ker je to stvar procesa in animiranja okolja. Poleg tega sta bolj ključni dve inštituciji: marketinška agencija in finančni in računovodski inženiring, ki sta samostojni podjetji, ter vladno postavljen manager.

Center za transfer tehnologije je dobrodošel infrastrukturni segment, katerega pomena pa ne gre precenjevati. Tudi izkušnja Pittsburga kaže, da se tovrstne stvari odvijajo na obrobju, medtem ko je ključni faktor velikih strukturnih premikov vendarle kapital.

Lorenčič: V Pittsburgu ni šlo za Center za transfer tehnologije, ta center je inovacija v tem modelu, ki ga uporabljam. Tam je šlo za inkubatorje in to se dejansko dogaja na obrobju, ravno zaradi vprašanja kapitala. Tam tudi ni šlo za celotno podkapitaliziranost države, s čimer imamo mi opravka. Prav zaradi tega sem jaz uvedel Center za transfer tehnologije, ki se povezuje s tujimi regionalnimi centri, kot je RECIT, ki povezuje pet ali šest evropskih regij z dvajset milijoni prebivalcev. Kapital je možno pripeljati samo na osnovi izdelanih elaboratov, zaradi tega je predviden ta center.

Če bi se zadeva odvijala po metodi, ki jo predlagate, kaj bi lahko prebivalci Maribora pričakovali v treh ali petih letih?

Lorenčič: To je zelo dosti časa, upam si trditi, da je možno opraviti prestrukturiranje v treh ali štirih letih. Zaposlenost ne bi bila več problem, določeni drugi elementi bi se seveda zanemarjali, po principu prioritet. Prestrukturirano gospodarstvo ima za posledico odpravo brezposelnosti v tej regiji, kar bi verjetno povzročilo pritisk k priseljevanju. V treh, štirih letih tu ne more biti problem brezposelnosti večji, kot je to normalno za tržna gospodarstva — dva do pet odstotkov.

Aleš Razpet

JEKLO TEHNA
export-import trgovsko in proizvodno podjetje, p. o.
62000 MARIBOR Partizanska c. 34
telefon 062/20-121, 29-561
telex 33 356
telefax 062/23-303
Organizirani smo v področja:
JEKLO TEHNA VELEPRODAJA
trgovina na debelo
62000 MARIBOR, Tržaška c. 85
telefon 062/302-121, 304-571, 304-671
telex 33-184 YU, fax 062/35-062
JEKLO TEHNA ELEKTRO
trgovina na debelo
62000 MARIBOR, Cankarjeva 10
telefon 062/20-121, 211-261, 29-561
fax 062/27-150
JEKLO TEHNA MALOPRODAJA
trgovina na drobno
62000 MARIBOR, Jurčičeva 5
telefon 062/211-158, 211-171, 211-177
fax 062/222-174
JEKLO TEHNA DROBNO GOSPODARSTVO
montaža, storitve, kooperacija z obrtniki
62000 MARIBOR, Strossmayerjeva 30
telefon 062/23-481
telex 33-341, fax 062/23-456
JEKLO TEHNA ZUNANJA TRGOVINA
izvoz, uvoz, zastopstva in konsignacije
62000 MARIBOR, Strossmayerjeva 30
telefon 062/23-481
telex 33-297, fax 062/212-197

FRANC FAŽMON

ZAKAJ NOČEM BITI DELAVEC?

»IMAM NAGNIT ŽELODEC IN PLESNIV ZADAH!«

»Vsi delovni prostori pod soncem so skoraj enaki. Mračni, strahotno pusti in tuji. Mračni, umazani stroji, umazane, zakrknjene duše in telesa!«

Brez panike. Sem KV ključavničar. Prosto po L. N. Tolstoju!

Franc Fažmon, mlajši, z Zgornje Velke. Štiridesetletnik, za katerega rečejo, da nima nič drugega kot samega sebe. »Pravzaprav me sploh več nič ne briga! Postal sem neodgovoren, nezanesljiv, neubogljiv in len. Obrnjena kvaliteta, svetloba z dna, hinavski odsev, ki vara gotova pota. Nalomljen osebek sem, ja, brez srama in kulturne ponižnosti, gnusoba!« Piše povesti, gledališke igre. (»To zimo nisem nič pisal, tako, da sem precej zarjavel!«) Poje in igra na kitaro. Veliko bere. Razmišlja. Bil je amaterski igralec. Zelo malo je bil zaposlen. Pripoveduje!

»To je seveda nenaravno. Prosim, kje bi našli takega, ki bi to povedal o sebi? Tako (ne)kritičen in zafrkantski bi bil lahko le človek, nikoli pa žival. Razum je ovira spontanosti in elementarni pravici. Vsemogočni, kakšna napaka, kakšna napaka! Pri štiridesetih je verjetno najbolj boleče. Nekaj izbrancev se upa ozreti nazaj — le za hip. Trenutek je lahko usoden! Utrinek, vzgib, tvoj, moj, saj je vseeno, zgrešili smo in zamudili pot naravnost v razočaranje. O tistih drugih ni pomena, da bi govorili. Res pa je gotovo nekaj posebnega. Nedolgo tega so ljudje ugotovili, da so nekaj izjemnega. Družba, skupnost in kar je najbolj tragično — delavski razred. Začeli so se združevati, prirejati mitinge (kresove in seanse) in menda tudi delati. Čredo so vodili vojaki, duhovniki, sindikalisti, socialisti in komunisti. Vse jim dam, kar ni mojega: ogenj, žveplo in božji bič. Jaz sem izstopil že prej.

Pred dnevi sem sprejel kultivirano pisanje. Modro na belem mi jasno sporoča, da s službo ne bo nič. Ni čisto tako, ker se lahko pritožim. Zakaj le? Sprejeli niso nikogar, le odpustili. Ne smem biti jezen ali užaljen. Moja korespondenca je polna takih trikov naivnosti. V davnih časih sem imel še kar solidno zaposlitev. Bog je dal, bog je vzel! Seveda lahko pogledamo to zaposlitev. Brez panike! Sem KV ključavničar. Prosto po L. N. Tolstoju!

Prestopal sem na hodniku velike tovarne v majhnem kraju. Na levo so vodila vrata v zatemnjen prostor, odkoder je vdiralo nekaj pošastnega — nekdo se je davil in molil. Na desno, tu so bile pisarne, uradi. Ogledal sem neštetokrat napise na vratih. Pisalo je: arhiv, blagajna, stanarine. Sprejeti bi me morali že pred pol ure. Slutiti je bilo živahno dejavnost na oni strani, meni skriti in nedostopni, a tu se ni dalo ničesar. Moral sem čakati. No, kmalu so se vrata docela odprla na stežaj: Pridita! Golobrad gospod me je gledal postrani in čakal onega drugega, ki se je davil na stranišču. Bilo mu je že kar dobro. Čil in zdrav se je postavil ob meni in občutil sem pelinkovec. Zdrav je, zdrav, samo preveč ga ne sme biti. Mladega gospoda sem poznal. Dobro raščen, ravno v soku.

Tako, sta prišla. Tako. Jaz sem začel pri štirinajstih, takorekoč otrok, pri osemnajstih sprejem v partijo, potem vojska, študij in danes sprejemam posrance v našo tovarno. Kateri bolj smrdi? Piši Irma! To je bil šele začetek. Pravzaprav niti ni bilo čudno, da ga je, namestnika kadrovika v tovarni toaletnih papirjev, presenetil vonj mojega sotrpina. Zavrnjena sva bila oba. Lahko bi vedel takrat, da so taka ponižanja neprebavljiva. Danes imam od tega nagnit želodec in plesniv zadah.

Franc Fažmon: Sleherno jutro trop zacapanih raztrgancev začne svojo tlako

Saj sploh nisem vedel, kaj naj počnem s svojim spoznanjem, znanjem in svetom. Učenost sama nima vrednosti. Nekaj povsem drugega je bilo pomembno zame v bebastih časih. Živeti, po možnosti udobno in srečno. Pika. No in potem sem izkoristil odsotnost kadrovika in se zavlekel v tovarno. Ta pritlikava kreatura mi tega ni mogel nikoli odpustiti. Sebičen, podel, krvava mentaliteta, maščevalna senca. Stisnil me je v kot lažje, kot sva mislila oba.

Vsi delovni prostori pod soncem so skoraj enaki. Mračni, strahotno pusti in tuji. Mračni, umazani stroji, umazane, zakrknjene duše in telesa. Taka je bila naša delavnica. Meni je to bilo dovolj. Pravim, obupan kraj, molilnica v peklu. Zdaj vem. Ker so me rojenice pošteno nategnile in tudi te čarovnice ne držijo več dane besede. Milo in harmonično dušo so pahnile v labirint ostudnega kovinskega direndaja. Odločitev staršev, ki so mi izbrali šolo, ni omembe vredna, mislim.

Sleherno jutro trop zacapanih raztrgancev začne svojo tlako. Neumni, stari stroji brundajo svoje trde note. Kovinski lesk v pogledu mojstra, nekaj nemogočega, ki je vragvedi zakaj naveličan vsega. In neverjetno otroški smehljaj tega, ki z mano hlapčuje. Saj menda ni pravi, pa mu zavidam. On pa sije kot orakelj, siromak. Pa smo zagrabili, horuk kljub vsemu. Potegnilo me je, vsesalo v to mrtvaško parado, vsak dan bolj in bi pozabil, pri moji veri, bi. Toda začelo me je privijati in mrcvariti. Hudobec me je hotel predramiti v trpljenje. Spet je bil kadrovik in zaudarjalo je po peklenskem ognju, imel me je spet v stadiju osveščenosti, obupnega zavedanja ničevosti. Hvala nebesom, spet sem začel nesebično preklinjati. To pa ni lepo, tako se ne dela, prosim. In sem šel, junak!

Pri štiridesetih je res najbolj boleče. Spet pišem: ta in ta, to in to, prosim to in to. Če bo to in to, se pridružim hudičevi čredi za primitivno eksistenco. Če ne — k.v.g. (verjetno: k vragu, op), lep pozdrav prihodnjič!«

bt

RADIO smarje

Naročam Katedro: 212-004 Non stop.

NON-STOP JAVNI SERVIS

HALO, INFORMACIJE

PONAVADI ZASEDENO ALI PA NIHČE NE DVIGNE

Telefon — stvar, brez katere pri današnjem tempu življenja ne gre. Ne mine dan, da ne bi vzel telefonske slušalke v roko. Ker pa imajo človeški možgani omejeno kapaciteto (pri enih bolj, pri drugih manj), si je težko zapomniti vse podatke, posebej številke so problem. Zato si je ta naša ljuba pošta oz. PTT omislila informacije. Od tega je seveda minilo že dolgo časa, ljudje smo se navadili na to in jih pridno uporabljamo.

Vsak že ve na pamet telefonske številke informacij, 981, 988 in podobne. Zavrtiš številko in izveš želeni podatek. Tu pa se stvar včasih zapleta. Nihče se ne javi, na dobiš zveze ali pa se celo zgodi, da česa ne vedo. Ljudje znajo povedati, da so včasih tudi neprijazni. In tako sem se odločil, da prodrem v skrivnost teh Informacij ter preverim resničnost govoric.

Nikoli si ne bi mislil, da je tako težko prodreti v osrčje PTT-ja.

Pokličem centralo, pojasnim, kaj želim in me prevežejo. Spet pojasnjujem, vendar zaman. Šefice ni! No, pa pokličite še na to številko. Spet vrtim telefon. Ne bo nič, tam mi ne morejo dati soglasja za obisk, niso pristojni za to.

Dam svojo številko, se bodo pozanimali in me poklicali nazaj. Dve uri nič, nato javijo, da naj pokličem **mag. Podgorelca**. Poskusim nekajkrat, vendar je očitno že odšel. Naslednji dan mi nekako uspe in mag. Podgorelec me napoti na **direktorja Brgleza**. Tudi tu še moja pot ni končana. Gospod **Edo Borušak** je direktor poslovne enote na Titovi in pri njemu bom dobil potrebne informacije. Spravim se v svojo pasjo huto, ki ji pravijo tudi Reno Quatro in sem še isti dan tam. Še deset minut pri vratarju in končno sem znotraj slavne zgradbe, ki so jo nekoč ob njenem nastanku poimenovali *Džamija*. Zdaj pa zares!

Direktor Borušak mi je najprej pojasnil nekaj stvari okoli sistemov v telefoniji in organiziranosti pošte pri nas. Obstajata dva sistema: *sistem z izgubami in sistem s čakanjem.* Pri prvem, ki ga ima Maribor, ne dobiš zveze, če so vse linije zasedene. Drugi sistem pa poteka preko računalnika. Če so zasedene vse linije, shrani klic v spomin in nas s signalom obvesti, da moramo počakati. Ko se sprosti linija, dobimo zvezo. Tak sistem imajo v Ljubljani. Kmalu naj bi tudi v Mariboru prešli na ta sistem. Na številki **988**, ki je najbolj na udaru, je *8 delovnih mest in vsako ima po dve liniji.* Seveda je zaradi velike zasedenosti to še vedno premalo. Na vsakem delovnem mestu je terminal, od tega jih je 6 povezanih z Ljubljano. Na teh terminalih uslužbenci iščejo podatke o telefonskih naročnikih. Problem je dolg odzivni čas terminalov. Še letos naj bi povečali število delovnih mest, potem bo imel vsak uslužbenec samo eno telefonsko linijo. S tem bo precej olajšano delo, obenem bo posredovanje informacij hitrejše.

Barbara Ul, kontrolorka na Telegrafsko-telefonskem oddelku, mi je pokazala, kako poteka delo, obenem pa je pojasnila potek posredovanja informacij. To so informacije o telefonskih naročnikih za področje Slovenije. Linije so neprestano zasedene, uslužbenke (večina zaposlenih tukaj je žensk) skoraj nimajo premora, včasih še za malico ni časa. Medtem, ko terminal išče podatke o telefonskem naročniku za eno linijo, odgovarjajo že na drugi liniji.

Poleg terminala imajo tudi ročne imenike za primer izpada terminalov. Vsaka uslužbenka ima tudi seznam popravkov, ki jih je precej in še *niso vsi vneseni v terminal.* Popravki prihajajo dnevno, saj je precej sprememb naslovov, telefonskih številk in podobno. Njihovo delo zagotovo ni lahko, to sem videl tudi sam. Ljudje kličejo in zahtevajo informacije, pri tem pa pogostokrat ne vedo niti najosnovnejših podatkov. Glede neprijaznosti pa le to, da se običajno prične s strani naročnikov.

Po več urah dela s takšnim tempom pa ne moremo pričakovati, da bodo mirno požrli vse nekulturne izraze, ki jih je naša »slovenščina« kar polna. Na moje vprašanje, kako je mogoče, da *še po dveh mesecih nimajo določene telefonske številke*, so mi pojasnili, da to ni vselej njihova krivda. Številka se vnese *potom zaključenega gradbenega naloga*, ki pride na pošto, to je normalno v enem do dveh tednih.

Drugi del Informacij so klicne številke 989-telefonski naročniki po Jugoslaviji, 981-splošne informacije in 984-športne informacije. Vse to zajema en delovni prostor, zato bi jih bilo potrebno razširiti, kar je v planu letos.

Dopoldan je na oddelku zaposlenih 10 uslužbencev, popoldan 6—7, ponoči je en uslužbenec (od 22. do 6. ure zjutraj). Običajno poteka promet non-stop od 8. do 20. ure (kaj pa ponoči?). Vsaka uslužbenka odda v sedmih urah od 500 do 700 informacij.

Vodja telegrafsko-telefonskega oddelka **Gustika Šerbinek** pravi, da jo včasih kličejo ljudje in kritizirajo delo službe informacij. Na povabilo, naj se oglasijo in si ogledajo potek dela na mestu samem, pa se noben ne odzove. Celo novinarji Večera ne! Pred šestimi leti so oddali 95 tisoč informacij mesečno, sedaj se je število povzpelo že na 200 tisoč. V omrežni skupini 062 je 80 tisoč naročnikov, dnevno pa pride 50 do 100 novih priključkov in sprememb. Dajejo informacije tudi za omrežno skupino 0602 — Ravne.

Boris Strmšek

ŠE ENKRAT, A NE POSLEDNJIČ

GUSTAV JE MRTEV, ŽIVEL GUSTAV

KDO KOGA MOTI?

Pred leti so šolsko zgradbo na Razlagovi 16 namenili za različne dejavnosti ustvarjalnosti mladine in otrok, za upravitelja stavbe je bila določena **Mestna zveza prijateljev mladine Maribora,** uporabniki in financerji dejavnosti za svoja področja pa **Mestna zveza kulturnih organizacij, Mestna zveza organizacij za tehnično kulturo** in **MK ZSMS,** ki je financirala programe neinstitucionalnih oblik dela na področju kulture. V okviru MK ZSMS je **MKC,** ki je za kletne prostore načrtoval glasbeno scenske delavnice, poimenovane Gustav.

Nataša Gorjup, koordinatorica in odgovorna delavka za izvajanje programov Zveze prijateljev mladine (upravljalec prostorov Doma ustvarjalnosti mladih Maribora): *»MKC je imel v najemu klet oziroma Gustav brezpačno.* Začeli pa so se obnašati kot da je Gustav njihov, vendar se v njihovo dejavnost nismo vmešavali dokler ni pričelo prehajati varnosti. Najprej so se stanovalci v bližini pritoževali nad hrupom in nad vedenjem in nošo mladih, ki so v Gustava zahajali in poklicali so inšpektorje. Ti so ugotovili, da je prostor sanitarno in požarnovarnostno neprimeren in so zahtevali prenehanje izvajanja večjih prireditev. Ker pa Gustav ni pravna oseba, pade odgovornost na nas in smo začeli postavljati pogoje, s čimer se seveda mladi v Gustavu niso strinjali. Narejen je bil projekt sanacije in po naših predvidevanjih še nadaljnih deset let ne bo dovolj denarja za izvedbo tega projekta sanacije, saj ni dotrajan le Gustav, pač pa je cela stavba stara več kot sto let in kot taka je tehnično za marsikaj neprimerna. Razen nekaj *skupin, ki vadijo v* kletnih prostorih, je dejavnost zamrla in prostor je ostajal prazen. To so videli likovniki grupe MI, ki imajo prostor v DUMMu v vrhnjem nadstropju. Kiparji so želeli večji in primernejši prostor za ustvarjanje skulptur, kar pa je v nadstropju skorajda nemogoče in zato smo se dogovorili, da lahko oni uporabljajo prireditvene prostore Gustava do septembra letos oziroma do takrat, ko se bo vedelo, kaj sploh bo z DUMMom in z adaptacijo kletnih prostorov za primernost prirejanja prireditev *za več oseb.«*

Zdravko Jerkovič, kipar in član grupe **MI,** ki deluje v okrilju DUMMa nam je povedal, da so ves čas imeli prostorsko stisko, saj v enem prostoru delajo vsi, od slikarjev do kiparjev. Vsaka tehnika pa zahteva svoje pogoje ustvarjanja in skoraj nezdružljivo je fino delo grafikov s kiparji, ki uporabljajo drugačne postopke.

Iskali so prostore marsikje, posluha pa ni bilo, razen tu v DUMMu. Pri svojem ogledu so tudi inšpektorji ugotovili, da kiparsko delo v vrhnje prostore ne spada, klet pa je že nekaj časa ostajala prazna in z ZPM so sklenili pogodbo za uporabo kletnih prostorov. Za pridobitev pogodbe so oddali program, katerega osnovna črta je aktivna ustvarjalnost, energijska usmerjenost v aktualno umetnost, ki je raznovrstna in priznava izraz posamezne individualnosti. Tu sedaj ustvarja pet kiparjev in dva slikarja mlajše generacije ALUja in trudijo se za kvaliteten prispevek h kulturni ustvarjalnosti. Delajo galerijske formate in za to je ta prostor tudi primeren. Njihovo ustvarjanje se bo skoncentriralo v bližnji razstavi v novem Rotovžu. Nočejo pa biti egoisti in delovati le sami zase. S svojo ustvarjalnostjo želijo doprinesti k DUMMu, da bi le ta lahko upravičil svoje ime in imel argumente za bodoče delovanje. Boli pa jih nedavno obrekovanje, ki je z ironičnimi izrazi omadeževalo njihovo delo.

Vasja Košti, koordinator dejavnosti MKCja: *»Za Gustava imamo najemno pravico zato ne vem, kako so lahko brez naše vednosti dali* kiparje v kletne prostore. Trenutno je v našem programu tam le vadba različnih skupin, ko pa bo naš status dokončno urejen, se bomo pričeli pogovarjati kot pravna oseba, kaj bo z Gustavom. Načrtujemo klubsko dejavnost v smislu underground scene. To naj bi bil del MKCja, vendar z drugačno vsebino, ki se tukaj zaradi različnih interesov ne more uveljaviti. Še vedno pa naj bi bila to glasbeno scenska delavnica s poudarkom na hard core metal glasbi — glasbeni klub in prireditveni prostor za koncertiranje. Pri tem je treba upoštevati, da takšen klub ne more biti profiten, saj morajo biti cene pijač primerno nizke, da so pristopne obiskovalcem takšnega tipa. Tudi odnos teh ljudi do inventarja je svojevrsten. Po programu **Matjaža Ploja** naj bi klub prevzel privatnik in ga adaptiral. S tem pa bi verjetno prišlo do zapletov pri samem konceptu vsebine. Klub bi se lahko na ta način hitro sprevrgel v skomercializirani high society klub, kar pa ni združljivo z alternativno marginalno sceno.

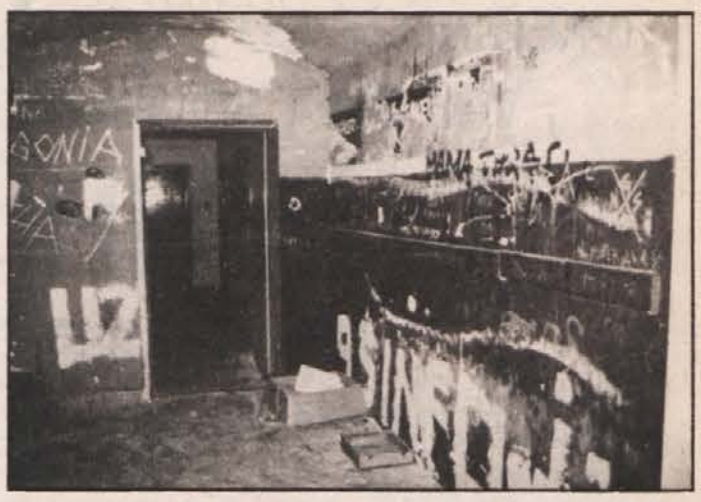

Sam Plojev pristop k programu se mi zdi popolnoma diletantski, saj je nameraval problem rezrešiti s špricanjem grafitov po mestnih zidovih in pošiljanjem telefaksov, da bi tako prišel do Gustava. Za adaptacijo Gustava je bil leta 1989 narejen projekt in dalo bi se ga vsaj delno funkcionalno adaptirati, *problem pa je vsekakor denar. Vprašljiv pa je zaenkrat sam status DUMMa in celotne stavbe.«*

Maribor alternativno oziroma underground sceno vsekakor ima. Nekaj je takšnih mladih, ki jim je to način življenja in se kot marginalci dobro počutijo in temu primerno obnašajo, oblačijo, . . . Težnje, da bi ti imeli svoj prostor, so močne. Gustav je kot takšen prostor že obstojal in želje so, da bi znova. Marsikomu to ni všeč, saj je sam prostor sredi mesta in je tako zelo na očeh. Toda, mar nismo prebivalci vsi, tako tisti, ki živijo tako imenovano normalno življenje, kot tisti, ki svoje bivanje vidijo na svoj način? Glavni problem vpletenih strani okoli Gustava je komuniciranje. Drug drugega obsojajo nepripravljenost oziroma izmikanju konstruktivnega dogovarjanja. In?

Mirjam Sevčnikar

KOROŠKA

POJ IN VLADAJ!

»Vse se konča s pesmijo,«, je svojčas kriknil Beaumarchais. Seveda nova oblast na Ravnah te misli ne pozna, nekako instinktivno pa so jo obrnili in vse začeli s pesmijo. Za **Demosovo,** krščansko demokratsko prebarvano strukturo na Ravnah, je namreč značilno, da radi prepevajo. Od sedmih moških duš so namreč kar štirje pevci moškega pevskega zbora **Vres:** pevovodja **Jožko Kert,** ki je kot *uslužbenec ravenske železarne minister* za okolje, **Matic Tasič,** predsednik izvršnega sveta, **Marjan Berložnik,** podpredsednik vlade, ter **Branko Ošep,** minister za komunalne zadeve. Če bi bil Vres mešani pevski zbor, bi ga nemara okrepil še kakšen ženski glas iz te **pojoče vlade**. Mimogrede: ravenski primer kaže na **interesno združevanje vladajočih —** *včasih rdeča knjižica in zelena bratovščina, danes cerkev in prepevanje v zborih . . .*

»Naj se ve, kdo je na oblasti,«, so si rekli novopečeni oblastniki, in polovico letošnjih kulturnih priznanj, ki nosijo ime po **Vorancu** (Vorancu kot pisatelju, ne Prežihu kot komunistu!), razdelili med pevce Vresa. Taisti pevci pa srčno radi prepevajo tudi slovenskim ministrom, in tov. **Jožica Puhar,** ministrica za delo, je bila nedavno v Šentanelu navdušena nad ubranostjo koroških pevcev, ki so ji v jutranjih urah pripravili koncert.

Glasbena nadarjenost pa žal še ne pomeni tudi nadarjenosti in sposobnosti umnega vladanja. Medtem, ko druge občinske vlade že na koru oznanjajo, da je *konec vmešavanja politike v gospodarstvo,* si je ravenska oblast to pravico zapisala že v *izhodiščih ali smernicah programa* (ki pa ga še niso predstavili): **odstavljali bodo direktorje** tistih podjetij, ki trajno ne dosegajo pozitivnih rezultatov. Tako so preko svojih zaupnikov v svetu **Železarne Ravne** odstavili kolektivno vodstvo, v znani maniri korespondenčnih sej imenovali sanacijsko ekipo pri občinski vladi, ki je v *slabih sedmih dneh* pripravila alternativni sanacijski program za to največje koroško podjetje — in logična izpeljava: **novi generalni direktor je član te ekipe.** Direktorsko mesto javnega podjetja **Komunala** je dobil **sekretar DEMOSa,** za šefa **grafičnega podjetja** so kadrovali **socialnega delavca** itd. Seveda so se zamenjali tudi vsi načelniki upravnih organov, že bližja prihodnost pa bo pokazala, da so se mnogi **glede na sposobnosti pomotoma znašli na takih položajih.**

Po drugi strani pa vlada ni sposobna rešiti nekaterih **temeljnih infrastrukturnih problemov.** Skoraj do onemoglosti se ubada z nekaterimi nerešenimi črnimi gradnjami, od katerih najbolj izstopa diskoteka **California** na Ravnah. V tem močvirju neznank se kajpak ne znajdejo, in sam gospod **Pirnat** jih v pismih opozarja na napake v upravnih postopkih. Desetletja prisotni občinski centralizem se je še poglobil in siromašenje gornjega konca Mežiške doline se kaže tudi v občinskem proračunu.

Vladajoča elita na Ravnah pa je v slabem letu dni uspela spotencirati kulturno in razvojno inferiornost do sosednje, slovenjegraške občine. Smešno in brezupno potegovanje za **regijsko središče** se kaže tudi v **boju za sedež Koroškega muzeja,** kjer so Ravenčani odstopili od že dogovorjenega projekta in sami ustanovili muzejski zavod, ki ga bodo morali financirati iz občinskega proračuna. Prestiž pač tudi nekaj stane . . .

Sicer pa: ne verjamem, da se bo tudi to vladanje končalo s pesmijo.

Miro Petek

BARVNE - LASERSKE - **COLOR** - FOTOKOPIJE
FOTOKOPIJE VELIKIH FORMATOV ... A1 ... A2 ...
FOTOKOPIJE NA BARVNE PAPIRJE
POVEČAVE - ZOOM - POMANJŠAVE

BIROSTORITVE
tiskarna
založba
trgovina
kopirnica
pisarniško
reklamne
storitve
62001 MARIBOR
GLAVNI TRG 6, PP 97
TELEFON (062) 26-300
TELEFAX (062) 29-874
EXPRESS TAJNICA

KER NISTE OD SVETA, VAS SVET SOVRAŽI

O MITIH

Kristus je bojda rekel: »Če so preganjali mene, bodo tudi vas.«

»Ker pa niste od sveta, ampak sem vas jaz od sveta odbral, zato vas svet sovraži.« (Janez, 15—18) Nadvse zanimiva in bistroumna Kristusova misel iz evangelija. Nadvse rad bi jo povezal s sedanjim političnim trenutkom pri nas. Kristus svojemu ljudstvu ni obljubil zemlje, sveta, države in dežele. Ni je mogel, ker so Židi že od nekdaj bili brez države, teritorija in neba — imeli so le svoja nebesa. Jugoslovanom je Kristus z evangelijem po Janezu in brez njega namenil državo, zemljo, teritorij in nebo. Nebes pa jim ni dal. Ta jim zdaj obljubljajo nacionalni liderji in asi Milošević in Tuđman, Šešelj in Špegelj, Janša in Bavčar.

Razmišljati in komentirati se splača tačas samo pri prvi dvojici — neustavljivemu Srbu in neučakanemu Hrvatu. Prvi lepo poosebija nacionalno gibanje kot ga razume nacifilozofija, drugi predstavlja usodo ljudstva brez zgodovine. Oba pri tem uživata, ker se sprenevedata, češ kar vem jaz, ne ve drugi in obratno. V takem nepolitičnem slogu in dialogu tudi deluje njuna propagandno politična mašinerija, ki ji na Hrvaškem pravijo »pučanstvo« v Srbiji pa »demokracija«. Zabavno je poslušati medsebojne obtožbe, zabavno predvsem za tiste, ki nevarna razmerja med narodoma opazujejo z varne razdalje. Kako je Hrvatom in Srbom tačas pri srcu in v glavi, ni treba veliko ugibati.

Naroda se bosta preganjala — to je zdaj jasno tudi največjim pesimistom in največjim oboževalcem titoizma — njuna hajka se bo po 15. maju resda nekolikanj spremenila, vendar prva linija borcev bo še vedno taka, kakršna je danes. Tu ne pride v poštev Kristusova paranoična sintagma: »Če so preganjali mene, bodo preganjali tudi vas.« Za ohranitev božjega miru med narodoma in sploh med narodi Jugoslavije je nujno dvoje: prilagoditev oblasti in novim vrednotam. Kaj naj Hrvat in Srb razumeta pod »prilagoditev oblasti«? Da pade Milošević in mit o armadi, da zrušijo Tuđmana in mupovski laboratorij (ministrstvo za notranje zadeve) in da se izvedejo nove parlamentarne volitve in v novi ustavi postavijo temelji novih vrednot srbske in hrvaške nacionalne in federalne države. Poti v tako državo pred poletjem nihče ne bo našel in je tudi ne bo iskal, najti jo bo mogoče šele po spektakularnem padcu obeh voditeljev. Srbskega bodo zrušili preporodovci in četniki, drugega mupovski laboratorij, ki kot vemo že zdaj deluje brezhibno. Kdo bo rušil armado? Slovenski Janša zagotovo ne, zrušila se bo sama in iz nje bodo nastale nekakšne nacionalne vojske. In kdo bo zrušil brezhibni mupovski laboratorij? Dalmacija, za katero je značilno, da v najhujšem trpljenju pozabi na Boga, morje in Sonce ter začne po Kristusovem načelu: »Iz hiše mojega očeta ne delajte tržnice«, preganjati berače in zlikovce, trgovce in vohljače iz svojih postojank. S tem nastane v Dalmaciji negacija življenja in mupovski laboratorij bo zgorel, kakor je zgorela žaga v Twin Peaksu.

Popolnoma nič sakralnega ni v teh napovedih. Ne more biti, kajti Srbija in Hrvatska nikoli nista verjeli v posvetno življenje. Njuna zgodovina je resda presentljivo bogata, evropska in fantastična, vendar pa tudi prekleto balkanska, židovska, muslimanska, slovanska in razdiralna. Napovedi so pragmatične, zato uresničljive in grozljive. Uresničljive zato, ker jih piše in izgovarja človek, ki se je (po Marxu) otresel in osvobodil nacionalizma, da bi lahko objektivno in iskreno presojal o sebičnosti Hrvatov in Srbov. Grozljive pa so gornje napovedi zato, ker ne bodo minile brez žrtev (noćas se Beograd pali). In Irska in Libanon in Kolumbija in Litva in Irak bodo mačji kašelj v primerjavi z »nami«, z Jugosi, Zvezdaši in Balkanci.

Zdenko Kodrič

MIROVNA IZJAVA

V zvezi s pozivom poslanim s strani Oddelka za ljudsko obrambo občine Maribor (podpisan: načelnik oddelka za ljudsko obrambo občine Maribor, Alojz Kovačič), z dne 5. 6. 1991, kjer se me poziva naj se zglasim na Inštitutu Informacijskih Znanosti Maribor, Prešernova 17, soba 103, dne 8. 6. 1991 ob 13. uri zaradi seznanitve z novim vojaškim razporedom, podajam naslednjo izjavo.

Kot član svetovne človeške skupnosti smatram, da je vsak poizkus razreševanja problemov s pomočjo sile ali njenim prezentiranjem vnaprej obsojen na neuspeh. Naloga te naše človeške skupnosti je svoje potenciale vložiti v svoj razvoj in napredek, ne pa v povečevanje napetosti med posameznimi družbenimi skupinami (nacionalnimi, razrednimi ali katerikoli drugimi). Takšno mnenje imam ne glede na argumente posameznih družbenih skupin, kakršne naj pač te že bodo.

Osebno sem globoko prepričan, da je razvijanje kakršnekoli vojaške, paravojaške ali represivne inštitucije zgrešeno dejanje, ki ima za posledico nazadovanje družbe, saj le ta zatira njene potenciale. V svojem življenju sem si tudi zmeraj osebno prizadeval delovati v skladu s svojim prepričanjem. Nikoli nisem toleriral agresije ali grožnje kot argumenta moči napram moči argumenta. Svoje nazore sem, dokler mi je to omogočal prosti čas, zagovarjal tudi kot aktivist Mirovnega gibanja. Svoje poglede na svet v radikalnejši obliki prakticiram tudi kot strikten vegetarijanec že 6 let, saj smatram, da človek ni vreden prizadejati slabo naravi, kaj šele sočloveku.

V skladu s svojim prepričanjem odklanjam vsakršno sodelovanje z vojaškimi, paravojaškimi ali represalnimi organizacijami v takšni ali drugačni obliki.

Za svojo temeljno človekovo pravico smatram pravico do nenasilne obrambe in pravico do zavestnega ugovora vesti. Možnost izbire pa se odpira komaj z demokratizacijo družbe, saj te izbire ob napotitvi na služenje vojaškega roka nisem imel. Pri tem se sklicujem na 1. stavek, 3. odstavka, 7. člena Ustavnega zakona za izvedbo ustavnih amandmajev XCVI in XCVII k ustavi Republike Slovenije, sprejet 28. septembra 1990:

»V Republiki Sloveniji je priznana pravica do ugovora vesti vojaški obveznosti.«

Zaradi navedenih vzrokov nepreklicno odklanjam sprejeti vojaški razpored in sem to svoje dejanje zmeraj pripravljen zagovarjati.

Poleg vsega zgoraj navedenega, ostro protestiram zaradi uporabe akademske inštitucije v vojaške namene, naj si bo to v raziskovalne, organizacijske, prostorske ali katerekoli druge.

Marko Lesar

Maribor, dne 7. 6. 1991

Dano v znanje:

— osebno, odgovorni osebi na kraju in ob času poziva

— pismeno, načelniku oddelka za ljudsko obrambo občine Maribor, Alojzu Kovačiču

— pismeno, Gibanju za Kulturo Miru in Nenasilij, Mestni Trg 13, Ljubljana

ABC PODJETNIŠTVA

Za vaš uspešen korak v svet podjetništva so poskrbeli strokovnjaki Ekonomskega inštituta Maribor. Prvi zares strokovni priročnik — Kako postati podjetnik, Kako uspešno poslovati — po prednaročniški ceni s plačilom po povzetju samo **250 din.**

EI Maribor, Razlagova 22, 62000 Maribor
tel. (fax) 062 212-597

Dragan Grašič

MIROVNIKI

AKTIVNI GLOBALNI MIROVNI VARNOSTNI USTROJ

SI VIS PACEM PARA PACEM

Nace Kalin in **Marko Hren**, ki sta avtorja študije SI VIS PACEM PARA PACEM izdelane na željo Sveta za LO pri predsedstvu republike Slovenije, ker predhodnji dokument ni predvidel nobene operacionalizacije aktivne mirovne politike v novem osnutku slovenskega nacionalnega ustroja sta na osnovi predvsem tujih študij razdelala opredelitev varnosti in sistema oziroma ustroja varnosti neke države.

Cilj snovanja novega varnostnega sistema temelji na prioritetni usmeritvi preprečitve nasilja in izhaja iz družbenih, kulturnih in ekonomskih sprememb v svetu.

> definicija nacionalne varnosti: nacionalna varnost je odraz demokratično izražene volje ljudi za načrtovanje in izvajanje ukrepov, ki bodo ohranjali, zagotavljali in razvijali njihove vrednote v sedanjosti in za prihodnost.

Novi koncept temelji, z razliko od klasičnega obrambnega koncepta, na družbeni moči in ključno vprašanje je, če se je država pripravljena odreči svojega dela (vojske) v korist svojih prebivalk(cev) oziroma ali je država pripravljena umreti za državljan(k)e?

Za novi varnostni ustroj sta uporabila skovanko Aktivni Globalni Mirovni Varnostni Ustroj-**AGMVU**. Pri tem sta razdelala posamične dele, in sicer

aktivni — večina pozornosti se posveča preprečevanju nastopa agresije. Velik procent vložka v varnostnem ustroju je namenjen preventivi in sodelovanju pred nastopom konfliktov. Ob eliminaciji vzrokov za konflikte in v najzgodnejši fazi nastajanja konfliktov.

globalni — sredstva za vzdrževanje varnosti gredo daleč preko represivnih aparatov in vključujejo zlasti: posameznika, civilno prebivalstvo (lokalno), mestno raven nacionalno, državno, regionalno, mednarodno in globalno raven. Globalnost hkrati pomeni v smislu interdisciplinarnosti pojma varnosti v ospredju z ekološkimi, socialnimi, ekonomskimi, političnimi, duhovnimi, ideološkimi . . . ogroženostmi.

mirovni — temelji na predpostavki svetosti življenja bitij na Zemlji, svetosti človekovega življenja (čeprav gre za življenje človeka s katerim smo v konfliktu); nenasline tehnike razreševanja sporov, ki stremijo k miroljubni koeksistenci bitij na Zemlji.

varnostni — koncept se odziva na vire ogrožanja in vzpostavlja mehanizme za varovanje ljudi in drugih bitij prirode pred temi viri ogrožanja.

ustroj — koncept sloni na dobro razdelani politiki in ne na slepi veri. Razvijati je potrebno nenasilne tehnike z raziskovanjem, analizami, planiranjem in treningom civilnega prebivalstva.

AGMVU temelji na varnosti od znotraj, na moči družbe in je **zunanja varnost v prvi vrsti posledica notranje varnosti**. Aktivni GMVU je pri pogoju, da ljudje vedo kaj hočejo ohraniti (braniti) tako v prvi vrsti oslonjen na ozaveščenem prebivalstvu, ki je odločeno, da ohrani svobodo in

> Zunanja varnost je posledica notranje varnosti večje vlaganje v zdravje družbe — — — bolj močna družba — — — manjša ranljivost — — — manjša zunanja ogroženost

neodvisnost svoje državne forme (ki jim nudi konkretne vrline) s pomočjo socialnih, psiholoških, ekonomskih in političnih ukrepov. Osnovni pogoj za AGMVU je varnostni koncept temelječ na nacionalnem soglasju, dostopnosti informacij oziroma znanja; za oboje pa je bistven pogoj demokratičnost družbe. Komunikacija je temelj saj, z različnostmi je potrebno toliko bolj intenzivno komunicirati, kajti le tako se različnosti med seboj spoznajo in presežejo občutek strahu, zavračanja in ekskomunikacije. Temelj GMVU je izgradnja zaupanja temelječ na medsebojnem poznavanju, ki je plod komunikacije.

Pri izvajanju aktivne GMVP gresta skozi faze od zadovoljevanja potreb, razreševanja konfliktov do reševanja kriznih situacij. Pri tem naj zadovoljevanje potreb temelji na principu sodelovanja, uravnoteženo in enakomerno na vseh področjih z vsemi sosedskimi državami. Če jemljeta predpostavko, da je **konflikt normalno stanje,** je značilnost vseh prizadevanj, da doseže dogovor oziroma sodelovanje na vseh možnih točkah. Pri razreševanju kriznih situacij naj bi bil sistem družbene obrambe zasnovan tako, da maksimalno zagotavlja varnost ob čim manjši ogroženosti življenj prebivalcev in čim manjšem uničenju materialnih dobrin; temeljil pa naj bi na spoznavanju o naravi politične moči.

M. S.

Naročam Katedro. 212-004 Non stop.

PEKRE 23. 5. 1991

AKTERJI (PO ABECEDNEM REDU) PEKRE 91

Mićo Delić, general major JLA, poveljnik mariborskega korpusa
Marjan Fekonja, SO Maribor
Filipović, kapetan JLA (nepreverjeno)
Janez Janša, bivši mirovnik, rep. minister za obrambo
Jelko Kacin, rep. minister za informiranje, ex Janšin namestnik
Ratko Katalina, podpolkovnik JLA, KOS
Andrej Kocbek, major TO, vodja učnega centra v Pekrah
Dušan Krošelj, namestnik vodje učnega centra v Pekrah
Alojz Lipnik, polkovnik JLA, pomočnik komandanta garnizije
Rudolf Majer, predstavnik staršev vojakov
Vladimir Miloševič, podpolkovnik TO, komandant za vzhodno Štajersko
Občani Maribora
Milko Ozmec, stotnik TO
Milica Pavalec, predstavnica staršev vojakov
Pripadniki JLA
Pripadniki Milice
Pripadniki TO
Franci Pulko, vodja varnostne službe učnega centra v Pekrah
Smiljan Pušenjak, občinski minister za informiranje, vodonoša
Aranđel Ribać, upokojeni zastavnik JLA, KOS (viden na mestu samem)
Boris Sovič, podpredsednik SO Maribor
Milan Stavilović, podpolkovnik JLA, vodja vojaške enote
Josip Šimčik, žrtev (nepotrebna)
Šoferji Špedtransa
Magda Tovornik, predsednica SO maribor

Boris Strmšek

Ko je tistega majskega dne prihrumelo v ta kraj nekaj oklepnih transporterjev in celo tankov, ko so se dolge ure »hrabri« možje gledali preko cevi pušk in drugega orožja, so se marsikomu tresle hlače, nekaterim je šlo kar na jok. Glede na izjave, ki so se slišale vsepovsod in so jih eni tudi zelo veselo delili, sem prepričan, da kandidatov za Oskarja tukaj ni bilo.

14.30, 50 metrov pred učnim centrom TO, zaustavita nas dva vojaka (puške držita v stilu Rambo II). Novinarji gor, novinarji dol, nema dalje! Ker se ne damo, pokličeta pomoč, oficirja in še dva Rambota. Gospod podpolkovnik je zelo prijazen, vse nam pojasni, na koncu me potreplja po rami: **»Prijateljski vam kažem, udaljite se!«** Mimogrede, v desni roki drži ročno bombo (!) in se poigrava z njo.

Pozneje se spravimo na balkon hiše v bližini, za kakšen posnetek. Darja z MARŠA se prepira z vojakom, ki je ne pusti naprej. **»Kaj pa če kar grem?« »Pa šta, pucaču!«**

Okoli treh pripelje osem vojaških vozil. Zbrani ljudje blokirajo cesto in ne pustijo vojaških vozil naprej. **»Nikam neja grete naprej! Če nas ne pustijo, vi tudi ne bote šli! Tu tak nimate kaj iskat!«** Pa se pripelje od učnega centra oklepnik, na njem pa podpolkovnik Radko Katalina. Situacija je napeta. **»Glej ga, ta bo kar streljal! . . . Ne ga pustit skozi!«**

»Razidite se ili čemo upotrebiti vatreno oružje!«

»Kaj bi te rad ti? Zaj si upaš, ko si tam gori! Zgini taj od kod si prišo! Uuuaaa! Banda! Lopovi! Tu je naša zemlja, ne bote nam jo vzeli! Uuuaaa! . . .

Po neuspelih poskusih tankov in drugih vojaških vozil, da se »prebijejo« do učnega centra, se situacija rahlo umiri. Spustijo nas do centra. Podpolkovnik JLA: **»Ja sam došao samo po svoje vojnike.«** Ti njegovi vojniki so bili že ob pol devetih na poti v kasarno. Kapetan: **»Pa mi imamo radi krajane, ponekad smo pili zajedno.«**

Čas gre, dogodki tudi. Pogajanja, barikade, ugrabitve . . . Po dogajanjih na občini, se vojska vrne v vojašnico. Županja po ugrabitvi komandanta TO za vzhodnoštajersko pokrajino Vladimirja Miloševiča kliče v komando mariborske garnizije. Generala Deliča ni, na telefon dobi polkovnika Alojza Lipnika, ki se čudi: **»Ko je to komandant Miloševič?«** Slab spomin pač, pol ure prej sta skupaj sedela na občini.

Vojašnica Vojvode Mišiča, 24. 5. 1991

11.00, z Darjo poizkušava priti do šefov. Na vhodu straži več vojakov, z njimi smo se srečali že prejšnji dan v Pekrah. **»Juče si nas snimila, a!? Čuli smo na radiu. Je'l sad opet snimaš? Daj da vidim, znamo mi takve štosove!«**

Okoli dvanajstih Špedtransovi šoferji postavijo kamione pred vojašnico in jo blokirajo. Pride kapetan vojaške policije in hoče odpeljati enega od šoferjev. Prime ga za roko, vendar pristopi miličnik in ga prime za drugo: **»Brez nasilja, prosim! On gre z nami!«** Vlečeta ga vsak na svojo stran. Šofer: **»Ja, te pa grem z njimi, če že hočejo.«** Miličnik: **»Pa ne no, viš da te ne bojo nazaj spustili.«** Konča se tako, da oficir vzame šoferju iz roke ključe od kamiona, miličniku pa ostane šofer.

15.00, ljudje se zbirajo pred vojašnico. Enemu od miličnikov pade puška na tla. Na srečo to ni prvič in so ljudje že navajeni.

Nekateri zbijajo šale na račun oficirja v maskirni uniformi ostrega pogleda, s pripeto ročno bombo in lisicami za pasom. **»Čuj, ta pa je sigurno Tarzanov prijatl.«** Oficir se ne pusti zmesti in še kar naprej junački stoji.

16.30, vojska spusti Miloševiča. Ljudje vzklikajo: **»Živela slovenjska vojska! Hura! . . .«**

Ob 19. uri se zgodi nesreča. Oklepni transporter, ki ga ljudje ne pustijo iz vojašnice, povozi občana. Kmalu po tem so na kraju dogodka tudi predstavniki SO Maribor, ki mirijo razjarjeno množico. Ljudje vzklikajo, pomaga jim tudi alkohol: **»Četniki, četniki . . . cigani, cigani . . . morilci . . . zgnite iz Slovenije . . .«**

Sobota, 25. 5., Janez Janša na tiskovni konferenci: »Imeli smo eno žrtev, enega ranjenega, enega poškodovanega in nekaj ujetih, kot da bi šlo za pravo vojno.« **Janez je Mariboru tudi priznal, da se izkazal kot pravo slovensko mesto. Bravo!**

Ponedeljek, 27. 5., TO »rasturi« JLA, iz Tovarne avtomobilov in motorjev v Mariboru jim sune štiri oklepne transporterje. Briljantno izpeljana akcija, višek vojaške strategije. Janez je pokazal JLA, kje sonce gori gre!

29. 5., komandant TO za vzhodnoštajersko pokrajino podpolkovnik Vladimir Miloševič o tem pravi: »Mi o tem nismo nič vedeli, to je opravila republiška TO.«

30. 5., pomočnik komandanta mariborske garnizije, polkovnik Alojz Lipnik: »V zvezi z oklepnimi transporterji je data zvanična izjava 5. armadnega območja in k temu nimam kaj dodati, govori pa sam dogodek, kdo inicira probleme na teritoriji Republike Slovenije.«

Bivši mirovnik Janša ima sedaj svojo vojsko, ker podpira demilitarizacijo, vendar je to za njega proces. Pa saj to je normalno, kako se boš razorožil, če nisi oborožen! Še meni je poslal eno majceno vabilo za sedemdnevno vojaško rekreacijo. Ni problema! Saj me bodo občani branili!?

Boris Strmšek

SLOVENSKA VOJAŠKA UNIFORMA

MIR ALI BARBARSTVO

JANŠA GO HOME!

Leto dni je tega, kar je nova oblast zamenjala staro. Da bi razliko, ki jo javni razum s čedalje večjo težavo identificira, manifestirala na čutno nazorni ravni, hoče zdaj nova oblast zamenjati staro vojsko za novo. Uspešnost te menjave, ki ji kak umorjeni civilist samo dodaja sij veličastnosti, naj bi bila prva in poslednja mera slovenske demokracije. Na človekove pravice, dobro počutje družbenih in narodnih manjšin, zajamčena avtonomija različnih javnosti ali svoboda tiska od strahu pred vdori polpismenih komandosov, ki jih v bojevniško korakanje na levo krug spravi vse, kar ni pripravljeno izrodkom njihove glave risati angelskih kril.

Smo v situaciji, za katero se samo zdi, da nima alternative, ker postajajo vse alternative plen paranoidne politike, ki skozi svoje pojmovanje demokracije ustvarja bolj program za katastrofo kot pa emancipacijo slovenskega naroda. V razmerah, ko vladajoča ideologija ponuja slovensko vojaško uniformo, ki je po prepričanju Janševega modnega kreatorja narejena tako, »da bomo z njo lahko pobili čim več sovražnikov«, za krono slovenske demokracije, ne bi bilo nelogično, če bi lepega dne nekdanjo diktaturo proletariata zamenjala domača vojaška diktatura. Smisel jugoslovanskih političnih menjav s tem 326. zgodovinskim dejanjem nikakor ne bi bil prizadet. Prav narobe. Navzven bi zaokrožil nesmiselnost vladarskega karnevala, ki razgraja, veseljači, žuga, poka čisto tako, kot da bi bil karneval. Ti, ki so na volitvah dvomili v tovrstne sposobnosti Ivana Krambergerja, so imeli prav: v primerjavi s tem, kar so izvolili, je Kramberger pravi diletant. Štejmo: eno leto demokracije in tri vojske, ki jih drugo pred drugo branijo oboroženi in neoboroženi civilisti. Šest Jugoslavij. Šeststo strank. Ki se druga drugo sovražijo celo tedaj, ko se medsebojno podpirajo.

Večji nacionalni dolg kot je nacionalna proizvodnja. Gangsterji v Arizoni, ki so odšli z našimi devizami preko Evrope v Ameriko po orožje.

Grubelič v Švici, ki tja po zatrjevanju Janeza Janše ni odšel z našim denarjem po orožje, te najnovejše jugoslovanske golobe miru. »Vi se ne usposabljate za vojno, ampak za mir,« je dejal v Pekrah Milan Kučan »prvemu rodu slovenskih vojakov«, ki so bili oblečeni v uniforme, ki so narejene tako, da bodo v njih »lahko pobili čim več sovražnikov«. Slovenska puška na slovenski rami torej ni puška: je golob miru. Smrt je nebo, v katerega poleti ta, ki ga zadene.

Zato ni nič čudnega, da je v dneh, ko je v Mariboru vojska, ki jo je sprovocirala druga vojska, ljudem ukradla mir, Josipu Šimčiku življenje, Tovarni avtomobilov tanke in poslovni ugled, košaškim otrokom šolo, beseda mirovnik postala psovka, poziv k nenasilju na obeh straneh pa izdaja nacionalne stvari, za katero mora menda po evropski humanistični tradiciji teči kri. Koliko je zdaj, ko je po besedah Janeza Janše »padla prva žrtev za slovensko suverenost« sploh še vredno naše življenje? Koliko je vredno zdaj, ki so ti, ki so ljudem »odtegnili maslo in sonet« (Brecht), problem slovenske demokracije že prevedli v problem vzpostavljanja slovenske vojske?

Ene rame za puško? In obratno: koliko je vredna slovenska suvrenost, če je potrebno na njen oltar žrtvovati naša življenja? Mar niso ti, ki so v svojo politiko vkalkulirali tudi grobove, ki bi prav lahko bili povezani z vznemirljivo visoko stopnjo samomorilnosti na Slovenskem, v preambuli ustave na dolgo in široko razlagali, da je življenje sveto in nedotakljivo? Mar niso ti, ki nimajo denarja za zdravstvo, javno poudarjali svojih krščanskih vrednot, po katerih je treba ljubiti svojega bližnjega kakor samega sebe in po katerih je treba tiste, ki te s kamnom, vrniti s kruhom? Hinavske duše slovenske: mar niso ti, ki se jih je nekaj dni lahko po mili volji psovalo v Mariboru samo zato, ker so bili oblečeni v uniforme JLA, tudi sinovi mater, ki so trepetale bog ve kje? So mar vkorakali v Maribor po lastni volji na besedni linč, ki mu ustoličena politika daje potuho? So jih nagnali nazaj v vojašnice Janševi fantje in se samo zdi, da so to bili neoboroženi civilisti? Se je v tem »dramatičnem boju za slovensko suverenost« kaj posebej hudega zgodilo kakemu vojaku? Politiku? Provokatorju? Umrli in ranjeni so bili ljudje, ki so marca na Trgu svobode spraševali »ali je orožje pomembnejše od kruha«. Odgovorilo jim je orožje samo. Naknadna mitologija, ki je smrt preinterpretirala v najvišje patriotsko dejanje, ki je povzdignilo celo Maribor v »slovensko mesto«, je samo razkrila vladajoče nihilistično stališče do življenja. Tudi tisti barbarogenij, ki je napadel Marka Hrena, ki »bi se z belo rjuho branil pred sovražnikom,« je povedal več o sebi kot o Marku Hrenu in njegovemu zagovoru bele rjuhe: povedal je, da se on sam — tako kot tisti, ki jim barbarstvo pripisuje — požvižga na vlogo bele rjuhe. Ko nekomu postane nasilje vsakdanji kruh, mu ne preostane drugega kot to, da javno zasramuje in diskvalificira vse zagovore nenasilja. Že to, da je potrebno javno ugovarjati vojaštvu in javno zagovarjati potrebo po miru, je dovolj grozljiva legitimacija naroda, ki na svoji sveti poti v Evropo nezadržno drsi v barbarstvo, ki mu je sveto samo nasilje.

Dragica Korade

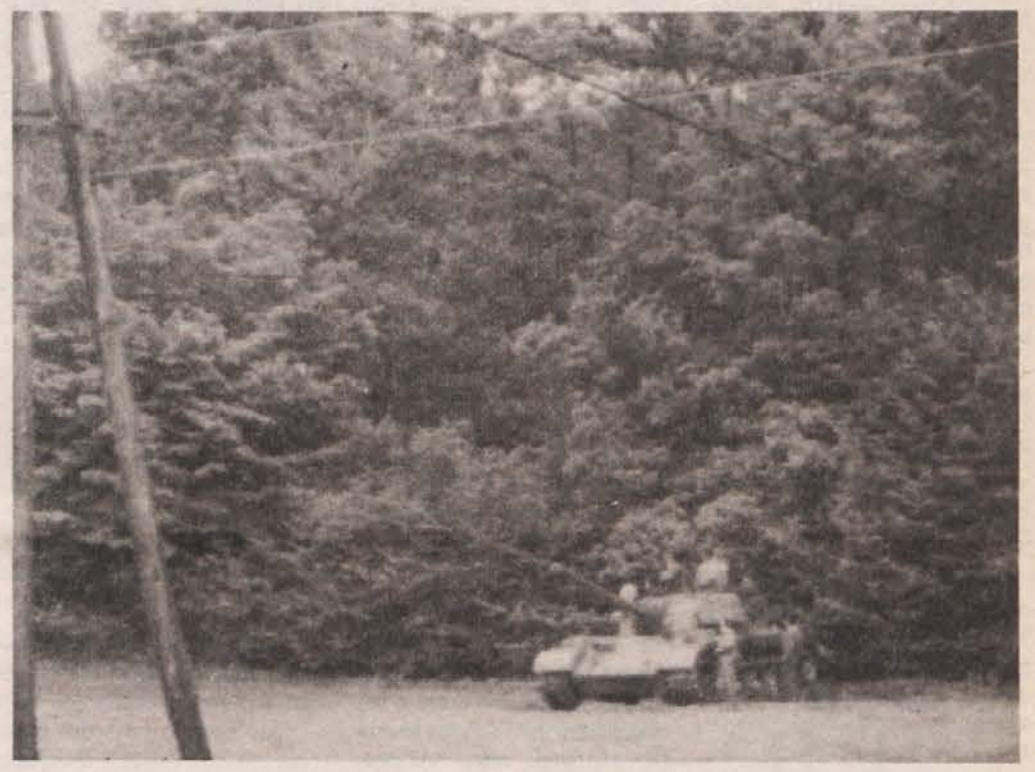

BARVNE - LASERSKE - COLOR - FOTOKOPIJE
FOTOKOPIJE VELIKIH FORMATOV ... A1 ... A2 ...
FOTOKOPIJE NA BARVNE PAPIRJE
POVEČAVE - ZOOM - POMANJŠAVE

BIROSTORITVE
tiskarna
založba
trgovina
kopirnica
pisarniško
reklamne
storitve
62001 MARIBOR
GLAVNI TRG 6, PP 97
TELEFON (062) 26-300
TELEFAX (062) 29-674

EXPRESS TAJNICA

Naročam Katedro. 212-004 Non stop.

EKOLOŠKA, EKONOMIČNA IN ESTETSKA PLASTIKA

KOMU PRODAJATI ROBO V PVC EMBALAŽI?

Odgovor: od 1. 1. 1993 nikomur v razvitem svetu!

Katere so *dobre* lastnosti **polivinil klorida** (PVC)? Je razmeroma poceni, lahko ga je obdelovati, je skoraj nepropusten in praktično neuničljiv, saj v naravi razpade šele v kakih 10000 (deset tisoč) letih. In katere so *slabe*? Razen nizke cene in enostavne obdelave vse prej naštete, pa še to, da ga je težko ali nemogoče reciklirati, da pri razpadanju in sežiganju sprošča nevarni klor (en sam atom naj bi bil sposoben uničiti nekaj tisoč molekul ozona v vse tanjšem zaščitnem plašču nad Zemljo), da za sežiganje potrebuje dovajanje precejšnjih količin energije (2000 kcal/kg), in da v določenih okoliščinah pri uničevanju nastane celo **dioksin** — to pa je strašni *plin iz Sevesa* in nevaren bojni strup. **Od 23. 2. 1990** pa ima PVC še eno slabo lastnost, ki utegne postati odločilna: tega dne je namreč Evropska gospodarska skupnost sprejela **zakon**, po katerem bo PVC od 1. 1. 1993 **brezpogojno prepovedan**, nekaj podobnega pa se bo zgodilo tudi v članicah EFTA, pa v ZDA, Kanadi, na Japonskem in še kje — to velja predvsem za **embalažo prehrambenih artiklov in igrače**.

Ampak stvari niso kritične: obstajajo **nadomestki**, ki so ekološko neoporečni (se biološko ali pod vplivom svetlobe povsem razgradijo brez škodljivih ostankov oz. jih je mogoče tako sežgati, pri tem pa dajejo precej energije), primerni za reciklažo, celo cenejši, njihova uporaba je mnogo bolj vsestranska in še in še. Razvili so jih seveda v razvitem svetu, in kar tako jih seveda ne bodo prepustili komurkoli. Ampak nam, ljubim Slovencem, če ne kar Jugoslovanom, se že od l. 1989 nasmiha sreča: po zaslugi domžalskega zasebnega podjetnika **Mira Trohe** so nam vodilne kemične multinacionalke pripravljene ne le prodajati izdelke iz omenjenih mas, ampak vzpostaviti **dolgoročno kooperacijo** vključno z izdatnimi **vlaganji** za izdelavo in predelavo pri nas in prodajo doma in na tujem (predvsem na vzhodnih in »tretjih« trgih).

A ta ljuba država (republiška in zvezna) ne bi bila to, kar je, če ne bi še tako očitnih in preprostih stvari do amena zakomplicirala. **Miro Troha** že tretje leto leta od boga do vraga, ponuja plastični masi **OPS** (biaksialno orientirani polistiren) in **PET** (polietilen tereftaltat), pa nič. **Zeleni** mu dajejo *moralno podporo*, ne napravijo pa nič konkretnega, oz. po Trohovih izjavah *več škode kot koristi, saj so s svojimi »načelnimi fintami« stvari samo dodatno zavlekli.* Zvezne oblasti so sicer **ratificirale *mednarodni dogovor o zaščiti ozonskega plašča***, ki predvideva prepoved ozonu nevarnih snovi (tudi PVC), a to je tudi vse. Okolju prijazne plastične mase, ki povsod v razvitem svetu uživajo davčne olajšava in so oproščene carin, spadajo pri nas v isto kategorijo kot PVC in so ocarinjene s 15 % ter obdavčene kot vsa druga plastika. Tuji partner hoče pač imeti **resnega garanta** za svoja vlaganja in patente, to pa je, vsaj pri nas, seveda **država** (Slovenija ali Jugoslavija — tu so pač bolj realni od svojih vlad). Zahtevajo namreč petletno zaščito svojega znanja pred uporabo s strani nepoklicanih. Treba pa je najti tudi **podjetja**, ki bi na ustrezen način sodelovala — izdelovalce in predelovalce plastičnih mas.

Ti so seveda usmerjeni predvsem na PVC — mnogi so celo poceni kupili nove stroje za predelavo. Jasno, poceni zato, ker jih nihče več noče. Miro Troha se je najprej obrnil na »plastičarje« v vseh republikah, a sodelovanje s srbskimi in črnogorskimi je kmalu opustil: na dopis (v slovenščini) z obsežno dokumentacijo (v angleščini) je dobil lakonične odgovore v stilu, da na njegovo ponudbo *ne morejo odgovoriti, ker je ne razumejo, in naj pošlje novo v srbohrvaščini (pa da ga razume celi svet).* S hrvaškimi firmami je vzpostavil kar nekaj stikov, a z menjavo oblasti so prišli novi direktorji, ki o vsem skupaj nimajo pojma. V Sloveniji je dobival celo odgovore v stilu: ***»Počakaj, da spravimo firmo v stečaj, pa se bomo potem dogovorili.«***

Res je, da so podjetja s poceni nakupom strojev za PVC prihranila nekaj milijonov USD, in da so stroji za OPS in PET dražji in tehnološko zahtevnejši, toda **navidezni prihranek nekaj milijonov lahko dolgoročno pomeni nekaj milijard zgube**. Če tega dejstva niso dovolj resno vzeli Zeleni, SDZ, SKD ipd. stranke, pa je Troha dobil podporo pri svetovalcu republiškega sekretarja za raziskovanje in tehnologijo **Cirilu Baškoviču**, zadnje čase pa tudi pri **Kmečki zvezi** — ne gre za rivalstvo z Zelenimi, ampak najbrž za preprosto spoznanje, da bodo prav kmetijski pridelki prvi, ki jih ne bo mogoče izvažati v PVC embalaži (sploh pa se je del pozicije resneje zmigal šele, ko je Troha namignil, da bo sicer poiskal pomoč pri opoziciji, obrnil pa se je tudi na medije).

In kaj ponuja M. Troha? OPS je ekološko neoporečna plastika, ki vzdrži temperature od −40 do +85 stopinj, je lažja in cenejša od PVC, 90 % prosojna (takorekoč povsem prozorna, torej je to, kar je vanjo zapakirano, mnogo bolje vidno) in primerna predvsem za pakiranje živil (za razliko od PVC »diha« z živili, ki zato dalje ohranijo svežino in okus) kot embalaža za enkratno uporabo, kot odpadek pa se lahko reciklira ali sežge (pri tem daje 11000 kcal/kg, torej zadošča za sežig 5 kg PVC). PET vzdrži temperature do 260 stopinj in je nadomestek za aluminij, pločevino in steklo pri trajnih konzervah in povratnih (ponovno uporabnih) steklenicah; iz PET so plastične posode za kuhanje v mikrovalovnih pečicah in še marsikaj, kot odpadek pa se lahko predela npr. v talne obloge.

D. K. J.

MAKEDONIJA

BOJKOT POPISA

PRITISKI NA ALBANCE

Nasprotovanje **PDP** in **NDP** pravni državi, vztrajanje na posebnih pravicah za svojo narodnost in ignoriranje vsega, za kar si prizadeva »oblast« bo Albancem še najmanj pomagalo pri prizadevanjih za boljše pogoje življenja v Makedoniji.

V zahodni Makedoniji Albanci bežijo pred popisovalci! Albanski stranki (Narodna demokratska partija in Partija za demokratsko prosperiteto) sta uspeli prepričati državljane albanske narodnosti, da bojkotirajo popis. Mednacionalna trenja, ki so prerasla v odkrito nasprotovanje med Makedonci in Albanci, se odslikavajo tudi pri izvedbi popisa, kar bo vzpodbudilo dodatne politične prepire. Pozivajoč Albance k bojkotu sta albanski stranki izkoristili nezaupanje do makedonskih oblasti in že kar kronično »preslikavanje« kosovskih dogodkov v zahodni Makedoniji. Stranki sta zahtevali, da naj popis v krajih, kjer je albanski živelj v večini, izvajajo Albanci, da morajo biti popisni listi natisnjeni v albanščini in da mora ena kopija z danimi podatki ostati pri popisanih državljanih. Te zahteve so razlagali kot odstranjevanje kakršnihkoli možnosti manipuliranja s številom Albancev v Makedoniji.

Liderji posameznih strank namreč navajajo zelo različne podatke o številu albanskega življa — pač odvisno od svojih političnih stališč. Voditelji **Makedonske nacionalne fronte** razumljivo ostro reagirajo na vsako eventualno pripombo, da bi lahko bili tudi Albanci nosilci suverenosti, pri tem pa poudarjajo, da je temeljni problem, ki vzpodbuja številčno premoč Albancev v zahodni Makedoniji, njihov *ogromen demografski prirastek in povsem nenadzorovano priseljevanje s* ***Kosova.*** Ali je delež Albancev med makedonskim prebivalstvom res kar 30%, kot trdijo posamezni liderji albanskih strank, ali bistveno manjši, kot trdijo makedonski voditelji, bi se lahko izkazalo na referendumu, če ne bi bil bojkotiran. Dejstvo pa je, da zanesljivi podatki enostavno ne morejo obstajati. Albanci s Kosova se priseljujejo v zahodno Makedonijo in Skopje, kjer se ne prijavljajo in delajo na črno (znan je primer iz slavne skopske »Dižonske« ulice, kjer živijo ljudje brez kakršnihkoli dokumentov — priseljenci, ki v uradnih evidencah sploh ne obstajajo), njihovega števila pa preprosto ni mogoče ugotoviti. Nekdanja želja, da bi *Skopje po potresu razglasili za mesto-rekonvalescenta, s čimer bi omejili priseljevanje, je bila v času bratstva in enotnosti proglašena za — nacionalizem.* Tako se je zgodilo, da je namesto 300.000 prebivalcev (kar ustreza ocenam in komunalnim možnostim glavnega mesta) njihovo število danes **dvakrat večje.**

Reakcije na albanski bojkot popisa so dveh vrst. Makedonske stranke ostro protestirajo. Nekateri njihovi voditelji celo zahtevajo, da naj bi vsem nepopisanim državljanom preprosto **odvzeli državljanstvo,** ponovno pa tudi načenjajo stare dileme o tem, **kdo sploh ima zgodovinsko pravico do življenja na tem ozemlju.** Tako je združenje **»Združeni Makedonci«** na izjavo **Vuka Draškovića,** da bi se lahko v zahodni Makedoniji konstituiralo *avtonomno albansko območje,* odgovorilo s predlogom, da se formira *republika Kosovo, kamor bi bili deportirani Albanci iz Makedonije.* In medtem, ko en nonsens zamenjuje drugega, se na veliko postavljajo vprašanja o kazenski odgovornosti državljanov albanske narodnosti, ki so odklonili dajanje podatkov popisovalcem, kakor tudi njihovih vzpodbujevalcev iz vrst PDP in NDP — posebej zato, ker bi bil poskus ponovnega popisa prevelik finančni udarec za kolabirano makedonsko gospodarstvo.

V kontekstu bojkota popisa se že kdo ve kolikič postavlja vprašanje *zamenjave pojma* ***narodnost*** *s pojmom* ***narodnostna manjšina*** (da bi nas »končno razumeli tudi drugod po svetu«) in *specifične komunikacije med* ***narodom-nosilcem suverenosti*** *v Republiki in* ***narodnostnimi manjšinami*** *v njej.* Albanski voditelji poudarjajo, da v Makedoniji živi albanski **narod,** za kar pa zaenkrat *ne obstaja nikakršna pravna argumentacija,* razen *sklicevanja na dolgoletno eksistenco Albancev na tem ozemlju,* kar pa ni pravna, ampak **zgodovinska** kategorija. Dejstva, da se *boj za človekove in narodnostne pravice ne vodi z bojkotiranjem pravil pravne države,* voditelji albanskih strank zaenkrat žal nočejo sprevideti . . .

Siniša Stanković

Dragan Grašič

BIVŠI VZHODNI BLOK

GASTARBAJTERJI

NOVI SOCIALNI PROBLEMI

Z odpiranjem meja se vse bolj zaostruje problem *ekonomskih migracij* oz. selitev za delom, predvsem v razvite zahodnoevropske države. V ČSFR in drugih vzhodnih državah še vedno jemljejo *zdomstvo* kot marginalen problem, a izkušnje mnogih držav (Grčije, Turčije, Jugoslavije, Španije . . .) kažejo, da bi bilo treba tudi v bivšem *vzhodnem bloku* začeti s proučevanjem razlogov, poteka in posledic v zvezi s tem kot k enemu temeljnih socialnoekonomskih problemov. Gotovo je namreč, da bo podcenjevanje problema skupaj z negotovim razvojem ekonomske in politične situacije rezultiralo kot masovno širjenje ekonomske migracije z vsemi negativnimi posledicami za celotno družbo, posebej pa za posameznike, ki jih neposredno zadeva in njihove družine.

Selitev za delom v drugo državo je normalen družbeni pojav, razširjen skoraj povsod po svetu. Tudi v nekdanjih realsocialističnih državah zajema vse širši krog ljudi in vse bolj vpliva na družbeno življenje v državah, ki jih iskalci dela zapuščajo, kot tudi v tistih, kjer iščejo delo. V ČSFR je že zdaj nekaj stotisočev nezaposlenih, zadnje čase pa brezposelnost narašča tudi po 20% mesečno, kar je mnogo več od predvidenega. S tesnobo pričakujemo konec šolskega leta, ko bo s *srednjih šol in univerz* na borzo dela prišlo še mnogo novih iskalcev zaposlitve. In to prav zdaj, ko prvič v novejši zgodovini ČSFR ni mogoče računati na zaposlitev v državnem sektorju, privatni pa še ni formiran. Zaradi tega se že zdaj mnogi, predvsem mladi, obrača proti Zahodu, kjer iščejo trajno ali vsaj sezonsko zaposlitev. Ponoči od petka na soboto in od nedelje na ponedeljek so mejni prehodi zatrpani s kolonami gastarbeiterjev. Zdi se, da bo tudi v ČSFR zdomstvo predvsem problem mladih ljudi, z razliko v tem, da sicer zadeva vse vrste in nivoje izobrazbe, a *najbolj absolvente srednjih in visokih šol.* Vsaj na začetku bo torej zdomstvo predvsem mladinski problem, ki bo že letos dobil velikanski obseg.

Z manjšo skupino sociologov sem opravil omenjeno raziskavo fenomena zdomcev iz ČSFR, ki je potrdila, da so njihove temeljne značilnosti podobne tistim iz prejšnjih migracijskih valov v Evropi

Tudi Čehoslovaška ekonomska migracija ima ekonomske, demografske in socialnopolitične aspekte. Po današnjih ocenah je bilo koncem 80-ih v državah EGS na delu kakih 10 milijonov zdomcev. Novi val se začenja pojavljati prav zdaj, ko padajo zadnje ovire svobodnemu gibanju Evropejcev, hkrati pa se v vzhodnih državah pojavljajo ekonomski problemi neslutenih razsežnosti. Dosedanja migracija je bila omejena predvsem na *nekvalificirane in polkvalificirane* delavce. Visokokvalificirani strokovnjaki so se med migranti pojavljali le redko, in še ti so opravljali predvsem *sezonska dela,* ki niso zahtevala strokovne kvalifikacije (če pa že, so to počeli za nižje plačilo od običajnega). Naša raziskava je potrdila, da med položajem tujih delavcev iz južne Evrope in severne Afrike in zdomcev iz ČSFR ni bistvene razlike. Pač pa se razlike med zdomci iz različnih držav pojavljajo v njihovem *življenjskem stilu* in hitrosti prilagajanja novemu okolju in asimilacije. Socialne in psihične probleme, s katerimi se srečuje Španec ali Italijan v Nemčiji ali Franciji, je mogoče primerjati s tistimi, na katere naleti Maročan v Italiji ali Španiji. Statusni položaj ekonomskega migranta *ni bistveno odvisen od njegove izobrazbe ali položaja v delovnem procesu, ampak je zanj odločilna* ***etnična pripadnost in začasnost bivanja*** *v novem okolju.*

Do zdaj so odhajali iz ČSFR iskat delo v glavnem mladi, predvsem telesno dobro razviti moški z nizko kvalifikacijo in slabim znanjem jezika — ne le dežele gostiteljice, ampak celo lastnega. Zadnje čase pa je za češke zdomce značilno, da jih ima kar **45 % srednjo ali visoko šolo**, največkrat pa dobijo v tujini delo, ki zahteva *nižjo kvalifikacijo* — do poviševanja kvalifikacije med bivanjem v tujini prihaja le izjemoma.

Edino geslo češkega gastarbeiterja je *zaslužiti čimveč denarja v čimkrajšem času* ***in se vrniti domov.*** Temu je podrejen celoten delovni in življenjski režim, in to je izvor njegove neprilagodljivosti na prevladujoči način življenja v deželi, kjer gostuje, saj biva tam le »začasno«. A zadnje čase se vse pogosteje dogaja, da po izpolnitvi te osnovne želje za zaslužkom pride za njim zakonski partner z otroci in prav tako z namero, da se zaposli.

Zdomec živi vedno »drugje« in »začasno«. V deželi, kjer dela, se trudi zadržati svoj sistem vrednot, ker pač verjame v začasnost bivanja na tujem. Kadar pride domov, manifestira stil življenja, ki ga obkroža v tujini. Ko je odhajal v tujino, je računal s tem, da bo moral delati drugače in morda več kot doma, ni pa bil pripravljen tudi *drugače živeti.* Zato je **vsak drugi** intervjuvani češki zdomec govoril o tem, da opaža *dezintegracijo svoje osebnosti in družine,* in to neglede na to, če je njegova družina ostala doma ali šla z njim na tuje. Najbolj občutijo psihosomatske težave, stanja tesnobe, izčrpanosti, utrujenosti, pogosto se ločujejo ipd. Kot kaže, za češke zdomce tudi ne velja splošno razširjena trditev, da med svojim zdomstvom pridobivajo izkušnje in si dvigajo kvalifikacijo ter izkoristijo vse to, ko se vrnejo domov.

Kot možen izhod iz težavnega položaja se nudi lasten aktiven pristop k stvarnosti, in to tak, da ne živijo pod pritiskom prehodnosti in začasnosti bivanja v tujini, ampak se poskusijo vživeti v »tukaj in zdaj« novega okolja. Naša raziskava pa kaže, da ta način izberejo le izjeme, večina pa dobesedno veruje v povratek domov, toda šele, ko bodo bogataši. A bogastvo je vedno kot v nedogledu in dokončen povratek se odlaga, tako da je odhod v zdomstvo za večino nikoli zaključeno potovanje med prejšnjo in novo domovino.

Jiři Svítek

UNIVERZA V LJUBLJANI
in
UNIVERZA V MARIBORU
SKLAD BORISA KRAIGHERJA ZA ŠTIPENDIRANJE
ŠTUDENTOV VDO V REPUBLIKI SLOVENIJI
Ljubljana 17. maja 1991

RAZPIS ŠTIPENDIJ
IZ SKLADA BORISA KRAIGHERJA ZA ŠTIPENDIRANJE
ŠTUDENTOV VDO V REPUBLIKI SLOVENIJI (v prihodnje
SKLAD DR. FRANCA MUNDE)
SKUPŠČINA SKLADA RAZPISUJE
70 ŠTIPENDIJ
ZA ŠTUDIJSKO LETO
1991/92

Štipendijo lahko dobijo študenti, ki s svojimi izrazito nadpovprečnimi učnimi rezultati in uspešnim vključevanjem v študijske, strokovne in raziskovalne dejavnosti dokazujejo izjemne intelektualne sposobnosti in študijske rezultate.

Štipendije so namenjene potrebam slovenskih univerz, znanosti in kulturi.

Štipendije lahko dobijo študenti od vključno tretjega (3) letnika dalje, ki imajo vsaj prav dobro (8) povprečno oceno opravljenih izpitov.

Za študijsko leto 1991/92 Skupščina sklada razpisuje 3 (tri) oblike štipendij:
— celoletne štipendije
— enkratne štipendije za študij na drugih ustanovah
— štipendije za obisk mednarodnih znanstvenih srečanj

1. Kandidati za CELOLETNO ŠTIPENDIJO morajo predložiti:
— vlogo za pridobitev štipendije (obrazec SPN-1, DZS 8,40)
— življenjepis
— potrdilo o opravljenih izpitih z ocenami
— potrdilo o vpisu
— mnenje vsaj enega pomembnega strokovnjaka s področja študija in raziskovanja
— bibliografijo objavljenih del ali potrditev o sodelovanju pri raziskavah z mnenjem vodje raziskave

2. Kandidati za ENKRATNE ŠTIPENDIJE za študij na drugih ustanovah morajo ob dokumentih iz 1. točke predložiti še:
— študijski program
— dokazilo o vrhunski kakovosti ustanove kamor odhajajo študirat (ali mnenje pomembnega strokovnjaka)
— povabilo ustanove (če ga imajo)
— potrdilo o dodatnih virih financiranja (če ga imajo)

3. Kandidati za štipendije za OBISK MEDNARODNIH ZNANSTVENIH SREČANJ morajo ob določilih iz točke 1., predložiti še:
— program srečanja in mnenje o pomenu znanstvenega srečanja za kandidatov študij

Prošnje s prilogami morajo kandidati oddati najkasneje do 15. septembra 1991 na naslova: Univerza v Ljubljani, Sklad Borisa Kraigherja (v prihodnje Sklad dr. Franca Munde), Trg osvoboditve 11, 61000 Ljubljana, p.p. 362 ali na Tajništvo Univerze v Mariboru, Krekova 2, 62000 Maribor (samo študenti Univerze v Mariboru).

Po 15. septembru prošnje lahko oddajo le
— če se je kandidat vrnil s služenja vojaškega roka
— če se je kandidat naknadno vpisal (v tem primeru lahko odda dokumentacijo najkasneje 10 dni po vpisu)

O rezultatih razpisa bodo kandidati obveščeni do 15. oktobra 1991. leta.

Ob zaključku razpisa se bo Skupščina sklada odločila o možnostih ponovnega razpisa enkratnih štipendij in štipendij za obisk mednarodnih znanstvenih srečanj za leto 1991 (konec semestra).

Skupščina Sklada

NOVA DOBA

ČASNIK
ZA
SLABE
ČASE

Dobimo se na cesti. Vsako sredo
pri vašem prodajalcu časnikov.

STANOVANJSKO KOMUNALNA BANKA LJUBLJANA D.D.
61000 ljubljana · kraigherjev trg 1 telefon: (061) 216-644 telex: 31606 telefax: 314-549, 215-124

Radenska

I. SPLOŠNO

V maju boste prejeli v sobe obrazce, oz. IZJAVE, katere morate, **zaradi evidence prostih kapacitet za novince**, izpolnjene in podpisane vrniti referatom do 30. 6. 1991.

V kolikor boste izpolnjevali tudi ostale pogoje za nadaljnje bivanje v domovih, ne bo potrebno vlagati nobenih drugih prošenj.

Do 30. 6. 91 morajo biti poravnane tudi vse fin. obveznosti do domov.

Stanovalci, ki v navedenem roku NE bodo oddali izjav ali bodo odgovorili odklonilno, se bodo morali izseliti iz doma najkasneje 31. 8. 1991.

Stanovalci, ki bodo sicer v roku oddali izjave (da želijo ostati v domu), pa se bodo naknadno izseleli, NE bodo imeli pravice do naknadne ponovne vselitve v dom kot stari stanovalci, lahko pa vložijo prošnjo kot novinci — seveda popolno in pravočasno.

II. PROŠNJE ZA DODELITEV ENOPOSTELJNIH SOB

Stanovalci, ki že imajo enopostelјne sobe ali bi jih želeli imeti v nasl. študijskem letu, morajo na posebnem obrazcu (dvignejo ga v referatu) vložiti PROŠNJO do 30. 6. 91.

Tisti, ki prošenj ne bodo vložili, če tudi že stanujejo v enopostelјnih sobah, se bodo morali 1. 9. 91 preseliti v dvopostelјne sobe.

Enopostelјne sobe bodo dodeljene skladno z določili Pravilnika. Prošnjam ni potrebno prilagati nobenih dodatnih rokopisov ali zdravniških potrdil. Samo vložitev IZJAVE ne bo zadostovala hkrati tudi za dodelitev enopostelјne sobe, če tudi jo že koristite.

III. VLOGE TUJIH DRŽAVLJANOV (štipendisti in privatisti)

Tako kot ostali, vložijo do 30. 6. 91 izpolnjeno IZJAVO. Enako velja tudi za prošnje za enopostelјne sobe.

O nadaljnjem bivanju tujih študentov v domu odloča ZAMTES, zato je potrebno pri Zamtesu tudi urediti vse formalnosti, kakor bodo zahtevali.

IV. MLADI RAZISKOVALCI IN SODELAVCI UNIVERZE

Zaradi evidence o prostih kapacitetah morajo, tako kot ostali stanovalci, do 30. 6. 91 vložiti IZJAVE o nadaljnem bivanju v domu. Enako velja tudi za vložitev prošenj za enopostelјne sobe.

O dodelitvi ležišča v domovih bo odločila Univerza, zato je do 30. 6. 91 potrebno na sedežu Univerze v Krekovi 2 (pri mag. Ivanišinu) urediti vse potrebne formalnosti.

V. PONAVLJALCI KATEREGA KOLI LETNIKA ŠTUDIJA — STARI STANOVALCI (razen tujcev in podiplomcev)

Poleg pravočasno vložene IZJAVE in ev. prošnje za dodelitev enopostelјne sobe, MORAJO VSI PONAVLJALCI, katerega koli letnika študija, NE GLEDE NA TO, DA BODO PRVIČ PONAVLJALI LETNIK, VLOŽITI PROŠNJO KOT NOVI PROSILCI.

Obrazce lahko dvignejo v obeh referatih, priložiti pa morajo vsa zahtevana dokazila.

Rok za oddajo prošenj teh prosilcev **je 4. 10. 1991.**

O možnosti njihovega nadaljnjega bivanja v domu bo odločila komisija za sprejem študentov v ŠD.

Samo pravočasno oddana IZJAVA ne bo zadostovala za nadaljnji sprejem, v primeru, da ponavljalec ne bo do 4. 10. 91 vložil še popolne prošnje kot novinec.

VI. OSTALO

— vse formalnosti v zvezi z nadaljnjo dodelitvijo ležišča v domu je potrebno opraviti v rokih, kot so določeni; z zamudo vloženi dokumenti se štejejo kot nevloženi;

— vsi stanovalci ste vsako leto sprejeti le POGOJNO, do naknadne preverbe statusov in ostalih pogojev za bivanje v domu;

— stari stanovalci bodo seznanjeni o pogojnem sprejemu s skupinskim (začasnim) seznamom v obeh referatih za študentske zadeve, dokončno pa v mesecu oktobru 1991;

— začasno vseljeni stanovalci (redni študentje) in pogodbeni stanovalci (tudi študentje brez statusa, ki bivajo trenutno v domu po pogodbi), MORAJO, če so zainteresirani za nadaljnji sprejem, vložiti prošnje KOT NOVI PROSILCI, v roku od 1. 6. do 9. 7. 91;

— POGOJEV ZA NADALJNJE BIVANJE V DOMU, NA FONDU ZA REDNE ŠTUDENTE NIMAJO (ne morejo zaprositi za sprejem):

— absolventi 7. stopnje, ki so v letu 90/91 koristili absolventski status (redni in ev. podaljšani), ne glede na možnost podaljšanja le-tega po 1. 10. 91.

V primeru, da bodo nadaljevali študij na podiplomski stopnji, se lahko prijavijo kot kandidati za ležišča, ki so namenjena za podiplomce, pod pogoji, navedenimi v IV. točki tega obvestila.

— prehodno vseljeni gostje za čas letnih počitnic (redni študentje ali druge osebe).

KOMISIJA ZA
SPREJEM ŠTUDENTOV
V ŠTUDENTSKE DOMOVE

ŠTUDENTSKI DOMOVI MARIBOR
Gosposvetska 83, MARIBOR

Skladno s Pravilnikom o merilih in pogojih ter načinu za sprejem-bivanje v domovih, razpisom za sprejem v dom, ter sklepom 2. seje Komisije za sprejem študentov v ŠD

OBVEŠČAMO
STANOVALCE DOMOV O NAČINU IN POGOJIH ZA NADALJNI SPREJEM STARIH STANOVALCEV V DOM za študijsko leto 1991/92

BIROSTROJ

PRECIZNA MEHANIKA

SERVIS BIROTEHNIKE,
Gregorčičeva 24, Maribor, tel. (062) 23-686

SALON BIROOPREME
Gregorčičeva 7, Maribor, tel. (062) 26-992

Poleg servisa in prodaje biroopreme in računalnikov vam nudimo ves pripadajoč potrošni material.

POSEBEJ OPOZARJAMO na pestro ponudbo registrirnih BLAGAJN za trgovino in gostinstvo — izbirate lahko med tradicionalnimi in inteligentnimi blagajnami, ki sproti vodijo evidenco zalog, nabave, prodaje itd., vzdržujejo komunikacijo med različnimi prostori in sploh olajšujejo delo.

Pokličite ali obiščite nas! Radi vam bomo pomagali tudi z nasveti.

NEULOVLJIVI POTROŠNIK

Marketing je pri nas shodil že pred nekaj časa, pa tudi politični marketing je že zlezel iz plenic, zato morda ne bi bilo napak pogledati, kako stojijo stvari na tem področju drugje. Kakšno enoumje lahko proizvede marketing smo lahko dodobra izkusili v času priprav na referendum. Stvari pa lahko popolnoma uidejo iz rok tudi v drugo smer ob predpostavki, da se nacionalna ekonomija ne pojavlja v obliki naravne nesreče. Samo želeti si je, da bi (politični) marketing tudi pri nas proizvajal manj enoumja. A za kaj takega je poleg blaginje potrebna tudi različnost medijev, saj le tako ne bi bili prisiljeni poslušati, gledati in brati venomer istega. Seveda pa se ni zanašati, da bi zaradi različnosti medijev količina enoumja kar takoj upadla, a morda bi imeli tako vsaj več možnosti, da nehamo hoditi »naprej v preteklost«.

Če obstaja tema, ki je v zadnjem času pritegnila posebno pozornost, tistih ki se z njo ukvarjajo, potem je to prav gotovo obnašanje potrošnika. Pozornost, v kateri se mešata začudenje in zaskrbljenost. Začudenje ob vse večji izbirčnosti potrošnikovega obnašanja; zaskrbljenost, ker je vse teže izrisati jasno sliko ciljnih skupin, na katere se komercialno upravljanje nanaša. Kaj se torej dogaja? Na kratko: potrošniki se vse bolj obnašajo kot **ljudje** in zaradi tega vse manj reagirajo po **modelih**, na katerih sloni marketing.

Kako je potekalo (in še poteka) izrisovanje tovrstnega upravljanja? Najbolj znana je seveda segmentacija ciljnih skupin po demografskih kriterijih. Iz univerzuma prebivalstva izberete npr. cluster »razred dobrostoječih B1«, moškega spola, povprečna starost 37,4 let, poročen, povprečno 1,3 otrok, visokošolska izobrazba, živeč v mestu in si zamislite »ta bi **torej** lahko bil primeren potrošnik produkta x«. Žal tako poenostavljeno razmišljanje, ki je zajeto v besedici **torej**, že od sedemdesetih let ne deluje več. Potrebna je bila podrobnejša raziskava ... in dogodila se je. Z odgovori na stotine vprašanj o vrednotah, mnenjih, aktivnostih in interesih so anketirani potrošniki podali psihografski portret o sebi in svojem življenjskem stilu. Raziskava je obrodila posebej simpatične opise v smislu »Milou, angažirana, kritična, anti-meščanska, emancipirana ženska, 12,6 %. Vsakdo je seveda takoj prepoznal svojo taščo, soseda ali sebe, kar je privedlo do izdatne količine »aha-doživetij«.

Kmalu pa se je izkazalo, da so pretanjene osebnostne razlike, zajete v opisih ciljnih skupin, težko združljive z uporabo medijev in izdelkov. Če bi lahko prikazali, da je npr. tip »Geert-Jan«, uspešni, k tradiciji naravnani moški, 11,6 %, tipični bralec Telegrafa, voznik Mercedesa, pivec Heineken piva, ki se brije z Braunovimi brivniki in spi v Hilton hotelih ali kupuje v Society Shop-ih, bi tako tipologijo lahko celo smiselno uporabili. A o tovrstnih korelacijah ni ne duha ne sluha. Tip potrošnika »Geert-Jan« je moč najti med bralci vseh vrst časopisov, vozi vsakršnih vrst avtomobile in pije vsakršne vrste piva. Ponovno se je torej izkazalo, da je nemogoče prepričljivo dokazati, da potrošnik iz psihografske skupine A, B, F, H in O pripada torej ciljni skupini primerni za naš izdelek, naš servis, našo trgovino«. Le v peščici primerov je bilo moč govoriti o korelacijah med **življenjskim stilom** in potrošniškim obnašanjem, a v takem primeru je bila tipologija tako ekstremna, da bi skorajda lahko govorili o karikaturah. Na eni strani spektra je bil npr. tip »neomadeževanega biodinamičnega makrobiotičnega hipija« (za marketing ne posebno zanimivega); na drugi strani pa tip »yuppija«, mladega hitro živečega povzpetneža, ki vozi BMW ali SAAB, je v restavracijah, igra squash in živi v Penthous-ih. Kljub temu, da je bilo medtem znanstveno dokazano, da »totalni yuppie« ne obstaja, živi ta tip potrošnika v reklamah kot idealni človek še naprej najbrž zato, ker se veliko ustvarjalcev reklam v njem tako zlahka prepozna.

Potrošnik pa ostaja svojevoljno bitje. Ne da bi se tega sam zavedal, se brani pred enostransko komercialno manipulacijo pojma **življenjski stil**, ki je je deležen preko marketinga in reklam. V svojem obnašanju kaže veliko več skladnosti s pomenom, ki ga ima ta pojem v znanosti, namreč: izraziti svojo individualnost. Individualnost, ki pozna veliko obličij, in se spreminja z razpoloženjem in okoliščinami. Samo na sebi ni to nič novega. Rek, da »je človek bitje polno nasprotij«, je že zelo star. Edina razlika z ne tako davno preteklostjo je le, da sedaj svojih nasprotij ne rabimo več potlačevati, marveč jih lahko svobodno razstavimo. Včasih zamenjajo ljudje na dan več **življenjskih stilov** kot oblek. Tradicionalni modeli ciljnih skupin predpostavljajo določeno homogenost v obnašanju potrošnikov. Bolj ko se v to poglabljate, vse manj homogenosti najdete, in marketingarji dobivajo sive lase od tega. Nekaj primerov iz življenja.

Vidite nekoga, kako se utaplja v lastnem potu na dirkalnem kolesu ali igrišču za squash in pomislite, da je ta prav gotovo kupec Lätte ali Linere[1], saj očitno zelo skrbi za svojo kondicijo. Potem pa vidite taisto osebo, kako se baše s pivom in frikadelami[2]. **»Fitness & Fatness**, to vendar ne more biti res«, pomislite, a dejstvo je, da hodita pogosto z roko v roki. Ali pa vidite žensko, ki brska po cenenih spodnjicah v Hemi[3], hip zatem pa jo vidite, kako v ekskluzivnem butiku ne da bi trenila ali zardela plača približno 600 guldnov za lepo bluzo. Varčevalno in zapravljivo, iz trenutka v trenutek drugače. Ali pa vidite ostareli par, ki je pravkar zaprl svojo trgovino z zelenjavo. Ni videti, da bi znala kak tuj jezik, zato menite, da bosta prav gotovo šla varno prezimit v nizozemsko kolonijo v Torremolinosu. Potem pa ju srečate na ekskluzivnem 23-dnevnem kulturnem in avanturističnem potovanju po Peruju, Ekvadorju in Galapaških otokih. (Turistične organizacije so v vse večjih količinah preplavljene s turisti, ki jih same imenujejo »Torremolinos-turisti«, ki se na slepo odločajo za daljnja in kulturološka potovanja, ne da bi vedeli kaj jih čaka, potem pa težijo, ker tam ni na voljo hamburgerjev in pomfrija.)

Vse več ljudi počne nasprotno od pričakovanega. Na primer: direktor banke, ki se ukvarja z baletom; komercialni manager, ki študira filozofijo, iz katere bi rad celo promoviral; zidar, ki se ukvarja s transcendentalno meditacijo; manekenka, ki vsako leto kot kuharica sodeluje na potovanju po Nepalu; Hell's Angel, ki opravlja prostovoljno delo v domu za dementne upokojence; feministične bralke **Opzij**[4], ki kdaj pa kdaj zlezejo v kak skrit kotiček z romančkom iz zbirke Bouquet-reeks[5], kjer sestra Elza — povsem predvidljivo — konča v objemu očarljivega kirurga; in celo zvesti VPRO[6] privrženci včasih pogledajo kak program na EO[7], če so ravno razpoloženi.

Seveda pa za marketing to ne bi bilo tako težavno, če bi le obstajala kaka metoda, s katero bi bilo moč vnaprej ugotoviti, kdaj se bo določeni potrošnik odločil za določen izdelek ali servis. A taka metoda ne obstaja. Potrošnik je neulovljiv in nepredvidljiv, kot metulj, ki na poti do orhideje spontano pristane na regratu, da bi se nato spotoma ustavil še na hortenziji. S tem se je marketing iz (psudo)znanosti spremenil v neke vrste igro na srečo. Edino, kar so si ponudniki dobrin in servisov ob tem uspeli izmisliti, je povečanje različnosti ponudbe. Značilen primer take strategije je Sara Lee/Douwe Egberts[8], ki je z največjim možnim tempom lansiral več različic kave in vrst čaja na tržišče, izmed katerih večina nikoli ne bo zavzela več kot 1% delež prodajanosti. To je seveda nekaj, na kar ta marketinški velikan s svojimi domnevno nedotakljivimi deleži pri Pickwick čaju in Roodmerk kavi pred leti niti pomislil ne bi. Zakaj pa ravno zdaj? Enostavno; da bi povečal možnost, da izbirčni potrošnik v kakršnemkoli razpoloženju že, trenutku ali priložnosti izbere prav njihov izdelek.

Če bi potrošnik vedel za probleme, ki jih povzroča marketingu, bi se na ta račun prav dobro zabaval. Nekako takole: »ha, poglej jih zdaj z njihovimi marketinškimi diplomami; mislili so da me lahko s svojo spretnostjo krasno manipulirajo, a o tem kar počnem čisto slučajno odločam sam. Naj se kar lepo potijo in gnjavijo na svojih kongresih in po strokovnih časopisih o polarizaciji potrošnikov, razdeljenosti tržišča, razpadanju ciljnih skupin, demasifikaciji, fragmentaciji, cafetaria-obnašanju, pašni-kulturi, konfeti-generaciji in podobnih brihtnih terminih. Kaj zdaj težijo!? Že leta me v svojih reklamah nagovarjajo, kako fino je biti kakršen pač sem, da moram pokazati, kakšen sem, da vem kaj hočem, da sem se našel itd. Samo čaščenje svobode in individualnosti. Zdaj, ko ubogam njihove pripombe, pa si pulijo lase. Ampak sem jih spregledal. Govorijo o ›mojem načinu življenja‹ mislijo pa seveda zmeraj le **svoj način življenja**. Kakor da bi bil lahko samsvoj in svoboden le z njihovim tobakom, njihovo pijačo, njihovim avtom, njihovimi oblekami, a povsem slučajno to ni tako!«

Dejansko, v boju za naklonjenost in denar potrošnika so »osvoboditev« potrošnika propagandisti sami vzbudili. S tem so k štirim medsebojno povezanim faktorjem, ki vsak zase je in še zmeraj prispeva k razvoju potrošnika, dodali košček propagande.

Kot prvo: tolerantnost. V vsakem izmed nas prebivajo mnoge duše, in vsaka izmed njih bi rada kdaj pa kdaj prišla do izraza. Nekoč jim to ni bilo dovoljeno — mnoga naša obličja smo morali potlačiti, ker pač niso ustrezala pravilom in zakonitostim okolja, spola, starosti, socialnega statusa in kar je pač še tega. Če v tem niste uspeli, ste lahko kaj hitro dobili nalepko »šizofrenik«. Šizofrenija, razcepljenost osebnosti, je nekoč veljala za bolezen. Zdaj je **življenjski stil**, kar zveni vsaj nekoliko bolje. Nikomur ni treba obličij svoje individualnosti potlačiti iz strahu, da bi bil izvržen. Vse je dovoljeno, vse je mogoče. Potem je seveda logično, da vse več ljudi uživa komaj doseženo svobodo. Gledati, iskati, eksperimentirati — vse to spada zraven. Tako nastajajo trendi in proti-trendi.

Kot drugo: blaginja. Njen prispevek k stanju stvari je sicer sam po sebi umeven, a vendar kaže njen vpliv posebej omeniti. Veliko stvari, ki so bile nekoč privilegij elite, so dandanes dostopne množici s čemer se je svoboda izbire enormno povečala. Iz ali-ali kulture smo prispeli v in-in kulturo.

Kot tretje: konkurenca. V Moskvi sem nekaj časa delal družbo znanki, ki je čakala v vrsti pred trgovino, kjer so prodajali fižol — samo fižol. Nekaj ulic naprej je njena mati čakala v vrsti pred trgovino, kjer so prodajali prekajene slanike — samo prekajene slanike. Torej so tisti dan jedli fižol s prekajenimi slaniki. Pri nas je ravno obratno: ne iščejo kupci ponudnikov, marveč se ponudniki trudijo najti kupce. Ponudniki se po svojih najboljših močeh trudijo izigrati konkurenco in si zmišljujejo vedno nove prijetne stvari za ljudi. Deseti okusek topljenega sira, dvajseti okusek čaja, trideseta varianta omake za pečenje na ražnju, štirideseti tip piva. Potrošnik pa kupi enkrat to, drugič spet ono. In ker je zaradi konkurence možnost izbire vse večja, postaja potrošnik vse bolj muhast. Zakaj potem sploh še tožiti nad pojavom, ki ga je marketing nedvomno sam proizvedel? Kajti jasno kot beli dan je, da je to posledica svobodne konkurence. Edini, ki imajo pravico tožiti nad tem so trgovci na drobno, katerih trgovine niso raztegljive, v svoj asortiment pa morajo sprejemati vse več različic izdelkov, medtem ko ostaja njihov iztržek približno enak. Kajti kupci sedaj ne uživajo količinsko več hrane, marveč zgolj menjavajo okuse.

In končno, so mediji človeštvu sami usmerili pogled na neslutene možnosti v deželi izobilja. Medijski potrošnik se nahaja na trgu, kjer se priporoča tisočglava množica **življenjskih stilov**. Včasih zavestno, kot v propagandnih sporočilih, a ravno tako pogosto tudi nenamerno ponujajo mediji primere, ki ljudi privedejo do novih idej. Potrošnik potem iz tisočerih idej, ki so mu servirane izbere košček tega, ščepec onega, močan zalogaj tistega in polno pest onega, in z njimi komponira, kot da bi bile njegova dejanska osebnost, njegov dejanski stil življenja.

Posledice, ki so jih s svojim delovanjem povzročili množični mediji — predvsem televizija, so za uspešnost marketinga veliko težje, kot sam porast blaginje. Dokler so ljudje hoteli edinole več, so se gibali v enosmerni liniji, ki je bila zlahka predvidljiva. Zaradi tempa neprestano spreminjajočih se dražljajev, ki ga producirajo mediji, pa je človeška sposobnost koncentracije na en cilj strašansko padla. Zato ne govorimo zaman o »staccato kulturi« (Zijderveld), v kateri smo postali popolnoma domači s hitrimi prehodi: od prizorov vojne na domačo ležernost, od revščine tretjega sveta na bogastvo tipa Dynastya, od ekološke katastrofe na prijeten kviz, od nostalgije na science fiction, od masovnega pomora na kikirikijevo maslo, od video spota na meditirajočega duhovnika, od dokumentarca o naravi na pornofilm. Množični mediji so nas oskrbeli z »zasvojenostjo«, potrebo po spreminjajočih se dražljajih, ki se izraža tudi v našem potrošniškem vzorcu. Ne težimo več le za eno stvarjo, marveč hočemo od vsakega nekaj in še malo. Uživati povsod vsakega po malo, vse do prenažrtosti iz strahu, da ja ne bi bili česa prikrajšani.

Problem »neulovljivega« potrošnika, ki se izmika jasno določljivim ciljnim skupinam, je zadnja leta raziskovalce tržišča navdahnil k odkrivanju novih ciljnih skupin, s čemer bi marketing lahko pridobil prednost. Tako smo v zadnjih treh letih — po yuppijih — imeli čast spoznati **dinks-e** (double income, no kids), **ultras-e** (selective big spenders), **get $et-e** (bodi pozoren na znak za dolar), **food-ije** (obsedeni s hrano in pijačo), **yuffie-je** (Young Urban Failures — ker v nasprotju z yuppieji ne dajo nič na materialne stvari, temveč bolj cenijo duhovnost. Možno jih je uvrstiti v **new age** gibanje, ki tudi pri nas [NL] privlači vse več ekološko zavednih potrošnikov, in so vse kaj drugega od še nedavno karikirane podobe hipija.).

Vse te tipologije prihajajo iz Amerike, kar velja tudi za **cocooner-je** — trenutno predmet marketinških razprav —, ki se zaprejo pred hudobnim zunanjim svetom in se doma prijetno raznežijo. Nedvomno se bomo v bodoče soočili še z nekaterimi drugimi ameriškimi izumi ciljnih skupin, kot npr. OINKS (one income, no kids), SLIFS (still living in the Fifties), BICEPS (bi-sexual college-educated professionals), RAMBO'S (rough American macho boys) in NONO (no-nonsense kids), če naštejemo le nekatere.

Vsem tem tipom potrošnikov pa je ena stvar vendarle skupna: vsi skupaj v večji ali manjši meri spadajo med **grazer-je**[9], ki iz trenutka v trenutek počnejo, kar se jim pač zazdi. Tudi termin **grazing** prihaja iz Amerike, na obnašanje potrošnika pa je prenesen z obnašanja govedi. Govedo namreč ne popase celega travnika od začetka do konca, pač pa šop trave tukaj, šop trave tam. In tako je tudi z dandanašnjim potrošnikom. Ta se vse impulzivneje pusti voditi temu, kar se mu (slučajno) znajde na poti in si reče »to je fino« ali »o ja, to potrebujem«. Zato je soočanje (povsod, prostorsko in časovno biti kar največ prisoten) trenutno prioriteta marketinga. Kolikor frekventnejše soočanje, toliko večja možnost zadetka pri »pasočem se« potrošniku.

Hans Ferrée Unlimited.
(filozof marketinga)

I. H.

[1] Maslo z manj maščobe.
[2] Pommes-frits, kroketi ipd. hrana, pripravljena z veliko maščobe.
[3] Poceni veleblagovnice na Nizozemskem.
[4] Feministična revija.
[5] Nizozemska verzija Dr. romanov.
[6] Vrijzinnig Protestantse Radio Omroep — najbolj progresivna, svobodnjaška TV postaja na Nizozemskem.
[7] Evangelische Omroep — TV postaja z najbolj religiozno obarvanim programom.
[8] Eden največjih nizozemskih proizvajalcev kave, čaja, tobaka in cigaret.
[9] To graze — pasti se.

VSAK DAN ZNOVA...
MURSKI VAL
UKV 87,6
MHz stereo
SV 648 kHz
VSAK DAN ZNOVA —
IN KAR NAPREJ...

Naročam Katedro. 212-004 Non stop.

ČLOVEKOVE PRAVICE NA TIBETU

TIBETANSKI PROBLEM PO ŠTIRIDESETIH LETIH KITAJSKE OKUPACIJE

Na Kitajskem živi petdeset etničnih skupin, večinoma v robnih predelih: pokrajini Xinjiang, na Tibetu, v Notranji Mongoliji, Yunnanu . . . Če odmislimo vsa ta območja, od sodobnega kitajskega imperija ne ostane ravno veliko — ožja Kitajska se skrči za več kot polovico.

Najbolj izrazit konflikt med Kitajsko in etničnimi skupinami je prav na visoki Tibetanski planoti. S povprečno nadmorsko višino skoraj 5000 metrov, več kot milijon in dvesto tisoč kvadratnimi kilometri površine in s približno enim prebivalcem na kvadratni kilometer (tako pravijo uradni viri) je Tibet eno najostrejših življenjskih okolij na svetu. Območje je za tujca privlačno kulturno-zgodovinsko in z golo, divje neposredno naravo, z rjavimi, na široko odprtimi pobočji, modrimi jezeri in sneženimi vrhovi. Vendar je tibetanska resničnost daleč od divje gorske romantike: kitajska nadvlada na Tibetu je vstopila že v peto desetletje . . .

Ko je Irak okupiral Kuvajt, so se proti zasedbi takoj vzdignili glasovi mednarodne skupnosti. Ko je Kitajska pred 42 leti začela z okupacijo Tibeta, je dogodek minil brez izrazitega nasprotovanja katerekoli države; glas Tibeta je bil takrat prešibak, Tibet pa preveč zaprta dežela, da bi se bila sposobna z mednarodnim nastopom upreti kitajski okupaciji.

Leta 1949 je Kitajska nasilno vdrla na Tibet in od takrat Tibet preživlja najtemnejše obdobje svoje več kot dvatisočletne zgodovine. Od začetkov okupacije do danes je umrlo nasilne smrti več kot milijon dvestotisoč Tibetancev, medtem ko so Kitajci uničili več kot šettisoč tibetanskih samostanov . . . Na tibetanskem etničnem območju (ki je veliko večje, kot »uradni« Tibet) danes živi šest milijonov Tibetancev in sedem in pol milijonov Hanov, tj. Kitajcev. Na Tibetu Kitajska odlaga nuklearne odpadke, ropa naravna bogastva, za »red in mir« pa skrbi pol milijona kitajskih vojakov in represivna kitajska politika. Najbolj brutalen primer kolonializma v sodobnem svetu je naseljevanje Hanov na Tibet, prisilna sterilizacija tibetanskih deklet, zatiranje tibetanske kulture in jezika . . . to je moderni genocid, ki na Tibetu še vedno poteka.

Tibetanski problem je še vedno daleč od tokov mednarodne politike in o njem v domačih medijih le občasno zasledimo kakšno novičko. Zato ne bo odveč zaokrožena informacija o tibetanskem problemu na splošno in položaju tibetanskih beguncev v svetu.

Pravzaprav je glavni namen aktualizirati tibetanski problem in ga postaviti v današnji kontekst azijskih in svetovnih političnih tokov, ki niti niso tako abstraktni in tako daleč. Tibetanski problem lahko vzamemo širše: kot simbol za vse narode, ki imajo vlogo manjšine v neki državi, ki jih zatira in se v njej niti najmanj ne počutijo dobro, pri čemer pa jim lastna nacionalna identiteta in zgodovina pa dovoljujeta možnost formiranja lastne države ali vsaj pravega avtonomnega statusa v neki drugi.

Veliko knjig je bilo že napisanih o neodvisnosti Tibeta in še celo sami kitajski zgodovinarji so priznavali, da je bil Tibet pred letom 1720 neodvisen. Toda kasnejši dogodki in predvsem zaprtost Tibeta za zunanji svet so prispevali k temu, da si je Kitajska vedno bolj na glas lastila Tibet. Najprej pod pretvezo, da so Tibetanci eni izmed petih narodov, ki sestavljajo kitajski imperij, potem pa je Čangkajšek še to do takrat veljavno uradno stališče postavil na glavo z revizijo, da so Tibetanci kitajske rase. Toda dejstva so drugačna. Niti etnološko niti zgodovinsko Tibetance ne moremo prištevati med Kitajce. Zgodovina, jezik, pisava in antropološke značilnosti Tibetancev govorijo v prid dejstvu, da so Tibetanci poseben narod, ki je nekoč živel v samostojni državi. Sklepanje pogodb je že od nekdaj značilnost suverenosti in neodvisnosti države in tibetanska vlada je podpisala dve pogodbi z vlado Britanske Indije, prvo leta 1904 brez kakršnegakoli ozira na kitajsko vlado v Pekingu in drugo leta 1914, ko se je Kitajska vzdržala podpisa pripravljene tripartitivne pogodbe. Leta 1948 je tibetanska trgovska misija potovala s potnimi listi, ki jih je izdala vlada Tibeta, in ki so jih priznale vlade Indije, Pakistana, Irana, Velike Britanije, Francije, Švice, ZDA . . . Po ustalitvi komunističnega režima na Kitajskem pa so se kmalu pojavile uradne izjave in zahteve, da je Tibet integralni del Kitajske in da mora kitajska narodnoosvobodilna vojska osvoboditi Tibet imperialističnega vpliva Velike Britanije in ZDA in zaščititi meje Kitajske (ko je kitajska vojska leta 1949 vkorakala na Tibet, je bilo tam pet tujcev . . .). Leta 1959 so Kitajci začeli kruti genocid, zaradi katerega je od takrat umrlo že več kot milijon Tibetancev.

Izredna represija kitajske politike je dosegla vrhunec neposredno po letu 1959, ko je na Tibetu izbruhnil množični upor proti kitajski nadvladi. Potem se je položaj »ustalil« na ravni mirujoče napetosti, ki je ponovno izbruhnila pred štirimi leti.

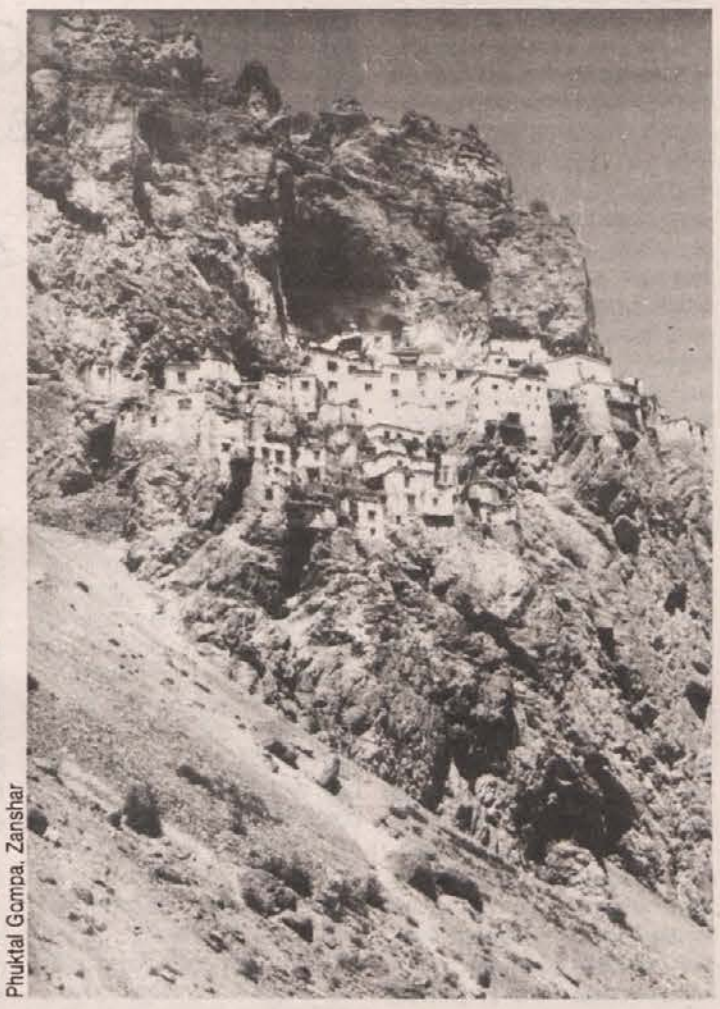

Phuktal Gompa, Zanshar

RAZVOJ ZADNJEGA OBDOBJA TIBETANSKEGA PROBLEMA OD SEPTEMBRA 1987 DO DANES

Jeseni leta 1987 so upori Tibetancev v Lhasi, glavnemu mestu Tibeta, ponovno opozorili na že »speči« problem Tibeta pod kitajsko okupacijo. Od takrat so se nasilni dogodki vrstili pod skoraj nepredirno tančico kitajske propagandne trdnjave in zaprtega Tibeta. Informacijski urad Dalai Lame v Dharamsali pa vseeno zbere dovolj informacij o stanju na Tibetu.

27. septembra 1987 se je začel novi val uporov Tibetancev. Od takrat je okrog petdeset demonstracij minilo vse prej kot mirno, Lhasa pa se je spremenila v policijsko mesto. Po neuradnih ocenah so Kitajci v zadnjih treh letih ustrelili oz. do smrti mučili 1000 Tibetancev, medtem ko jih je veliko več še vedno v zaporih. Točno oceno ubitih je skoraj nemogoče dobiti, saj so kitajski viri zaviti v jezik propagande in fraz, tibetanski viri pa neregularni in opisni. Marca 1988 so kitajske varnostne sile, združene z vojsko, ponovno krvavo zatrle drugi največji izbruh demonstracij; čez eno leto, od 5. do 7. marca 1989 pa (tako navajajo neodvisni viri) so kitajske okupacijske sile ustrelile med 300 in 800 demonstrantov in jih aretirale okrog 5000. Poročila očividcev so pretresljiva, medtem ko ni težko najti paralel med početjem Kitajcev na Tibetu in nemških nacistov v drugi svetovni vojni: oborožena policija je streljala vsepovprek, vdirali so v hiše in na mestu postrelili cele družine, čeprav niso imele zveze z demonstranti; neko nosečo žensko so z bajonetom zabodli v hrbet, drugo ustrelili v oko . . . Med mučenji v zaporih so Tibetance pretepali z električnimi pendreki, ženskam so jih porivali v anus in vagino, jim prebadali lica z iglami; zapornike so pretepali z železnimi palicami, brcali v glavo; nasilno so jim jemali kri, medtem ko je bila hrana izredno slaba in nehigienična. Če so zapornika dobili, da je hrano vrgel stran, so jo pazniki pomešali s človeškimi iztrebki in jih prisili, da so to jedli . . . Ko so kakšnega zapornika le spustili, je moral plačati za hrano in »bivanje« v zaporu ali pa so »račun« poslali njegovi družini. Znani so primeri, ko so svojci morali plačati naboje, s katerimi so ubili njihovega sina, ki mu je bila izrečena smrtna obsodba . . . Kaj se dogaja v zaporih na Tibetu danes, lahko le ugibamo . . .

> ALI VESTE, DA
>
> . . . je okupacija Tibeta pustila za seboj že več kot 1.200.000 mrtvih Tibetancev;
>
> . . . je na Tibetu uničenih več kot 2000 samostanov;
>
> . . . je na Tibetu več kot pol milijona kitajskih vojakov?
>
> (informativni letak Tibetanskega odbora, ZDA)

Po zadnjih velikih demonstracijah marca 1989 je kitajska nadoblast v Lhasi uvedla izredno stanje — tri mesece pred pokolom na Tiananmenu. Mesto so nadzorovali policija, specialci in pripadniki vojske (PLA — People's Liberation Army). Vsak Tibetanec je moral nositi posebno dovolilnico, medtem ko so tiste, ki niso prebivali v Lhasi, izgnali. Tibetanski prebivalci drugih krajev so v glavno mesto prišli lahko le s posebno dovolilnico. V mestu so postavili številne kontrolne točke, na katerih je vojska in oborožena policija kontrolirala Tibetance . . . Če se je razpoloženje med Tibetanci približalo vrelišču, so Kitajci spustili na ulice Lhase več kot sto kamionov, napolnjenih s po tridesetimi oboroženimi vojaki, ki so s policijskimi džipi stalno patrolirali po mestu. Tako so storili med marčevskimi upori leta 1989 in jeseni istega leta, ko je Dalai Lama dobil Nobelovo nagrado za mir.

Kljub izrednemu stanju je še prihajalo do demonstracij, ki pa so bile manjšega obsega in se nikoli niso razvile v večji upor. Spomladi leta 1990 so Kitajci zaradi velikega števila romarjev z več desettisoč vojaki nadzorovali območje svete gore Kailas, nedaleč vstran od meje z Nepalom. Kitajska oblast je maja 1990 res odpravila izredno stanje, vendar sta vojska in policija (ki so ju Tibetanci pred uvedbo izrednega stanja »prisrčno sprejeli«, kot navaja kitajska propagandna revija »China's Tibet«) še vedno prisotna na Tibetu. Zbiranja Tibetancev v bližini samostanov in templjev so izrecno prepovedana, samostani pa še vedno »gostijo« vojake, ki nadzorujejo menihe. Veliko menihov in nun so Kitajci izgnali iz že tako redko naseljenih samostanov (pred kitajsko okupacijo so nekateri samostani šteli več kot tisoč menihov, danes pa le nekaj sto . . .) in jim prepovedali vrnitev. Kitajska oblast še vedno vrši racije po hišah Tibetancev in išče »dokazne materiale« (slike Dalai Lame, prepovedano Tibetansko zastavo, izdaje tibetanske vlade v izgnanstvu . . .), medtem ko uradni viri navajajo, da »Partija in oblast ne smeta omiliti bojne moči . . . s sovražnimi elementi se moramo spoprijeti z železno roko demokratične diktature ljudstva«. Taka je podoba Tibeta danes.

MEDNARODNO LETO TIBETA

Dalai Lama je dejal, da je Tibetu ostalo le še pet do deset let časa, preden bo položaj postal popolnoma brezupen. Kitajci s prijemi, znanimi iz temnega obdobja nemške zgodovine, manjšajo tibetansko populacijo in skrbijo za to, da bi tibetanski narod sčasoma izginil s tega planeta. Takrat bi bili Kitajci očitno zadovoljni s svojo moderno kolonialno politiko. Ogromna površina visoke tibetanske planote bi bila potem na voljo le Kitajcem: nihče se več ne bi razburjal, ko bi s tibetanske planote odvažali surovine in nanjo skladiščili več nuklearnih odpadkov; strateško pomembna azijska visokogorska meja — Himalaja — bi tako na severni strani dokončno postala kitajska lastnina, Tibet pa obsežno varovalno območje pred možnimi vdori z juga. Toda ljudstvo iz osrčja Azije si svoje prihodnosti ne predstavlja v vlogi podložnikov Kitajcev.

Na svetu živi šest milijonov Tibetancev, od tega jih 120.000 živi izven Tibeta. Ravno ti nosijo vedno večjo odgovornost predstaviti svetu, kaj se dejansko dogaja na Tibetu. Značilnost vseh tibetanskih skupnosti v tujini je velika politična aktivnost; nenazadnje je tudi tibetanska vlada situirana v Indiji.

Letošnje leto ima za Tibetance še poseben pomen. »Hiša Tibeta« iz New Yorka, ki je pokrovitelj in glavni usklajevalec dogodkov leta, je imenovala leto 1991 za **mednarodno leto Tibeta**.

Namen tega leta, ki bo trajalo od 10. marca 1991 do 10. marca 1992, je pospešiti razumevanje in vrednotenje tibetanske kulture, zgodovine in vere ter ustvariti širše poznavanje sedanjega položaja na Tibetu. Dogodki leta se bodo vrstili na področjih vizualnih in dramske umetnosti, izobraževalnih programov, političnega in verskega dialoga ter kulturne izmenjave.

Dario Cortese

»Prevladuje občutek, smo izgubljeni. Starši so zelo žalostni, ko izgubijo otroka, mi pa nismo izgubili člana družine, ampak svojo deželo! Ko se to zgodi te imajo za izobčenca, ko hočeš preko meja.

Uradna indijska politika sicer priznava edinstvenost tibetanske kulture, vendar o Tibetu govori le kot o avtonomnem delu Kitajske . . . pravzaprav ga nobena država ne priznava za samostojnega. Vsi se bojijo tega kitajskega zmaja . . . ne vem, zakaj.

Pravimo, da te strpnosti lahko nauči le sovražnik in ne prijatelj.

Če pogledate nazaj v zgodovino: v času rimskega imperija so ljudje mogoče lahko mislili, da bo trajal večno . . . ali pa britanski imperij . . . in kaj je danes Anglija? Majhen droben otok pri Evropi. In kje je Rim? Nekje v Italiji, kolikor vem.

Naša narodna identiteta je zelo, zelo močna. Način, kako obdržati našo kulturo živo je, da ohranimo svoj jezik in budistično filozofijo. To je najpomembnejše. Ta celo privlači zahodnjake. Usmerjena je v modrost in nenasilje, ravno tega pa na tem svetu ni!

Način oblačenja se bo lahko spremenil, naš jezik in filozofija pa nas bosta držala skupaj. Kitajci se bodo počutili nelagodno . . . saj se že, mimogrede, Kitajska je trenutno v razsulu . . .«

(Palchor Tsering, predstavnik Dalai Lama Representative Office v Katmanduju)

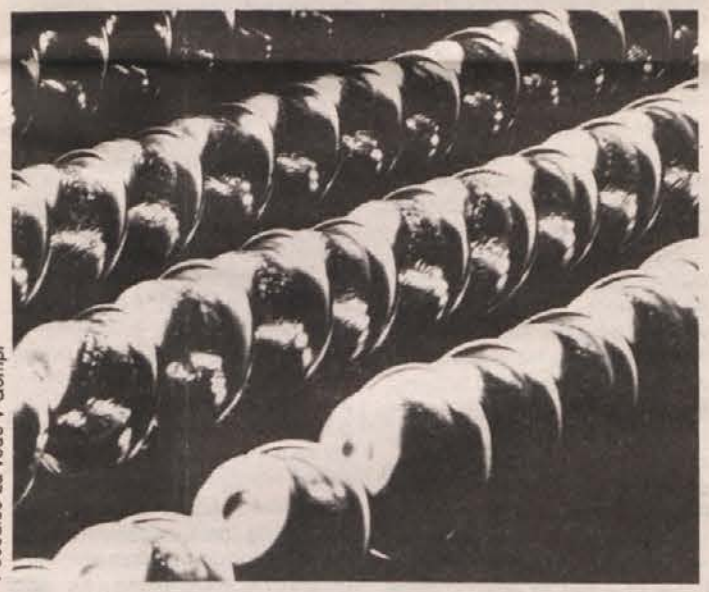

Posodice za vodo v Gompi

Začetek mednarodnega leta Tibeta je tudi pri nas označil prvi dogodek. V četrtek, 7. marca je bila v likovnem salonu Univerzitetne knjižnice v Mariboru otvoritev razstave »Tibet, kultura iz plemenite dežele«, ki je na tem mestu ostala do 8. aprila 1991. Razstavo je organizirala Skupnost CHANGCHUB, ki jo v tem prispevku, kot je tudi razstavo samo, predstavlja Alenka deBonne.

»Začetek delovanja skupnosti sega okrog tri leta nazaj, ko smo se imenovali še Vajra inštitut. Changchub skupnost Dzogchen smo ustanovili z namenom zaščite, razvoja in podpore tibetanske kulture in Dzogchen Učenja, kot tudi z namenom mednarodnega kulturnega sodelovanja. Registrirali smo se avgusta 1990.«

In kakšen je bil doseedanji odziv v Sloveniji?

»Odziv ni širši, ker se srečujemo z miselnimi omejitvami ljudi, tudi z ignoriranjem javnih medijev . . . vendar sem entuzijastična glede našega dela.«

Kakšni pa so »okviri« Dzogchen Učenja, ki ga zastopa Changchub Skupnost?

»Dzogchen je najvišje Učenje tibetanskega budizma, tudi v Bon-po tradiciji, tj. predbudistični tradiciji Tibeta, obstaja Dzogchen Učenje; Dzogchen je tibetanski izraz za »Veliko popolnost«, v sanskrtu je to ime »Mahasadhi« in tako smo tudi naslovili svojo revijo, kjer objavljamo tekste o Dzogchen Učenju in tibetanski kulturi v slovenščini in angleščini.

Dzogchen se nanaša na prvobitno, naravno primordialno stanje vsakega posameznika. Ni vezano samo na Tibet. Sogyal Rinpoche pravi v uvodu knjige »Dzogchen in Padmasambhava« naslednje: ›Dzogchen je oboje: končno in skrajno učenje vseh Buddh. Čeprav se na splošno povezuje z Nyingma ali Starodavno šolo tibetanskega budizma, ki jo je ustanovil Padmasambhava, so Dzogchen prakticirali skozi stoletja mojstri različnih šol kot svojo najbolj notranjo prakso. Njegov izvor sega v predčloveško zgodovino, omejen ni niti na budizem niti na Tibet niti na naš svet; zapisano je, da je obstajal v trinajstih različnih svetovnih sistemih.«

Kdor bi želel o Dzogchen Skupnosti zvedeti še kaj več, lahko piše na naslov **CHANGCHUB, p.p. 19, 62250 Ptuj.**

BARVNE - LASERSKE - **COLOR** - FOTOKOPIJE
FOTOKOPIJE VELIKIH FORMATOV ... A1 ... A2 ...
FOTOKOPIJE NA BARVNE PAPIRJE
POVEČAVE - ZOOM - POMANJŠAVE

BIROSTORITVE
tiskarna
založba
trgovina
kopirnica
pisarniško
reklamne
storitve
62001 MARIBOR
GLAVNI TRG 8, PP 97
TELEFON (062) 25-300
TELEFAX (062) 25-874
EXPRESS TAJNICA

Naročam Katedro. 212-004 Non stop

MOZART PAR EXCELLENCE

MITOLOGIJA MOZARTOMANIJE

Wolfgang Amadeus Mozart, *duhovni inspirator salzburških »Mozartkugeln«*, je že dolgo neločijivi del masovne kulture in njene potrošniške mitologije. Prav dejstvo kratke Mozartove eksistence pred okroglimi dvesto leti je tisto, ki popelje klasike na enega izmed številnih koncertov njegove glasbe, modne sodobnike po nakupih najlepših T-shirts z odtisom Mozartovih rokopisov, petičneže k najboljšim CD-jem z vrhunskimi izvajalci. Nemoralizirajoči biografi pa imajo možnost, da ponovno opozorijo na specifično univerzalnost Mozartove genijalnosti, ki se je kot nalašč usidrala v infantilni, neuglajeni, naivni in konec koncev tudi neizobraženi osebi (razen strokovno glasbeno), ter je zato v 18. stoletju, stoletju galantnosti in z vladajočim idealom izobraženca, tudi klavrno propadla. Tako se lahko zabavamo ob Mozartovih pikantnih pismih (tistih seveda, ki jih po Mozartovi smrti ni uspela cenzurirati Mozartova žena Konstanca Weber), med katerimi so najbolj popularna pisma Mariji Ani Thekli, Mozartovi sestrični, imenovani tudi Bäsle. Ta se tako kot druga ne odlikujejo samo s svojim straniščnim humorjem, pač pa tudi z zasoljenimi pornografskimi odlomki, čeprav je res, da jih je zaradi tirolske domiselnosti včasih prav težko dešifrirati.

Potrošniška mitologija mozartomanije je le eno od mitoloških obzorij, ki jih razgrinja Mozart in njegova univerzalnost. Drugo mitološko obzorje, mnogo bolj reprezentativno za Mozartovo umetnost kot **»Mozartkugeln«**, razgrinja ena od karakterističnih legend evropske umetnosti, dobro poznana leganda o Mozartu in **Salieriju.** Mozart, kot eden od obeh protagonistov predstavlja v legendi utelešenje Genija v konfliktu s Salierijem/Obrtnikom. Njun konflikt, ki se konča z umorjenim Mozartom, predstavlja enega izmed temeljnih konfliktov umetnosti, večno nasprotje med *Umetnikom/Genijem in Umetelnikom/Talentom.* Ta konflikt je najbolj ostro izražen prav v 18. stoletju, katerega produkt je ta legenda, je pa hkrati tudi arhetipski konflikt v umetnosti in prav zaradi svoje bazičnosti odpira travmatično vprašanje »WAS IST KUNST«. Problem Mozartove in Salierjeve zgodbe je v nemožnosti njune skupne eksistence, kjer Umetnik s svojo absolutno genijalnostjo ruši Umetelniku temelje njegovega obstoja na Zemlji. Zgodba o lahkomiselnem Mozartu in zavistnem Salieriju se nam tako nenadoma razkrije kot Mit, kot Zgodba, v kateri prepoznamo bistven del zgodovine umetnosti.

Mozart tal:o postane zaradi svoje genijalnosti (v zgodovini umetnosti je prav on tudi najbolj tipičen in popularen primerek genija) mitološka oseba par excellence. Ponuja nam prvovrsten užitek, saj nas ob *»echte salzburger Mozartkugel«* z njegovim portretom povede tudi v jedro ene od *Zgodb o evropski umetnosti.* Pogoj pa je, da ne pozabimo na Salierija.

Bojana Kunst

BEATIFIC & BEATEN

DRUGSTORE COWBOY (R: GUS VAN SANT JR.)

Kako posneti film o drogah in pri tem ne pasti v poceni moraliziranje o škodljivosti ali psihedelično mitologiziranje? Torej ohraniti distanco do obeh ekstremov in dobiti nekaj avtentičnega in naturalističnega?

1.: film bi posnel kot *psevdodoku-fikcijo.* 2.: Za glavnega igralca bi izbral **Matta Dillona.** 3.: Na pomoč bi mu poslal **Williama Barroughsa.**

Potem, ko *»cowboy-junkey«* Bob (M. Dillon) s svojim *gangom,* se pravi ženo **(Kelly Lynch),** prijateljem in njegovo žensko, izprazni nek *drugstore,* smo že v naslednji sekvenci priča tipični narkomanski sceni: v bedni hotelski sobi si druščina postreže z raznovrstnimi kemikalijami. Kamera z voyeristično doslednostjo natančno spremlja praznjenje ampul, segrevanje žlic, zategovanje prevez in nabrekanje žil, vbrizgavanje in reakcijo. Takšna opisna sekvenca z zelo specifično akcijo ima čisto določen namen — filmu poskuša dati dokumentaren značaj. K temu prispevajo še drugi momenti: film se začne kot »dokumentarec«, vanj nas vpeljejo »home-video« posnetki članov ganga, inscenacija je skromna, enolična, dolgočasna — večina dogajanja se odvija v zelo podobnih prostorih, nekateri prizori (npr. nakup in menjava drog, konflikti s policijo itd.) delujejo, kot da bi bili posneti za TV-poročila ipd. Lažna dokumentarnost vzpostavlja distanco in eliminira potrebo po kakršnemkoli rezoniranju. Bob na vprašanje, zakaj jemlje droge, preprosto odgovori: *»Ker mi je všeč!«* Tako film neposredno razkriva dejstvo, da za jemanje drog ni treba zmeraj iskati razlogov v socialni ali psihološki deviantnosti komzumentov, ampak predpostaviti, da lahko gre zgolj za hedonizem: užitek v potovanju pač. S tem, ko družba ta užitek diskriminira (npr. v nasprotju z alkoholom), avtomatsko tudi kriminalizira uživalca, kar zapira krog.

Matt Dillon je s svojo interpretacijo Boba, preračunljivega *fixarja,* veliko prispeval k avtentičnosti filma. S svojim *coolerstvom,* brandovskim mrmranjem in macho-imidžem uspešno razbija kliše o *junkeyu* kot nekom, ki se komaj vleče iz kota v kot. Že v prejšnjih vlogah *(Rumble Fish, Chicago Blues . . .)* je kazal nagnjenje do ekstremnih značajev, te pa se je lotil tako, da je opravil več pogovorov z avtorjem predloge, romana *Drugstore Cowboy,* **Jamesom Foglerjem,** ki prestaja večletno zaporno kazen zaradi »zlorabe mamil«, dobro pa je proučil tudi narkomanski milje.

V vlogi Očeta Toma, bivšega duhovnika, uživalca in *dealerja,* nastopa William Borroughs. Če Dilloney torej igra nekoga, ki *»mu je s svojim odfukanim značajem zelo blizu«,* pa Borrough s takorekoč igra samega sebe. Človek, ki je s svojo literaturo in življenjem v 60-ih poleg Tima Learyja naredil največ za glorifikacijo drog, pozneje pa se je nekoliko umiril, je vsekakor dobra zasedba. Proti koncu filma se izkaže, da je prav Oče Tom botroval Bobovi junkeyevski karieri. Nič čudnega: Bob stoji le kot pars pro toto za mnoge, ki jih je Borroughs zvabil na svoj (literarni) trip, kjer so videli, da med blaženostjo in potlačenostjo niti ni tako velike razlike. In o tem pravzaprav govori ta film.

Dejan Sluga

PRVI PO GRASSU

D. M. THOMAS, ARARAT

(GIBRALTAR 5, ZO, 1991)

GIBRALTAR

Pričakovanje *prvega po Grassu* v zbirki **Gibraltar** je presegalo običajno radovednost radovednih literarnovednih. Pa ne le zato, ker se danes zaradi razlogov, ki presegajo področje zgolj literarnega, konci zbirk pač dogajajo. Šlo je za dvome strogo literarnega značaja. Po tem, ko je **Grass** uporabil in izrabil vse že in še ne uporabljene pripovedne tehnike, da bi čez človeško zgodovino naredil križ, ko se je trudil dokazati, da srečni konci še v scenarijih več niso možni, in je potrdil, da personificira krizo ene od slepih ulic sodobnega evropskega romana, se je zdelo logično, nadvse pravično in sposobno, da zbirko, ki sodobni evropski roman promovira, pesimistično zaključi, kot jo je **Domenico del Rio** optimistično pričel.

Prav zato smo iskali v Grassovem nasledniku nekakšne *»višje pomene«.* Kar smo našli, je sledeče: tudi pri **Thomasu** se vračajo na *kraje nesrečnega imena* (vesoljni potop), ker tudi tukaj prvi konci niso brez posledic za nove začetke in predvsem nove konce. Toda Thomasove improvizacije izzvenijo, za razliko od Grassa, če že veliko bolj veselo ne, pa vsaj zabavno. Ne-turobnost je Thomas dosegel z dokaj preprosto potezo — vse skupaj je postavil v še en oklepaj (tokrat najbrž oglati), tako da se improvizira znotraj improvizacije na temo improvizacije. Kar daje, seveda, še tako resnim rečem kot so konci, konotacijo igrivosti.

Ararat je iz leta 1983. *Podganka* je pet let mlajša. S postavitvijo ob Grassa fungira avtor Ararata kot videc, ki je v začetku osemdesetih anticipiral krizo konca desetletja — in jo razrešil. Dal evropskemu romanu še eno možnost. Kot (ker) je dal *Gibraltar* možnost njemu, da tako »izpade«.

Da sta Grass in Thomas presneto dobra, so povedali že pred nami. Da se je v vsej zgodovini človeškega pisanja pisalo zato, da bi se lahko pisalo dalje, tudi. Da *»zgodovine literature«* ne pišejo pisci, je prav tako že znano. Da jo piše tudi zanimiva *uredniška politika,* se potrjuje vedno znova.

Petra Vidali

RITEM SLIKE

STRAH PRED NEGIBNOSTJO

Glasbeni video spot (odslej *GVS*) kot sinteza imaginarnega, realnega, mitskega in dokumentarnega, derealizira svet in ponovno vzpostavi realno prek televizije (TV) kot medija realnosti. Že njegovi poimenovanji — »SPOT«, kar pomeni mesto v programski shemi, ali pa »CLIP«, kar bi lahko prevedli kot enoto v posnetku ali »posnetek« — nas navajata na topos GVS. Le-ta se najbolj navezuje na reklame in je hkrati najbolj TV forma TV. V sebi združuje prvine večine TV oblik, kot so reklame, premori, dnevniki, neposredni prenosi večjih dogodkov, nadaljevanke in celo TV filmi, ter tako prevzame večino značilnosti le-teh.

Ker smo se v zadnji številki *Ekrana* lahko seznanili s tehniko in načini produkcije GVS, bomo tu zapisali nekaj o GVS kot končnem produktu. Za nekaj osnovnih značilnosti GVS smo analizirali GVS skupine **Aerosmith** *Janie s Got a Gun,* enega izmed treh nagrajenih GVS lanskega leta na **MTV**. Seveda tudi pri podelitvi nagrad nismo zvedeli imen avtorjev in tudi ne ostalih tehničnih podatkov o samem GVS. Pomembni so pač samo trije podatki. Prvi je ime izvajalca. Kljub temu, da ima ta zelo malo pri odločanju o tem, kakšen naj bo GVS, vam bodo poleg glasbe poskušali vsiliti še njegov image in prostor, kjer je izvajalec najbolj domač. V primeru Aerosmith je to vedno koncertni prostor — avtohtono okolje zvezd malo »tršega« rocka in heavy metala. Najdejo se tudi izjeme, izvajalci rapa in disca, ki pa tam raje plešejo, kadar tega ne izvajajo kar v studiu (npr. Madonna). Tretji prostor pa je eksotična narava. Tja pridejo pozirat nepopravljivi nostalgiki in romantiki (Sinead O'Connor, »lahki« rockerji). Naslednji podatek, ki ga lahko zvemo ob predvajanju konkretnega GVS, je naslov albuma, na katerem se konkretni komad nahaja; sledi pa mu naslov komada, ki je odločujoč dejavnik za to, kakšno sliko bomo gledali v konkretnem GVS.

Refreni sodijo v *kategorijo fetišizma,* zato slika vedno temelji na določeni izkušnji, ki se navezuje na refren, tj. ***fetiš.*** Besedilo komada Janie s Got a Gun govori o očetu, ki posili svojo hčer, ta (Janie) pa ga zato ustreli. Založba je odsvetovala ravno uporabo izraza »posilstvo«, ki pa tudi v samem spotu namerno ostane prikrito, kljub temu, da je prav to konstitutivni element komada. Prav s tem in pa s hitrim menjavanjem kadrov postane spot gledalcu zanimiv, ne da bi se pri tem vprašal, kaj mu besedilo in slika sploh sporočata. Sicer pa to tudi je namen GVS. Le-ta naj zabava in skuša gledalca prepričati v kvaliteto glasbe. Tako ob koncu GVS ugotavljamo, da **pravzaprav nismo videli prav nič ali pa zelo malo**, pač pa smo le »slišali« komad. Slika je le njegova spremljevalka in mu je torej vedno podrejena. Spreminja se sočasno z menjavanjem ritma in nam tako ponuja vizualno podobo ali sublimacijo le-tega. Tako je tudi pri GVS Aerosmith, kjer se v 5 min. in 25 sek. zvrsti 243 kadrov (menjava na 1,33 sek.); taki hitrosti pa gledalčeva sposobnost percepcije ne more slediti.

V nenehnem gibanju so tako vsi protagonisti kot tudi kontrasti svetlobe in kamera. Prav vsesplošno *gibanje in premikanje* je bistvena karakteristika vsakega GVS. Njihova eksistenca je prepojena s *strahom* — s strahom, da slika ne obstane, onemi in postane negibna. Učinek gibanja pa se lahko doseže z različnimi tehnikami in sredstvi, od zoomiranja kot najbolj preprostega, do računalniških trikov, dinamične kamere ali pa s samim plesom. V primeru Aerosmith so ta efekt dosegli z montažo (hitra menjava kadrov), ki je prilagojena dinamiki glasbe. To pa je zahtevalo drugi pomemben (vendar ne nujen) pogoj GVS — »nepravilno« nizanje kadrov. Le-to prispeva k vtisu hitrega gibanja, ki je odraz avtorjeve naglice, njegove obsedenosti s časom, ki jo zaznavamo tudi mi in hitimo s spremljanjem glasbe (slike) ter tako spregledamo celoto GVS.

A. K. Mirnik

PARALELA ALI EKVIVALENT

PRISPEVEK K LOKALNI REGIONALIZACIJI

Valorizacijska metodologija tako umetnostne zgodovine kot umetnostne kritike sloni predvsem na primerjavah dveh ali več vzporednih oziroma sočasnih umetnostnih pojavov, pri čemer se kot poglavitna ovira lahko kaže prav neprimerljivost primerjanega. Elemente strogo panožnih kriterijev kaže v primerih, ki segajo iz najožjega področja stroke, podpreti s kriteriji drugih družbenih ved, in prav sociološka opredelitev bi v takšnem pristopu omogočila podrobnejšo analizo oziroma primerjavo med Graškim tednom v Mariboru in kulturnimi dnevi ZR Nemčije v Sloveniji.

Obe prireditvi sta potekali približno sočasno in v obeh primerih so »slavnosti« segale tudi na likovno področje; pa čeprav le-temu v sklopu celotne manifestacije tudi tokrat pripada samo minoren medijski pomen, vendarle dovolj jasno kaže kopico tudi sicer indikativnih momentov. Neglede na to, da predstavitve del Josepha Beuysa v Ljubljanski Moderni galeriji in razstave 125 Jahre Steiermärkischer Kunstverein-Werkbund, ki je bila na ogled v starih prostorih Razstavnega salona Rotovž, nikakor ni moč soditi z enakovrednimi strogo umetnostnimi merili, obstaja prav s pritegnitvijo interdisciplinarnih recenzentskih parametrov tako kot vrsta nepremostljivih razlik tudi kopica skorajda identičnih analogij.

Resda je ob Beuysovi razstavi v Ljubljani še pregled nemške grafike osemdesetih let (v Cankarjevem domu) in nekakšna društvena razstava v Mestni galeriji, se tokrat zaradi razločnejše razmejitve omejujem predvsem na razstavi, ki sta bili predstavljeni v prostorih obeh osrednjih likovnih institucij za umetnost dvajsetega stoletja, torej v največji republiški (Moderna galerija) in v osrednji štajerski galeriji (Umetnostna galerija Maribor). Medtem ko je Maribor dobil nedvomno najboljše, kar premore avstrijski štajerski Werkbund, se je morala slovenska prestolnica zadovoljiti z dokaj netipičnim izborom Beuysovega opusa, pač takšnim, kot ga je zmogel organizirati nemški partner Moderne galerije. Seveda pa se takšno (za Maribor sila ugodno) razmerje v hipu poruši, če vemo, da je Beuys ena ključnih umetniških osebnosti svetovne avantgarde, ki je prav v vso svoje delo investiral kreativno energijo nadvse inventivnih avtorskih potencialov, ki jih sploh ne kaže iskati, kaj šele, da bi jih bilo moč vsaj v reduciranem odvodu najti v štajerski združbi predstavljenih likovnikov. Ekvivalent njihovega duhovnega obzorja bi v naši samoupravni organiziranosti kulture še najbolj ustrezal nivoju zekaojevske mediokritetne reprodukcije postimpresionistično ali nadrealistično zajetih prilagajanj likovne govorice idejnemu miljeju malomeščanske dojemljivosti.

In še ena (morda) razlika: dogovori prenosa razstave so v mariborskem primeru potekali izključno na politični medmestni ravni, brez vključevanja stroke (čeprav od nje očitno sprejeti), medtem ko je v drugem primeru državni aparat samo poskrbel za zunanji organizatorski okvir, ki ga je nato vsebinsko zapolnil izbor na podlagi dejanskih kvalitativnih kriterijev. Seveda je otvoritev obakrat potekala na najvišji lokalno-politični ravni (torej enkrat občinski in enkrat republiški), kar je zagotovilo številno občinstvo tudi iz vrst političnega (para)establishmenta. Ne le njegovim pripadnikom je pripisati vzhičen aplavz, ko so predstavniki Gradca slavnostno objavili, da v svoje vrste sprejemajo tudi eno mariborsko izdelovalko slik, kar je bilo takoj razumljeno kot počastitev, ki je premnogim prisotnim vzbudila iluzijo o globoki zasidranosti v toliko poudarjani Evropi.

Paralel temu nagovoru ne manjka tudi v vsem »rundherum« ljubljanske razstave, za katero je pred kamerami ena nemških organizatork izjavila svoje upanje, da bo pri nas vzbudila številne odzive saj ob Beuysovi umetnosti ni moč ostati ravnodušen. Slednje nedvomno drži, kot drži tudi, da so bile debate pro et kontra avantgarde rahlo deplasirane že pred dobrimi dvajsetimi leti. Torej ta izjava implicitno vključuje domnevo, da so to »kontraverzno« razstavo velikodušno posredovali okolju, katerega kulturni domet ne presega domačijske etnoprodukcije. In kje je iskati bistveno vsebinsko razliko med obema nagovoroma? Nikjer, niti v ironično grenkem posmehu peščice poznavalcev, ki so s tem še enkrat več potrdili svoj status marginalne enklave stroke v poplavi parvenijskega populizma. Odstop direktorja Moderne galerije in vzrok zanj pa tako ali tako definitivno sodi v drugo zgodbo!

Mitja Visočnik

KRATEK KURZ MAGIJE V ŠESTIH ČARANJIH

1. — UVODNE RESNICE

Magija, dovolj čudna beseda, ki sproža najrazličnejše predstave, bo v tem kratkem kurzu dobila svojo edino možno opredelitev. Naš kratki kurz ima namreč te različne predstave urediti, zato po že ustaljeni maniri začenja s pregledom glavnih postaj tistih obravnav, ki so zase nekoč verjele, da so znanstvene. Ker pa je kurz kratek, se bo treba omejiti na najnujnejše, na dva klasika: **J. G. Frazerja** in **E. Durkheima**.

Pri Frazierju, imenitnem predstavniku viktorijanskega družboslovja, imamo opraviti s povsem nedopustnim zvajanjem magijskega načina mišljenja in delovanja na posameznika. Magija je zanj preprosto logična napaka, zadeva posameznikovega primitivizma. Po njegovem mnenju je za delovanje magije ključnega pomena prepričanje, tako imenovane *zakonitosti simpatije*, s katerimi poskuša Frazer opredeliti magovo vero, da so stvari povezane na temelju vizualne podobnosti (npr. školjka — ženski spolni organ) in medsebojnega stika (človek — šop las).

Lingvistika bi prvi primer imenovala *metaforičen*, drugega pa *metonimičen*. Magov postopek bi bil denimo naslednji: Pred sabo ima sliko sovražnika; slika je torej njegova podoba, metafora. Vzel bo torej oster nož in sliko prebodel, »zakon podobnosti« pa bo poskrbel, da se bo smisel tega dejanja nemudoma prenesel na naslikanega. Ta bo seveda zdaj pohitel z zvijanjem v bolečinah in v njih morda tudi dopolnil svoje življenje. Da bi uprizoril črno magijo po drugi, metonimični varianti, po »zakonu stika«, potrebuje mag nek predmet, ki je bil nekoč z njegovim sovražnikom v neposrednem stiku. Dovolj bo že šop las, prstan, kos obleke, izpadli zob ali proteza, kakšna resolucija (najboljša je seveda tista, ki je niso napisali tajniki, ampak sovražnik sam) itd. Kar bo mag naredil takemu predmetu, se bo zaradi »simpatije« avtomatično preneslo na nekdanjega lastnika.

Po tej pomembni klasifikaciji se je treba vrniti h kritiki. Frazer naredi sledeč zaključek: *»Skratka, magija ni samo zgrešen sistem obnašanja, ampak tudi zgrešen sistem prirodnih zakonov; je brezplodna veščina in lažna znanost.«* Navedena klasifikacija »zakonov simpatije« se je izkazala za klasično. Problematično pa je zvajanje magije na čisto individualno osnovo, posameznika, norca . . ., ki je povsem napačno. Da bi problem postal jasnejši, si ga zdaj oglejmo še z nasprotnega vidika.

Po Durkheimu (ime je treba brati po francosko) pri magiji ne gre za miselno slabost posameznika, temveč je v ozadju družbena sugestija, ki posameznika povsem obvlada. S tistim, kar se v družboslovju imenuje *socialni determinizem*, je Durkheim seveda pretiraval, je pa pozornost obrnil v pravo smer in tako so se lahko kasnejši terenski raziskovalci osebno prepričali, da bo že omenjeni sovražnik začel umirati šele tedaj, ko bo zvedel, kaj se dogaja z njegovo sliko . . . Prav to dokazuje, da mora med »divjaki« obstajati nek trden *družbeni dogovor ali sporazum*, nekakšna vera v principe, ki so prirodi čisto vnanji, ki pa se lepijo na vse v njihovo življenje vstopajoče predmete.

Lekcijo bom končal z vprašanjem in opozorilom, ki bosta nakazali—ali pot nadaljnim lekcijam. Najprej vprašanje: *»Kako to, da pripisujemo stvarem več ali manj vrednosti; se pravi, kako to, da plačujemo za nekatere stvari več, za druge manj, ko pa vemo, da atom vrednosti ne obstaja, da vrednosti skratka ni?«* Temu se je v 19. stoletju prvi čudil nek v religiji očitno podkovan človek po imenu **Karl Marx**, in to norost poimenoval z *blagovnim fetišizmom*.

Pa pustimo te nemogoče primerjave in opozorimo na naslednje: So ljudje, ki pripravljajo imenitne zvarke magije in parapsihologije. Ta kratki kurz mora s takimi poceni pozami energično obračunati že v prvem delu. Pravilno gledanje namreč uči: *Parapsihološki fenomeni so zadeva duše in telesa (psihe in some), pa seveda kulture, treninga, magija pa je nekaj čisto drugega, umetnega. Je način, kako neka čisto družbena sugestija, recimo temu ekonomija, postane prirodni zakon.*

Ivan Kosovel

dalje prihodnjič

IZJAVA NADOBUDNEGA FEMINISTA:

»Seveda sem za žensko gibanje! Če so pri miru, je dolgcajt.«

KATEDRIN VODIČ PO GOSTILNAH

NA ZDRAVJE IN DOBER TEK!

OD NASLEDNJE ŠTEVILKE DO VEČNOSTI

Kdor je, je. Če nad prvi e prejšnjega stavka postavimo ostrivec, nad drugega pa krativec, dobimo mednarodni pregovor, znan menda še iz časov starega Rima. Baje obstajata dve vrsti ljudi: tisti, ki jejo zato, da živijo, in tisti, ki živijo zato, da jejo. Ta druga vrsta se deli na dve pasmi: gurmane in požeruhe. Sociologi trdijo, da razlika med njima ni biološka, ampak statusna: uglednemu požeruhu pravimo gurman, neuglednemu gurmanu pa požeruh. Filologi razlagajo stvar drugače, namreč etimološko, in razlike med pasmama ne priznavajo, saj beseda gurman v francoščini pomeni požeruha. Biologi zanikajo celo razliko med vrstama, saj se pripadniki obeh med sabo uspešno parijo in imajo plodne potomce.

Potem redukcije pridemo torej do dejstva, da ljudje jemo. Pijemo tudi. In če je naše zasebno prehranjevanje stvar preference vsakega posameznika in morda pripadnosti socialnim skupinam, to ne velja za javno prehranjevanje in tiste, ki ga omogočajo, to pa so **gostinski lokali**. Da bi pripadnikom vseh vrst in pasem olajšali izbiro lokala za javno prehranjevanje in napajanje, bomo od naslednje številke strokovno ocenili po en lokal. Ker so zvezde in zvezdice v aktualni družbenopolitični situaciji dokaj nepopularna zadeva, bomo lokale ocenjevali s točkami od 0 do 10. Pri skupni oceni bomo upoštevali ambient (urejenost, opremljenost, čistočo . . .), postrežbo, izbiro, kvaliteto, pa tudi cene ponudbe. Razen temeljitega prikaza naših vtisov in skupne ocene bomo tabelarično prikazali pluse in minuse vsakega lokala. Ocenjevat se bomo odpravljali inkognito. Za relativno objektivnost jamči uredništvo.

1. menu slovenskih vojakov

GOLAŽ IN ŠE KAJ

SLOVENSKI GOLAŽ VS. SRBSKI PASULJ

Ob slovesni zaprisegi prve (de)generacije slovenskih vojakov, ki služijo narodu v TO, so javni mediji posebej poudarili, da so novopečenim zaprisežnikom, njihovim staršem in še komu postregli s **slovenskim golažem** namesto *srbskega pasulja*, običajnega v JLA. Kot poznavalca in ljubitelja hrane me je pri tem zbodla beseda »slovenski«. Namreč, vse do slovesnega trenutka, ko je bil *urbi et orbi* razglašen **1. menu** novopečene slovenske vojske, sem bil trdno prepričan, da je golaž specialiteta sosednje Madžarske. V knjigi **Slovenske narodne jedi** je med jedmi, značilnimi za vso Slovenijo, le *ješprenov golaž*, ki pa je v bistvu *ričet* s svežim svinjskim mesom in papriko, tega pa večina Slovencev ne prepoznava kot golaž. Kar pade povprečnemu Slovencu na pamet ob besedi golaž, je *avstrijska oz. dunajska varianta* madžarskega golaža — nekoliko slabša varianta prav tega pa je bila 1. (edini) klasični menu že v avstrijskem delu *avstroogrske vojske*, kjer so služili domovini tudi slovenski fantje.

Da bi neka jed postala glavna jed prvega (osnovnega) vojaškega menuja, mora izpolnjevati kar nekaj zahtev. Njena kalorična in prehrambena vrednost (predvsem vsebnost beljakovin) mora biti zadostna. K njej se mora podati osnovna hrana kot nekakšno dodatno kalorično polnilo — pri nas je to *kruh* — pa tudi kaj drugega, vendar po namenu in sestavi podobnega. Priprava jedi ne sme biti preveč komplicirana — najboljša rešitev so torej *enolončnice*, ki jih je mogoče kuhati in pogrevati tudi v improviziranih razmerah, npr. na prostem, in ki zahtevajo dostopne, po možnosti ne pretirano drage sestavine. Osnovni recept mora imeti dovolj variacij, te pa se od njega ne smejo bistveno razlikovati po načinu priprave, pač pa po sestavinah, okusu ipd. In končno, okus jedi mora biti splošno sprejet — jed mora skratka biti dovolj znana in priljubljena.

Če s tega vidika primerjamo 1. menu v JLA (pasulj »z« ali »brez«) in slovenski vojski (golaž), se izkaže, da sta obe glavni jedi skoraj idealni. Prehrambena vrednost obeh je, če upoštevamo možne variacije, dodatke ipd., približno enaka, prednost golaža pa je, da se k njemu poleg kruha podajo še testenine, polenta, krompir ipd. Enako velja za pripravo, pri čemer je prednost pasulja ta, da ga je mogoče v celoti skuhati iz sestavin, ki jih je mogoče shranjevati za dalj časa brez hladilnika ipd., a žal je treba osnovno sestavino pred uporabo nekaj časa namakati, medtem ko je osnovna sestavina golaža sicer hitro pokvarljiva, a tudi zlahka dosegljiva na terenu (se pač rekvirira in zakolje ali ulovi kako primerno živinče, ki jih je, vsaj v partizanskih okoliščinah, na dosegu dovolj).

Glavna prednost golaža je torej **ideološka** oz. nacional(isti)čna razlika: če že ni povsem slovenski (čeprav ga tako imenujejo), vsaj srbski ni!

OLAGUMI

KJE IN KAKO GA DOBITI

Fuk brez muk — AIDS gratis

Sobota popoldne. Nekaj stvari nam je zmanjkalo, in kdo drugi bo šel v dežurno trgovino, če ne jaz. Pa jasno, vsi ostali imajo toliko dela, predvsem s pitjem kave in pripravami na večerno žurko. Srečo imam — naša samopostrežna je do šestih odprta. Hodim po trgovini in mečem v košarico stvari, ki so mi jih domači naročili. Saj res, med drugim bo danes moj prvi resnejši zmenek z novim dragim. Nikoli ne veš, kako se bodo zadeve tekom večera razvijale, izkušnje pa mi pravijo, da moraš za take stvari, kot je kontracepcija, kar sam poskrbeti, ker je večina slovenskih kavalirjev prepričanih, da se njih to ne tiče. Pa še v dobi AIDSa smo!

Vse police v trgovini pregledam, kondomov oziroma preservativov (beri po domače — ola gumijev . . .) nikjer. Ker sem vse ostalo že zmetala v košarico, grem proti blagajni. Prodajalko povprašam po iskanem artiklu pa mi preprosto pove, da jih nimajo.

Rahlo sem začudena, po vseh propagandnih kampanjah proti AIDSu sem namreč pričakovala, da bo kondome moč dobiti kjerkoli. Imeli so jih, pred nekim davnim časom, mi pove, pa zanje sploh ni bilo zanimanja. Svetuje mi, da naj poskusim v dežurni trafiki. Ne bodi lena se odpravim tja. V vrsti pred in za mano vse sivozeleno — vojska — in toliko da ne prepričana sem, da bom kondome tukaj dobila. »Žal jih nimamo,« pove prodajalka in me napoti na kolodvor. O ne, tako daleč se mi že ne da hoditi, povrh vsega se mi že mudi! In se spomnim — pred časom sem nekje brala, da bi naj po Mariboru postavili avtomate s takimi pripomočki; poskusno najprej v hotelih na straniščih. Grem do Orla. »Na stranišču,« me pouči natakar. Grem do intimnih prostorov. In res, na steni je pritrjen avtomat, v njem pa dve vrsti kondomov. Da pa bi jih dobila iz avtomata, bi potrebovala dva petdinarska kovanca, ki ju seveda nimam. Na srečo je tam gospa, ki mi več kot prijazno razloži, da ona prav za te priložnosti zbira kovance. Kot kaže so kupci večinoma moškega spola, in tako je rahlo presenečena nad mojim zanimanjem. Kovance mi vseeno da in še pravi, da so ljudje tako trapasti, da se sramujejo kondome kupovati, zadeve pa so čisto življenjske in v tem nevarnem času AIDSa gotovo potrebne. Zahvalim se ji in grem.

Očitno smo res še toliko zavrti, da je marsikomu kupovanje kondomov dejanje, ki se ga sramuje. Še več, večina se jim raje odpove, kot pa da bi jih morali kupiti. Zadrege — pred sosedi, znanci, prodajalci, . . . samim seboj —. morda pa mislimo, da so venerične bolezni daleč stran od nas, AIDS pa da je kuga razvitega sveta, kamor Maribor očitno ne sodi. Ali pa je globoko v nas le še zakoreninjena stara ljudska modrost, ki pravi, da je fuk z olagumo še najbolj podoben lizanju sladoleda skozi šipo ali vohanju rožic s plinsko masko?

Mirjam

PRAV OBRNJENA NAGRADNA KRIŽANKA

Ker prejšnje, narobe obrnjene križanke, ni rešil nihče, celo naš najzvestejši reševalec ne, jo obračamo prav. Rešujete jo kot skrito križanko, v katero je treba vnesti 62 črnih polj. Polja niso oštevilčena, opisi gesel pa si sledijo v vrstnem redu, kot se pojavljajo v križanki.

Vodoravno:

Lat. kratica za prejšnji dan. Aktualna oblika lastninjenja. Naočarka. Afriška država. Menično jamstvo. Polmer. Zdravilo. Gl. števnik. Kratica nekdanje oblastne partije. Vzh. obale Sredozemlja. Član slov. predsedstva (Ivan). Ludolfovo število. Slavilna pesem. Pikantna salama. Avstrija. Medmet poka. Predzadnja črka. Čistoča. Umetnost. Klic ali pozdrav.

Okrasni kamen. Domači učitelj. Problem. Ohrovt (ljudsko). Velika gramofonska plošča. Zaničljiv izraz za človeka. Amer. zvezna država. Italija. Ital. pisatelj (Dario). Asociated Press. Slov. Pukovnik (Andrej Šuster). TV zaslon. Jezero v SZ. Fluor. Lat. »k«. Vnetje sklepov. Slov. tekstilna tovarna.

Jezero v Avstraliji. 21. črka. Menu. SHR kljubovanje. Vrv. Slov. slikar (Lojze). Tona. Slov. pisateljica (Pavlina). Kos govedine. Bolgarski kralj. Igralka West. Mesto v Italiji.

Navpično:

Cirkuški telovadec. 6. ton C-dura. 1. solmizacijski zlog. Fant. Švedska. Nacistični vojaški oddelki. Osramotitev. Slov. revija. Peč. Grm s trdim lesom. Valeriana. Grški mitološki sodnik. Kdor upočasnjuje. Dušik. Fosfor. Vrsta klobase. Nevernik. Predlog. Afriški veletok. Amer. mera za mleko. Spolni skrunilec. trupel. Hrvatska naftna družba. Izraelski politik (Moše). Trotil. Pravljično mesto. Ogulin. Ozka odprtina v zidu. 3. samoglasnik. Sokolski pozdrav. Pogan. Litij. Uporaba. Zaporedni črki. Valovita tkanina ali papir. Kraj pri Tržiču v Italiji. Kaveljček pri trnku. Razsodba v islamskem svetu. 1. črka. Španski spolnik. Češki filozof. Žveplo. Rock glasbenik (Nick). Maharishijeva tehnika avtogenega treninga. Japonski drobiž. Gr. črka. Scottov lit. junak. Arabski Žrebec. Klic pri bikoborbah. Moško ime. Verdijeva opera. Slov. smučar (Robert). Gorovje v SZ. Znanost oz. kompleks spoznanj.

Reši, izreži, dopiši svoje cenjeno ime in naslov ter pošlji na našega do 5. 7. letos. Pravilne rešitve bodo nagrajene.

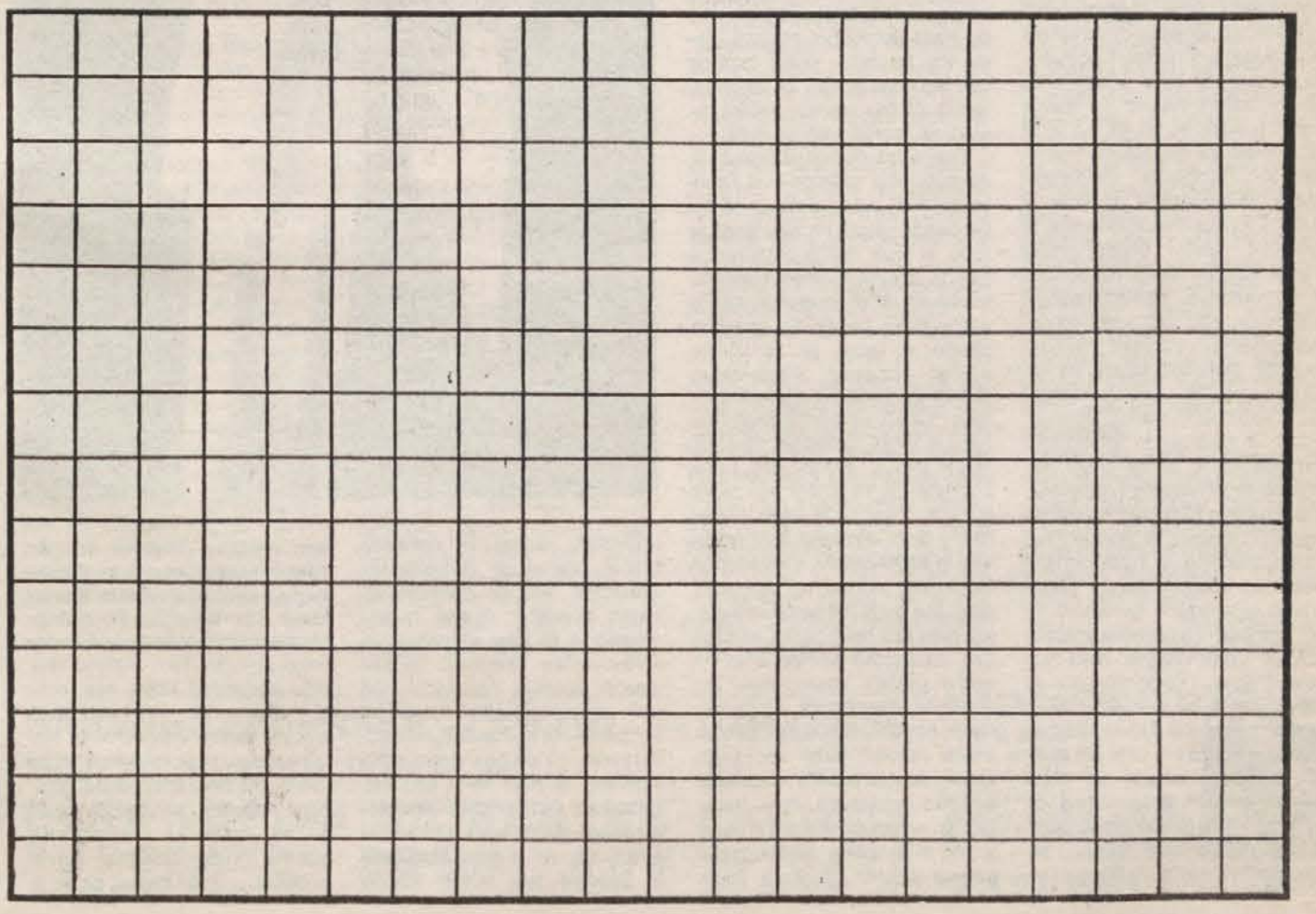

Naročam Katedro. 212-004 Non stop.

DRUGA GODBA 1991

V PREBIJANU OKVIRJEV ZVOČNEGA SVETA

Fotografija: Andreja Bahar

Letošnji drugačnoglasbeni sejem (že kar sedmi po vrsti) je znova — in tokrat morda še najbolj — zapolnil siceršnjo praznino v festivalskem dogajanju okoli podalpskega močvirja (ne pozabimo: tradicionalni jazz festival so organizatorji razkosali na koščke in ga prenesli v ljubljanski kulturni bunker, festivala z glasbo 20. stoletja v Radencih pa najverjetneje ne bo več) in še enkrat z izjemno pestro ter kakovostno ponudbo postavil to prireditev v sam vrh (tovrstnih) evropskih festivalov. Čeprav je bilo glavno težišče zvočne ponudbe vendarle dokaj etnično obarvano, pa je tudi letošnja Druga godba temeljito prebila okvirje, ki smo jih v zvočno-medijskem svetu sicer vajeni. Rdeča nit, ki se vleče od kulturnega novorockovskega bluesa, preko glasbenega teatra, cirkusa in improvizacije do različnih vidikov ljudskogodbene zvočnosti, je vsekakor pravi balzam za kulturno življenje v rojevajoči se državi, ki jo uradna kulturna politika neusmiljeno potiska v sfere pavperizacije, domačijske gnilobe in zaprtosti ter nostalgične operetnosti.

Če bi hoteli poiskati bolj konkretno skupno točko večine nastopov na letošnji Drugi godbi, bi jo prav gotovo našli v samem fundusu glasbenega dogajanja: v predmetih, ki nam služijo kot objekti, na katerih gradimo zvočne gradove. Vsaj v treh dogodkih smo se soočili s posebnim obravnavanjem sicer neglasbenih predmetov, ki lahko v izraznem kontekstu zvočne sfere postanejo glasbila, ali pa s prezentacijo glasbe, katere bistven del je sam način produkcije zvoka. To je še bolj veljalo za belgijskega (valonskega) »zvočnega čarovnika« **Maxa Vandervorsta,** ki sicer ni čaral s klobukom, iz katerega bi prifrfotali kakšni pisani zvočni zajčki, zato pa nas je navduševal z raznoraznimi instrumentalnimi križanci in med nastopom od nekod privlekel dve veliki vreči piskajočih plastičnih igrač, na katere je igral. To je bil performance, ki ni bil performance, koncert, križan s teatrom in kabarejsko čarovništvo, ki se ne brani razkrinkati svojih čudaških prijemov. Videli pa smo kaj različne variante »glasbil«: sesalec za prah je v navezi z zračnico iz kolesa postal nekakšno trobilo in kričalo, plastične in spodrezane steklenice so ob pritrjenih bambusnih piščalih postale nekak križanec med zvonovi, orglami in flavto, kanglica za zalivanje rož se je prav dobro znašla v vlogi saksofona, pa tudi metla se kot bas ni prav nič slabše obnesla, konzerve so lahko postale ksilofon ali tamburica, da čajnika, ki je postal unvierzalno tolkalo, ne omenjam. Njegov,v bistvu glasen nastop, je bil sicer izjemno duhovit in zabaven, sproščen in iskriv, pa tudi po svoje navdušujoč in prava paša za oči s krožnim tokom presenečenj, toda vseeno je bila umetelnost **Maxa Vandervorsta** preveč do potankosti naštudirana in rutinirano izvedena, tako da nas kakšne dve ali tri melodije, ki so se ponavljale na različnih zvočilih, glasbeno niso mogle povsem zadovoljiti. Ne glede na to pa je bistveno, da smo se lahko na nekem glasbenem dogodku od srca nasmejali.

Drugo možnost eksperimentiranja z zvočili je prikazal nemški improvizator na kitari, **Hans Reichel,** ki se je svojemu glasbilu posvetil na čisto tehničnem nivoju, saj je sam napravil dvovratno (električno) kitaro s kobilico na sredi in magneti na obeh straneh, tako da je lahko praktično neodvisno igral tako na levi kot na desni strani glasbila, kar ob mojstrski izvedbi zveni skrajno zanimivo in — po zaslugi pretanjenega glasbenika — tudi zelo skladno in ušesom prijazno. **Hans Reichel** se marsikdaj v meditativnosti približa nekakšnemu »new age« milozvočju, vendar pa ne na standarden tonalni naččin. Ta glasbenik zna predvsem skrbno prisluhniti svojemu instrumentu in z briljantno tehniko iz njega ob primernih pgojih iztisniti kar največ. Kaže, da tokrat izjemnemu glasbenemu dogodku niso bile naklonjene predvsem okoliščine (postavitev v dvorani in del snobovske publike, ki se je »pokazal« le zaradi **Vinka Globokarja),** tako da **Hans Reichel** ni pokazal vsega, kar zmore — poleg tega pa nas je Druga godba že tako razvadila, da nas »samo« solidni nastopi ne morejo več navdušiti.

Enega od najbolj izzivalnih in navdušujočih nastopov na Drugi godbi 1991 pa je prikazal **Vinko Globokar,** glasbenik slovenskega rodu, ki sicer deluje predvsem v Parizu. Gre za izjemno kreativno osebnost, ki jo primerno cenijo tudi svetovni poznavalci sodobne glasbe, v kateri se združujejo odličen pozavnist, improvizator, skladatelj, animator in pedagog. Svoj nastop, »instrumentalni teater«, je **Vinko Globokar** naslovil: »Moje telo je postalo ena sama pozavna«, in to potem tudi zares pokazal. V uvodu je prvič izvedel lastno delo ***»Prestop II za pozavno in elektroniko«,*** v katerem je še enkrat potrdil, da dandanes glasbene meje (če sploh obstajajo!) niso tudi meje zvoka, in da je tudi prostorska komponenta izvedbe postala enakovreden del glasbene kompozicije. To po domače pomeni, da je za določen izrazni rezultat treba upoštevati tudi konkreten prostor, v katerem se neko delo izvaja, in — nenazadnje — tudi glasbenika iz mesa in krvi, ki je nosilec zvočnega dogajanja. V samo skladbo je **Vinko Globokar** vpletel tudi nekatere povsem teatrske elemente in govor, posebej pa je presenetila uporaba sintetizatorskega efekta ob zaključku dela. V teh koordinatah se je gibal tudi kasnejši nastop — od izjemno udarne skladbe za solo pozavno ***»Res/ax/ex/ins-pirer«,*** preko »klasik« **Beria** in **Kagela** do skladbe ***»?Corporel«,*** katere instrumentalni objekt je kar izvajalčevo (in v tem primeru tudi skladateljevo), telo. Česa takšnega prav zares še nismo doživeli, briljantnemu **Globokarjevemu** nastopu pa se lahko zahvalimo, da nas bo vsaj za nekaj časa minila skepsa glede »avandgarde« in izraznih možnosti sodobne glasbe. In še nekaj: Druga godba je temu izjemnemu glasbeniku vrnila dolg, ki si ga je etablirana kulturniška politika Cankarjevega doma nakopala pred leti — žal že zopet s tipično balkansko »šlamparijo«, ki je zakrivila, da **Vinko Globokar** ni mogel izvesti skladbe ***»Vorstellung«,*** ker ni bilo operaterja, ki bi pognal filmski projektor.

Razna zvočila pa so v svoj kodificiran zvočni svet znali vplesti tudi preprosti ljudje, kar so nam ob samem zaključku Druge godbe prikazali **Muzikantje iz Svečine.** Nastavki njihove zvočne enkratnosti izhajajo iz prebrisane uporabe vsakdanjih delovnih predmetov (kose, klep stol, rifle in grabelj) v svetu vsakdanje ljudske zvočnosti Slovenskih goric. Improvizacija pri uporabi različnih zvočil je bila v preteklosti kar karakterna značilnost muzikalično navdahnjenih kmetov, tako da je reafirmacija teh elementov na nov »folklorističen« način občudovanja vredna. Kljub nekaterim »kiksom« (predvsem gre za veliko prekratek nastop in določeno breme treme) je desetčlanska svečinska skupina prikazala izredno dinamičen nastop in premagala še en tabu, ki kraljuje pri »pravovernih« ljubiteljih ljudske glasbe: uporabo frajtonarice. Ob bolj profesionalnem pristopu in podpori, ki bi je ti ljubiteljski godci morali biti deležni z ustreznih institucij, se nam ne bi bilo več treba bati, da bi avtentičnega slovenskega godčevstva tako kmalu zmanjkalo, saj je med **Muzikanti iz Svečine** tudi dovolj mlajših godcev in pevcev. Žalostno pa je, da se do tovrstnih prizadevanj vesoljno občinstvo vede skrajno ignorantsko, tako da je bilo ob tej priložnosti koncertno prizorišče v preddverju Križank skorajda prazno, kar še enkrat dokazuje, da se Slovenci — le zakaj? — svoje zvočne dediščine (ki je vse prej kot pa revna, kar bi nam radi dokazali oberkrajnerski puhloglavci) pravzaprav sramujejo. Sramota!

Povsem drugače pa je na Češkem, od koder so prišli **Mala dudacka muzika** in izvedli briljanten nastop, zvočno precej soroden tistemu izpred nekaj let z madžarskimi Muzsikas, poln pestre in udarne godbe, vse skupaj pa se je dalo razumeti tudi kot privlačna učna ura, ki jo je vodila doktorica etnologije **Marcela Mackovà** (in obenem izvrstna vokalna solistka zasedbe). Tudi češki godci so amaterji in izhajajo iz folkorne »scene«, toda že s samim pristopom h koncertni prezentaciji svoje zvočne dediščine kažejo, da imajo do te komponente nacionalne kulture spoštljiv, življenjski in »kulturen« odnos.

Pred tem pa smo z modernizirane ljudskoglasbene strani deležni še izvrstne (zmanjkuje mi že superlativov — toda to, kar nam je pripravil **Ferus Mustafov,** dejansko presega vse meje) predstave makedonskih Romov pod vodstvom genialnega **Ferusa Mustafova,** ki je spemenil Križanke v eno samo plesišče, na katerem so se brez distance — verjetno prvič — pomešali ljubljanski Romi in slovenska publika ter ob peklenskih »čočekih« in ostalih ritmičnih vragolijah ustvarili neverjetno plesno-koncertno vzdušje. Kljub temu, da smo poznali nekaj Ferusovih posnetkov in njegovih izjav v pravem Clayevem stilu, še zdaleč nismo pričakovali takšne zvočne eksplozije. **Ferus Mustafov** je izjemen solist (in multiinstrumentalist), ki vodi zvočno povsem posodobljeno romsko skupino (električna kitara, bas, bobni, sintetizator in harmonika) mlajših glasbenikov, ki sicer daleč zaostajajo za mojstrom, toda vseeno še kako znajo držati glasbeno napetost. V njegovih rokah so se menjavala najrazličnejša glasbila (zurle, piščalka, žepna trobenta, . . .), še najbolj pa se je »razpihal« na (alt) saksofonu in klarinetu, na katerima je pokazal prav mojstrsko igranje. V prvem delu so godci **Ferusa Mustafova** izvajali plesne, ritmično nabite in bogate, precej avtentične skladbe z makedonskega zvočnega bazena (kot je znano, so Romi pravi mojstri v izvajanju siceršnje glasbe okolja, v katerem živijo), ki so poslušalstvo spravile na noge, po odmoru je sledilo nekaj pesmi izraziteje »novokomponiranega« značaja, ob koncu pa se je **Mustafov** lotil še (izjemno kvalitetno izvedenega) swinga, ki se je na trenutke približal celo hard bopu, in temperamentnega venčka slovenskih viž v svetlobni hitrosti, zaključil pa s svojimi čočki. **Ferus Mustafov** in njegova skupina so dokazali, da ni problem v tem, da se ljudsko zveneča skupina oprime sodobnih glasbenih instrumentov, ampak v tem, če tradicionalne glasbe, ki jo sprejme za osnovo svojega glasbenega izraza, nikakor ne banalizira in poskuša prodajati kot kič. In če zaključim, da sta bila dva nesporna vrhova letošnje drugoglasbene ponudbe nastop **Vinka Globokarja** in veselica pod taktirko **Ferusa Mustafova** (ob bolj rutinirano izvedenem nastopu pa bi se tema dvema dogodkoma lahko približali tudi **Muzikantje** iz **Svečine),** potem je jasno, da je Druga godba ravno tam, kjer se začenja in končuje celotno svetovno glasbeno dogajanje.

Na tradicijo črnske »folklore« — blues — se je navezovala skupina **The Gun Club,** ki je uvedla letošnjo Drugo godbo. Gre za kultno skupino, ki izvaja novi ameriški rock z jasno definiranim (torej spoštljivim) odnosom do tradicije: tako bluesovske kot rockovske (mislim na rock'n'roll eksplozijo v petdesetih letih in na ameriške variante punka v osemdesetih). Glasbeniki te zasedbe so dobesedno nametani iz vseh vetrov: ameriški element (pravzaprav je mestic) zastopa vodja benda, svojeglav poet in kitarist **Jeffrey Lee Pierce** s svojim sugestivnim vokalom, pomaga mu solist **Kid Congo Power,** ki v bend vnaša nekaj romanskega duha, saj izhaja iz Mehike, na basu briljira Japonka **Romi Mori,** bobnal pa je Angležž. Njihov nastop je bil namenjen rockovskim sladokuscem in fanatičnim oboževalcem benda (ki jih tudi pri nas ne manjka), ki so zares prišli na svoj račun kljub precejšnji enodimezionalnosti zvočnega sveta **The Gun Club,** ki je hromila napetost koncerta predvsem v prav dolgočasnih uvodnih in zaključnih komadih (v katerih se je vse vrtelo okoli emocionalizma), medtem ko je bend zares zablestel v nekaj eksplozijah ob višku koncerta, ko so tudi skeptikom dokazali, da gre za zares veliko skupino. Rocku na Drugi godbi torej — hvalabogu — tudi letos ni spodrsnilo.

To pa še ni bilo vse, saj se je v že itak pestro ponudbo Druge godbe »vrinila« še ena komajda glasbena zadeva, za katero se je potrudil francoski kulturni center Charles Nodier iz Ljubljane — pravi pravcati cirkus na potepu. **Cirque en kit** je sicer cirkus, v katerem ima pomemben delež »besede« glasba, vendar ne gre le za to, ampak za duhovito predstavo, na kateri ni manjkalo niti vrvohodcev, niti akrobatov, niti klovnov — le požiralcev ognja in levov ni bilo. Skoraj dveurna zabava v preddverju Križank ni razočarala prav nikogar, saj se z manjšim cirkusom pod milim nebom srečujemo vse preredko.

Skratka, kljub nekoliko slabšemu obisku (posledice vsakdanje ekonomske, socialne in politične negotovosti ter kar nekakšne tozadevne splošne otopelosti se torej poznajo tudi na Drugi godbi, ki je pred tremi sproducirala zanmenito geslo: »Dost mamo!«) in kljub (zavoljo klasične afriške šlamparije) odpadlemu koncertu **Dade Krama** (eden od tolkalcev namreč ni mogel skozi kontrolo na londonskem letališču zaradi zapadle vize) lahko zaključimo, da smo bili deležni izredno kvalitetnega glasbenega — in, kar je še pomembnejše, ne samo glasbenega! — dogajanja in priče nekajkratnega preboja predsodkarskih okvirjev, ki smo jih v tovrstni ponudbi sicer vajeni. Samo upamo lahko, da ta dežela do drugega leta ne bi zgrmela v (ekonomski) prepad in izolacijo, ki bi nam morebiti odtegnila Drugo godbo 1992.

Rajko Muršič

A. Konjikušić

INTERVJU: STEVAN KOVAČ TICKMAYER
OSREČUJOČI TRENUTKI

Neverjetno zveni, da v nekem, ne ravno velikem mestu brez stalne scene za živo nastopanje (skorajda brez koncertov), brez festivalov, gostovanj tujih bendov in brez diskografske hiše, že nekaj časa deluje nekaj najpomembnejših jugoslovanskih glasbenih formacij. Toda kljub temu domuje v Novem Sadu sijajna in izobražena publika, pomembna pa je tudi mešanica kultur in tradicij, kar je morda lahko razlog, da tam poleg pomembnih rock skupin **(Luna, La Strada, Boye, Obojeni program . . .)** najdemo tudi zasedbe in ustvarjalne posameznike, ki se bavijo z novo glasbo, ki je nekje na meji med rockom, jazzom in klasiko, z glasbo, za katero se zdi, da prinaša pomembne premike. Na teh straneh smo že omenjali **Borisa Kovača** in **Circo Della Primavera,** pred leti (ko je gostoval na Drugi godbi) pa tudi glasbenika, ki je kot kaže dosegel celo več od prej omenjenih, **Stevana Kovača Tickmayerja** (r. 1963), in mu sedaj, ko je dosegel tudi svetovni renome, posvečamo nekaj več prostora.

Tickmayer je doživel to, kar nobenemu od tukajšnjih glasbenikov še ni uspelo: v zadnjih nekaj letih (od 1987) je na Madžarskem, v Jugoslaviji in v Franciji izdal 3 albume, en CD in 4 kasete. To seveda ni padlo z neba, saj je fant talentiran, delaven in vztrajen. Vzporedno s konkretnimi glasbenimi aktivnostmi je bil tudi ključna figura v organizaciji dveh festivalov nove glasbe v Novem Sadu leta 1987 in 1988 (na katerem so med drugim sodelovali **Peter Brötzmann,** duet **Minton/Turner, Grencso Kolektiv, Marzidovšek, Dresch Quartet, Tickmayer Formatio . . .**), pisal je za časopis **»Uj Symposion«,** še danes pa na radiu Novi Sad pripravlja dve oddaji o novi glasbi.

Čeprav ima klasično izobrazbo (diplomiral je namreč na novosadski glasbeni akademiji — smer kompozicija), je **Tickmayer** v veliki meri glasbeni samouk (igra klavir, kontrabas, harmonij . . .) in pravi:

»Še vedno najraje delam z avtodidakti, ki so mnogo bolj odprti in neobremenjeni. Akademski tipi zmeraj izhajajo iz nekakšnih šolskih osnov, iz teh nekaj aksiomov . . .«

Prva pomembnejša zasedba, v kateri je igral, je bila **Ritual Nova,** ki jo je ustanovil skupaj z **Borisom Kovačem, kar je trajalo do leta 86, ko sta oba krenila vsak svojo pot (in kar je najpomembnejše: oba sta uspešna). Takrat je nastal duet Intellectual Cabaret,** v katerem je Tickmayer skupaj z bobnarjem **Đorđem Delibašićem** (kasneje je igral tudi v **Ritual Nova,** sedaj pa v **Circo Della Primavera** in rock skupini **Kitovi**) prvič povsem udejanil svoje ideje.

Katedra: Od kod ime **Intellectual Cabaret?**

Tickmayer: To je bil tedaj nekakšen kompromis, spoj med neko sodobno glasbo in melodičnostjo ter prepoznavnostjo nekaterih starejših stvari. To so teme, malodane imbecilni songi, pomešane z izkušnjo nove glasbe. Tu je bilo tudi nekaj kabarejevskega prizvoka, kar naju je oba takrat zelo zanimalo. Toda to ni bil cabaret, kajti danes ima cabaret v glavnem pejorativen prizvok — pod tem razumejo nekakšno ceneno zabavo, kar pa ni resnica, kajti prve kabarejske predstave so obiskovali tudi **Debussy** in podobni. To je bil sinonim za nekaj progresivnega. S tem sva hotela povrniti ta prvobitni pomen, zato tudi Intellectual, kar po malem cilja tudi na samoironijo.

Ta duet ostaja stalni del Tickmayerjevega ustvarjanja (sodeloval je na Drugi godbi 1988, istega leta pa je izšla še dvojna kaseta) do leta 1989, projekt pa sta prav pred kratkim znova obudila (na poziv mehiškega skladatelja **Artura Meza** bosta posnela ploščo za mehiško tržišče). Tickmayer pa je poleg tega kolektivnega projekta in solističnega nastopanja potreboval tudi večji ansambel, ki bi izvajal njegove kompozicije.

Katedra: Iz **Intellectual Cabaret** je zrasel **Tickmayer Formatio?**

Tickmayer: To je v resnici začelo funckionirati konec 86-tega, ko nismo imeli niti dostopa v studio, niti prostora za koncertne nastope. Takrat smo zbrali večji ansambel — kvintet: dve pozavni in dva roga, trobento, klavir in bobne, in začeli vaditi kar v moji sobi. Sosedje se do takrat nikdar niso pritoževali — tudi sestra je pred mano končala akademijo, pa tudi sam sem vadil, tako da so bili vajeni kakšnih 5 do 6 ur igranja dnevno. Toda ko smo dobili dva trobilca, je bilo preveč in tega več niso prenesli. Popolno sranje. Nimaš kje vaditi. Takrat sem začel delati na Radiu Novi Sad, po drugi strani pa sem imel nekaj uspeha tudi v skladanju nove glasbe. Ravno ta suita, ki je izšla pri Recommended Records (**»Intellectual Cabaret, Resume«** se je pojavila na record-magazinu Re Records Quaterly Vol 2, No. 2 — op. a.) je bila dobro sprejeta na tekmovanju mladih skladateljev v Opatiji. Vse to je naraslo v očeh nekaterih ljudi in tako smo dobili prostore, kjer je bil tudi klavir in začeli vaditi . . . Že takrat, ko smo napravili ta festival, je bilo vse lažje. Če smo imeli več sreče ali pameti, ne vem. Vseeno smo v tem obdobju od leta 86 do 88 prišli od ničle do organizacije dveh festivalov, velikega števila koncertov, poznanstev, napredovali smo v vsakem pogledu in kot krona tega perioda sta dve plošči.

Omenjeni plošči sta izšli leta 1988 v produkciji Glasbene mladine Vojvodine. Ena je solistični klavirski album **»Spes«** (razprodan!) s komponirano-improviziranimi stvarmi, drugi pa je **Tickmayer Formatio: »Boldogito Pillanatok/Urban Music«,** atmosferska in sproščujoča glasba, podobna delom **Nymana** in ameriški minimalistov, vendar z občutenjem srednjeevropske/panonske ravnice. Pred svojim poreklom in podnebjem Tickmayer ne more in ne želi pobegniti. Držala bo trditev, da sta ta dva albuma bila velik korak k Evropi. Vrata so se počasi odpirala, neodvisna evropska distribucija (Recommended in podobni) pa je plošči prodajala po celem kontinentu.

Zasedba **Formatio** podlega drastičnim spremembam v številu in instrumentih (za sedaj od 5 do 16 članov). Zaradi tega smo vprašali mladega skladatelja, kako pripravlja material za tako veliko zasedbo.

Tickmayer: Večina tega materiala je na pol napisanega, na pol improviziranega. Zanimivo — v ansamblu je samo nekaj ljudi, ki znajo improvizirati. Ko pišem, imam v mislih vsakega člana posebej. Ravno to me je privedlo do tega, da sem ustanovil Formatio. Najlažje je sicer sedeti doma in pisati za neke ljudi, ki jih sploh ne poznaš, ker ne veš, kdo bo tvoje delo izvajal . . . Ko pišem za Formatio, imam pred očmi določenega izvajalca, poznam njegove možnosti, reakcije in zvok njegovega isntrumenta, še posebej ker posamezne kompozicije izvajajo različni ljudje različnih sposobnosti. To do neke mere pogojuje skladbo, toda tudi jaz jo pogojujem, ker v skrajni liniji jaz izbiram izvajalce. Tako sem iskal nek spoj komponiranega in improviziranega materiala, kajti nekateri igrajo samo po notah, drugi pa z minimumom napisanega materiala.

Najpogostejši sodelavci v **Formatio** so doslej bili bobnar **Delibašić** in madžarski saksofonist **Istvan Grencso** (edini, ki je bil član vseh variant te zasedbe). Z Grencsom je imel Tickmayer večje število skupnih živih nastopov, ki so bili povsem improvizirani. Eden izmed takšnih nastopov (v novosadskem studiu M) je izšel v Franciji na začetku leta 1990 na plošči **»Chamber Music«** pri založbi **Libelulla,** katere lastnik je **Joseph Nadj.** Po Tickmayerjevih besedah bo ta album ostal tudi njegova edina povsem improvizirana plošča.

Koristna posledica prvih dveh plošč je bila, da je Tickmayer dobil povabila za nadaljnje šolanje, eno od **Louisa Andriessena** (to je najpomembnejši nizozemski sodobni skladatelj, napisal **»Hoketus«, »De Staat«** . . .) za bivanje v Haagu, drugega pa od **Anthonyja Braxtona** (ob **Sun Ra**-ju največja črna zvezda nove glasbe) za šolanje v Ameriki. »What a dilemma!«, kot bi to ubral dobri stari Fred.

Katedra: Kaj je, poleg materialnega faktorja, odločilo med Andriessenom in Braxtonom?

Tickmayer: Kar se Braxtona tiče, bi bilo tisto gradivo, s katerim se on bavi, zame manjšega pomena. Poleg tega on veliko potuje in igra, predvsem v Evropi, in je veliko vprašanje, koliko bi lahko zares delal z njim, kar pa bi bilo zame najvažnejše. Druga stvar je, da je on meni bolj zanimiv kot instrumentalist, medtem ko to, kar komponira, ostaja v liniji postvebernovske izkušnje: torej **Webern, Stockhausen** — ravno darmštadski Stockhausen! — in ta cela linija, ki jo on v svojem načrtu meta-jezika veže s svojo izkušnjo črnske tradicije od samega začetka črnske glasbe vse do free jazza. V skladateljskem smislu mi je manj zanimiva ta nekakšna vebernovska linija, poleg vsega pa — zakaj bi šel iz Evrope poslušati o Webernu, če me to ne zanima, ne zanima pa me, ker bi to lahko napravil tudi v Freiburgu. Pa tudi ta collage je neizplačljivo drag.

To, kar je prevagalo na stran Nizozemske, je dejstvo, da me ta scena na Nizozemskem, začenši s skladatelji in izvajalci, veliko bolj privlači od Amerike. Mislim, da so se v zadnjih 15-tih letih na Nizozemskem dogajale zelo zanimive stvari, od Andriessena, haške in amsterdamske šole — konkretno **Diderick Wagenar,** s katerim sem sodeloval pol leta — do ljudi, ki prihajajo iz nekakšnega jazz »backgrounda«, vendar se ravno tako bavijo s komponiranjem sodobne glasbe, kot so **Gus Jansen, Paul Termos** in ostali; o **Mengelbergu** in številnih mojstrih improvizacije pa bolje da ne govorim!

Katedra: Kako je konkretno izgledalo to šolanje?

Tickmayer: To jemljejo zelo liberalno, totalno drugače od šolanja tukaj. Tam izhajajo od človeka, torej od tistega, ki prihaja k profesorju, kot od povsem formirane osebnosti, spoštujejo in cenijo to, kar napravi, kasneje pa uskladijo interese. Nikakršnih pritiskov v smislu: »Če želiš delati z mano, moraš delati tako, kot hočem jaz.«, tam ni, ni epigonstva. Ni striktnega šolskega reda, po katerem bi moral v letu dni napisati toliko in toliko domačih nalog, ampak se že na začetku dogovoriš o tem, kar te zanima, za katero zasedbo bi pisal in o problematiki, ki te zanima in temu se predavatelj prilagaja. Kar se tehničnih pogojev tiče, je tam zares organizirano vrhunsko — že zaradi dejstva, da gre za Kraljevski konzervatorij — s finančne strani niso štedili, tako da smo imeli na voljo sijajno knjižnico, nototeko, fonoteko, pa tudi koncertno življenje v sami instituciji je bilo sijajno organizirano. Vsak večer je kakšen koncert, prihajajo pa tudi gostje od drugod. Poleg vsega pa na Nizozemskem ni prave zime, tako da lahko vsak večer izbereš koncert, na katerega bi šel — neprestano se nekaj dogaja.

Katedra: Kakšne možnosti si imel za žive nastope na Nizozemskem?

Tickmayer: Priznati moram, da je to šlo zelo težko, čeprav sem s tem skrbel za del financiranja. Razlog je v tem, da tudi najmanjši klub zaključuje svoje programe za 6 mesecev naprej, in celo več. Na začetku sem se skoncentriral na konservatorij, tako da je že bilo pozno, ko sem si začel organizirati stvari v zvezi z nastopi. Kljub vsemu sem nekajkrat igral — v glavnem solo, v Rotterdamu, Eindhovenu v krasnih prostorih, ki se imenujejo Apollo Haus. Nastopal sem še na jazz festivalu v Liednu in v Haagu.

Tickmayer se kot izvajalec zmeraj giblje nekje na seji jazza in nove klasike, kot skladatelj pa je zelo odprt, vendar tudi resen in zlahka sodeluje z odprtimi ljudmi. Tako tudi ni bilo problema pri sodelovanju z **Josephom Nadjem,** plesalcem, koreografom in režiserjem iz Kanjiže, ki že 10 let dela v Franciji, kjer je s svojim ansamblom naredil že štiri prredstave. Glasbo za najnovejšo je napisal in jo z zasedbo Formatio izvaja Tickmayer v živo. Premiera je bila v Orleanu 29. 11. 1990, medtem ko je bila svetovna premiera v **Theatre de la Ville** v Parizu, kjer je bila dvorana s tisoč sedeži pet dni zaporedoma nabito polna. Ta doslej največji Nadjev uspeh je lahko poleg dobrega dela Evrope videla tudi naša publika v marcu v Subotici, Ljubljani in Zagrebu. Glasba je bila tako dobra, da jo je **Theatre Jel** iz Orleana izdal tudi na CD-ju in kaseti.

Katedra: Kako je prišlo do tvojega sodelovanja z Nadjem?

Tickmayer: Za to sodelovanje sva se dogovorila že pred enim letom, čeprav se poznava že dalj časa. Načeloma sva se nekoč dogovorila, da bova pripravila nekaj skupnega. Najprej je bilo več variant, recimo s samo štirimi glasbeniki in z mnogo manj glasbe, toda to, kar mi je všeč, je, da je Nadj zelo fleksibilen: ko sem odšel v Orlean in videl, kaj se tam dogaja, sem začutil, da bi bilo boljše, če bi dodali še več glasbe. Tako je bila na primer kompletna prva scena načrtovana brez glasbe, toda na moj predlog, s katerim se je Nadj strinjal, smo ji dodali še glasbo. Izgleda, da smo nekajkrat imeli tudi nekaj božje pomoči. Jaz sem nekatere dele dobival na videu, Nadj tudi med delom veliko stvari spreminja, poznajo se tudi vplivi drugih ljudi, ki sodelujejo v predstavi. Julija lansko leto sem videl kakšnih 15 minut predstave na videu, ostalo pa mi je Joseph le približno opisal, zarisal najpomembnejše scene in bistvene trenutke, nekatere scene sem dobil pismeno. Nekaterih stvari sploh nisem videl, recimo »Nacht musik« in zadnje scene, kar je nekako 20 minut. Zanimivo pa je, da sta bili ravno ti dve sceni napravljeni glede na glasbo, ki sem jo prinesel Nadju in mu je bila všeč. Ker ni mogel tega napraviti prej, je to glasbo vzel kot predlogo. Tu so torej tri elementi: en je, ko sem jaz delal po tem, kar so napravili oni, torej po gibih, drugi je verbalni dogovor, ki je izpadel izredno dobro in tretji je to, kar je on napravil po glasbi.

Katedra: Ali lahko gledaš na glasbo za **»Comedia Tempio«** neodvisno od predstave?

Tickmayer: Absolutno. Tako smo jo tudi izvajali v Novem Sadu, deloma pa tudi na zagrebškem Bienalu.

Katedra: Nama pa se zdi, da je to vendarle odmik od tega, kar si delal prej.

Tickmayer: Preden sem odšel na Nizozemsko, sem čutil, da bom moral nekaj spremeniti. Recimo: generalno gledano je bilo to, kar sem delal na klavirju, mnogo vehementnejše, z več gibi, kompozicije za večji ansambel pa so se gibale po bolj umirjenih tokovih. Sedaj me zanima ravno delo z ansamblom, ne več z orkestrom (zadnje izvedeno delo pred odhodom na Nizozemsko je bilo za vojvodinsko Filharmonijo mladih — op. a.).

Katedra: Nadaljni načrti?

Tickmayer: Trenutno delamo nadaljevanje **Intellectual Cabarета,** še naprej pa delam tudi z Josephom. To je naslednja predstava, ki jo bomo izvedli na festivalu v Avignonu leta 1992, kaže pa, da bo Nadj že v maju začel delati na igranem filmu, skupaj s teatrom. To, kar me pa trenutno najbolj okupira, pa je projekt, ki je še daleč, v maju 1994, ko bomo izvedli komorno opero z dvajsetimi glasbeniki, nekaj pevci in kakšnimi desetimi plesalci. To, kar lahko povem vnaprej, je, da bo tema Danilo Kiš, vendar ne tako, da bi predelovali njegovo življenje, temveč bomo iz njegovih knjig vzeli nekaj tem, tako da sedaj v glavnem berem Kiša in razmišljam o tem. To bi moral biti zares velik podvig.

Kljub vsemu bo Tickmayer po svetu še naprej krožil s predstavo »Commedia Tempio«, igral bo tudi solo in z zasedbo Formatio, julija pa ga čaka tudi nastop na jazz festivalu v Budimpešti . . . Zagrabite ga, kjer morete!

Bojan Đorđević
Aleksandar Konjikušić

BARVNE - LASERSKE - **COLOR** - FOTOKOPIJE
FOTOKOPIJE VELIKIH FORMATOV ... A1 ... A2 ...
FOTOKOPIJE NA BARVNE PAPIRJE
POVEČAVE - ZOOM - POMANJŠAVE

BIROSTORITVE
tiskarna
založba
trgovina
kopirnica
pisarniško
reklamne
storitve

62001 MARIBOR
GLAVNI TRG 6, PP 57
TELEFON (062) 26-360
TELEFAX (062) 29-674

EXPRESS TAJNICA

Naročam Katedro. 212-004 Non stop.

Pod skalpelom

MAMA DOLORES — Rja v ustih
GOTTSCHEE — Malo resnice
(Front rock)

Tistim vsevednežem, ki so prepričani, da je rock v Sloveniji pobralo, lahko **Front rock** *trešči še dve dozi resnice v njihove dendijevske face, kajti (hvalabogu!) Slovenija je v svoji majhnosti lahko tudi prav velika in »podeželski« rock'n'roll je lahko vsaj tako udaren, kot je bil pred leti »meščanski«, toda fazni razmik v punkoidnem (predvsem tekstovno gledano) pristopu metliških* **Mama Dolores** *in kočevskih* **Gottschee** *kaže samo na surovo dejstvo, da se nekatere stvari zunaj ljubljanske kotline pač dogajajo v upočasnjenem tempu. Tudi »demokratizacija«.*

Na obeh singlih na 33 obratov (na obeh so po štiri skladbe — dovolj glasbe za LP!) je veliko avtentičnega novega rocka, od punkovsko ostrih **Mama Dolores** *do križanskih* **Gottschee** *(hardcore, nekaj metala, pa tudi kitarskega rockiranja) — »staromodnost« nekaterih rešitev ni moteča.*

Rajko

CASPAR & PETER BRÖTZMANN — Last Home
(Pathological Records)

Čeprav verjetno drži, da se free jazz ali svobodna improvizacija (biološko) stara, saj se je v tej smeri praktično vse začelo dogajati že pred dobrimi dvajsetimi leti, pa ne moremo reči, da jo bo treba kmalu pokopati. Nenazadnje je dokaz, da improviziranega škripljanja še ne bo kmalu pobralo, tudi album, ki sta ga zvarila oče **Peter in sin Caspar Brötzmann.**

Peter Brötzmann *je starosta evropske improvizirane glasbe in je s svojimi saksofoni piskal že z vsemi evropskimi glasbeniki iz te scene, ki kaj veljajo. V osemdesetih letih ga je pot zanesla v New York, kjer je spoznal novo generacijo glasbenikov, ki se sicer ne pečajo več z glasbo, ki bi jo bilo mogoče spredalčkati pod datoteto free-jazz, vseeno pa igrajo glasbo, ki je tako široka, da lahko v njej pride do izraza tudi svobodno piskanje takšnega hrupneža, kot je Peter Brötzmann. Mislim seveda na* **Last Exit**, *ki so konec osemdesetih znali pokazati da električni jazz ni nujno tudi blagozvočni jazz-rock.*

To isto pa je na drugem koncu sveta, v rodni Nemčiji, dokazoval tudi Petrov sin **Caspar Brötzmann**, *ki je s svojo električno kitaro počel marsikaj. Skupina* **Caspar Brötzmann's Massaker** *(še en!) je harala po evropskih odrih in s svojo eksplozivno verzijo sodobne pluralne električno-jazzovske zvočnosti pridobila na svojo stran veliko navdušenih ljubiteljev nekonvencionalnega zvočenja.*

In kaj lahko dobimo od tega družinskega srečanja? Veliko hrupa, disonanc, napetosti, piskanja in cviljenja, a tudi nekaj povsem umirjenih in celo presenetljivo (harmonično) skladnih partov. Izbruhi improvizirane zvočne napetosti sicer niso ravno prava paša za ušesa, zato pa toliko bolj prijajo duši, ki je več kot sita infantilno bebavega popa, s katerimi nas iz dneva v dan zastrupljajo razni radijski in TV-oddajniki.

Rajko Muršič

CASPAR BRÖTZMANN **LAST HOME** PETER BRÖTZMANN

BOB DYLAN — The Bootleg Series
(Rare and unreleased 1961—91)
(Columbia)

Bob Dylan *prav v teh dneh proslavlja svojo petdesetletnico in trideset let, odkar je podpisal za založbo Columbia. Rojstni dan so proslavili s celodnevnim dogajanjem 18. maja v Leicestru, ki ga organizira fanzin oboževalcev Dylana, imenovan* **Isis**, *v okviru prireditve pa so se odvijali sejem, video predstave in nastop* **Marka Richarda**, *ki je lani zmagal na tekmovanju posnemovalcev Boba Dylana.*

Založba Columbia pa je proslavila omenjene obletnice z izdajo petih plošč oz. treh cedejev z naslovom **Piratska serija: Redki in neizdani posnetki od 1961 do 91 — prvi trije deli.** *Tako je, založba namreč napoveduje še nadaljnje tovrstne izdaje, naslednja bi se naj podrobneje ukvarjala z neizdanimi posnetki iz obdobja iz srede in druge polovice šestdesetih let, torej iz časa plošč* **Highway 61 Revisited** *in* **Blonde On Blonde**, *ko je bil Dylan na svojem ustvarjalnem vrhuncu. Pričujoči prvi trije deli se namreč ukvarjajo predvsem z Dylanovim akustičnim obdobjem do 1964. leta. Ti posnetki*

Ian Curtis

»Don't Walk Away In Silence . . .«

JOY DIVISION

Enajst let kasneje

Atmosphere

18. maja letos mineva 11 let od tistega nedeljskega večera, ko je **Ian Curtis potem**, ko je na televiziji gledal film ***Stroszek*** svojega priljubljenega režiserja **Wilhelma Herzoga**, sesut od koncertnih naporov, predvsem pa zaradi osebnih težav (uradno je bila ugotovljena akutna depresija z napredujočo epilepsijo, za katero je bolehal že dalj časa) napisal na listek: *»At this very moment I wish I were dead. I Just can't cope anymore.«*

To je bilo nekaj ur pred odhodom skupine **Joy Division** na njihovo prvo ameriško turnejo. Pravkar so posneli pesem ***Love Will Tear Us Apart***, ki je nato pristala na 13. mestu lestvice.

John Peel je naslednji dan takole začel svojo oddajo: *»Bad news lads. Ian Curtis has died«.*

Joy Division so nastali v začetku leta 1977, potem ko so obiskali nastop skupin **The Clash** in **Sex Pistols** v domačem Machestru.

Pete Shelley iz manchestrske punk skupine **Buzzcocks** je skupini predlagal ime ***Stiff Kittens***, vendar so ga kmalu zamenjali za **Warsaw**, ki so si ga sposodili iz naslova pesmi Warszawa s takrat izdane plošče ***Low*** **Davida Bowieja.**

25. maja 1977 so odigrali svoj prvi nastop v klubu **Electric Circus** kot predskupina Buzzcocksom. Bobnar **Stephen Morris** se jim je pridružil večer pred koncertom. Ko je kasneje grozilo zaprtje tega kluba, so v njegov spomin lastniki novembra 1977 organizirali festival, na katerem je nastopila vrsta lokalnih skupin, med njimi **Buzzcocks, The Fall, Slaughter And The Dogs, John Cooper Clarke** in **Warsaw.** Koncert so posneli, založba Virgin pa je izdala 10-inčno live kompilacijo z naslovom ***Short Cicuit***. Warsaw so spremenili ime v **Joy Division** prav na dan izdaje te plošče 9. junija 1978. Na omenjeni zbirki so bili udeleženi s pesmijo ***At A Later Day.*** To je edina posneta inačica te pesmi — sicer ni nič posebnega, v spominu pa je ostala le zato, ker je v napovedi Ian Curtis zaklical: *»Vi vsi ste pozabili Rudolfa Hessa!«* To je zadoščalo, da so jih začeli proglašati za prikrite privržence nacizma, za kar so iskali dokaze tudi v njihovih besedilih, recimo v pesmi ***They Walked In Line***, ki jo najdete na plošči ***Still***, izdani posthumno oktobra 1981. leta. Seveda je sprememba imena v Joy Division te napade še dodatno izzvala, saj je to termin, znan iz nemških koncentracijskih taborišč — tako so namreč SS-ovci imenovali prostitutke v njih. Obtoževanja, da so člani skupine pronacistični, so se nadaljevala tudi zaradi njihovega sivočrnega oblačenja, zaradi ovitka nekaterih njihovih plošč (na eni je deček arijskega videza z bobnom v rokah, ime Joy Division pa je napisano v gotici) in podobnega. Mogoče so se tudi zato preostali člani skupine po smrti Iana Curtisa maja 1980. leta nekoliko ironično poimenovali s še enim terminom iz nacistične zgodovine, **New Order**, Novi red, s čimer pa so seveda hoteli predvsem povedati, da je stanje v skupini dokončno in usodno spremenjeno po Curtisovi smrti.

Pesem ***Warsaw*** so Joy Division posneli decembra 1977 ob še treh pesmih, ki so izšle na EPju ***An Ideal For Living***. To malo ploščo so nato izdali pri založbi **Enigma** v nakladi 5 000 izvodov, kasneje pa je izšla še v obliki 12-inčnega EP-ja pri njihovi lastni založbi **Annonymous Records.**

Konec 77. leta so se Joy Division spoznali z lokalnim televizijskim uslužbencem, **Tonyjem Wilsonom**, ki je vodil tudi nek glasbeni klub, kasneje pa je z družabnikom **Alanom Erasmusom** ustanovil založbo plošč **Factory Records.**

Prva plošča, ki je izšla pri novoustanovljeni založbi Factory, je bila kompilacija posnetkov skupin, ki so nastopale v omenjenem klubu. Naslov ji je bil preprosto ***Factory Sampler***, izšla je v obliki dveh EP-jev in pod zaporedno število FAC 2.Pod številko ena je namreč izšel rumeno-črni konstruktivistični poster, ki je napovedoval odprtje kluba The Factory.

Ob skupinah **Durutti Column, Johnu Dovieju in Cabaret Voltaire** so bili na omenjeni kompilaciji udeleženi seveda tudi Joy Division z dvema posnetkoma, ***Digital*** in ***Glass.***

Joy Division so nato redno nastopali v klubu The Factory ter razvijali svoj izvirni stil. Pri tem jim je bil dragocen pomočnik producent založbe Factory, **Martin Hannett**, ki je razumel njihove glasbene cilje in jih znal tehnično udejaniti. Hannett je pred tem produciral prvi EP skupine Buzzcocks z naslovom ***Spiral Scratch*** in večino pesmi ***Johna Cooperja Clarkea***, ki ga je tudi glasbeno spremljal kot polovica dua **Invisible Girls**. Drugi je bil **Steve Hopkins.** Mimogrede, Martin Hannett je pred kratkim umrl, star 42 let, za posledicami pljučne infekcije.

Manager **Rob Greeton** je skupini Joy Division na božični večer 1978. leta organiziral prvi londonski nastop v znanem klubu **Hope And Anchor**. Vendar so Joy Division zares prodrli šele 1979. leta. Že začelo se je obetavno: s povabilom rock staroste **Johna Peela** na snemanje — sedaj že zdavnaj klasičnih — sessionov. Predvajal jih je v februarju 1979, kar jim je omogočilo, da so postali znani širšemu krogu ljudi.

Sledili so mnogi nastopi v Manchestru in okolici, ob tem pa je skupina tudi resno delala na novi glasbi. Njihove nastope pa je spremljala vse večja tiha množica privržencev, ki so jim rekli »brigada dežnih plaščev«. Skupino so spremljali po vseh njenih nastopih, bila je »njihova« in to so ljubosumno čuvali.

V tem času so se Joy Division pripravljali na snemanje prve velike plošče. Tony Wilson je zbral vse dohodke kluba ter založbe Factory, vključno s svojimi življenjskimi prihranki, skupaj 8.500 funtov, ter vse namenil za celotno produkcijo prve velike plošče skupine Joy Division. Skupina je seveda imela popolno ustvarjalno svobodo, pri tem pa ji je pomagal Martin Hannett. Aprila 1979 so tako v štiri in pol dneh posneli petnast pesmi, od katerih so deset izbrali za ploščo Unknown Pleasures. Ena od pesmi je bila ***She's Lost Control***, ki so jo izdali tudi na mali plošči.

Plošča ***Unknown Pleasures*** je bila tiskana in opremljena vsaj tako dobro kot izdaje velikih založb, če ne še bolje. Pazljivo izdelan izgled skupine je dopolnjevala ustrezno oblikovana oprema ovitka.

»Bili smo le majhna založba,« je dejal Tony Wilson, *»vendar smo imeli enega najboljših producentov in enega najboljših dizajnerjev v deželi«.*

To je bil mladi **Peter Saville**, ki je leto pred tem zapustil manchestrski Art College. Vsak ovitek je oblikoval na podlagi podatkov, ki mu jih je dala skupina. Tako je neobičajen simbol na črnobelem ovitku plošče Unknown Pleasures grafična obdelava radijskih valov, ki jih je oddajala ugasla zvezda in ki jo je v neki znanstveni knjigi odkril kitarist skupine **Bernard Albrecht.**

Na ovitkih plošč ni bilo fotografij skupine, niti podatkov o njihovih članih, le zaporedna številka izdaje, ime založbe in producenta ter naslovi skladb.

Unknown Pleasures je izšla junija 1979. lea. Sprejeli so jo s primernim navdušenjem, slavili so jo ne zgolj kot osupljivo in spoštovanja vredno ploščo, temveč tudi kot najbolj izviren in samosvoj prvenec desetletja.

S svojim zvokom so Joy Division vplivali na vrsto skupin, ki so jih ali odkrito posnemale, ali pa so v svoj zvok vpletle vsaj elemente stila Joy Division. Veliko teh skupin je kasneje snemalo za založbo Factory.

Pesmi je pisal Ian Curtis. Vizija je bila njegova. Basist **Peter Hook** je ob tem pripomnil: *»Ljudje mislijo, da so besedila gonilna sila naših pesmi, vendar menimo, da mi prav tako vplivamo na Iana, kot on na nas. Nekako tako: če bi mi prenehali igrati, bi tudi on nehal pisati pesmi.«*

Poleti 1979. leta so Joy Division nastopali na več glasbenih festivalih, septembra istega leta pa so izdali malo ploščo s pesmijo **Transmission.**

Približno ob istem času, oktobra 1979. leta, je pri založbi **Boba Lasta**, Fast Products v Edinburgu na maxi singlu izšla kompilacija ***Earcom 2: Contradiction***, na kateri sta bili dve pesmi Joy Division, ki sta ostali s snemanj za ploščo Unknown Pleasures, to sta bili ***Auto-Suggestion*** in ***From Safety To Where?***. Nato so posneli pesmi ***Atmosphere*** in **Dead Souls**, ki sta marca 1980 izšli na mali plošči pri francoski založbi Sordide Sentimentale. Izdanih je bilo le 1578 izvodov.

Omenjena mala plošča je izšla kot del konceptualnega paketa z naslovom ***Licht Und Blindheit***, Luč in slepota, ki je vseboval še esej nekega **Jean-Pierre Turmela** in sliko njegovega sodelavca **Jean-Francois Jamoula**. Nekakšen »gesamtkunstwerk«.

Pred manjšo evropsko turnejo v začetku 1980. leta so Joy Division posneli še svoje druge sessione za Johna Peela in oboji so kasneje izšli na dveh EPjih.

Aprila 1980. leta je izšel t.im. flexi disc v omejeni nakladi s pesmimi ***Komakino, Incubation*** ter **And Then Again.**

Marca 1980. leta so Joy Division začeli s snemanji za svojo drugo veliko ploščo in za naslednjo malo ploščo z naslovom Love Will Tear Us Apart. Ostali so v Londonu, kjer so odigrali niz nastopov, na enem od njih se je Ian Curtis zrušil. Njegovo zdravstveno stanje se je slabšalo, sledile so odpovedi koncertov. Ob tem pa se je bližala tudi prva ameriška turneja.

V petek, 2. maja 1980. leta so odigrali nastop v dvorani birminghamske univerze. Posnetki s tega koncerta so zabeleženi na drugi plošči dvojnega albuma ***Still***. To je bil njihov zadnji nastop.

Pesem ***Love Will Tear Us Apart*** je izšla konec maja 1980. leta, sledila ji je druga velika plošča skupine Joy Division z naslovom ***Closer*** in z ovitkom, na katerem objokujejo mrtvega Jezusa Kristusa. Založba Factory je imela veliko težav s prepričevanjem, da niti nagrobni kamen na ovitku plošče Love Will Tear Us Apart, niti mrtvi Jezus Kristus na ovitku plošče Closer niso mišljeni kot spomin na Iana Curtisa, temveč so bili ovitki naročeni in izdelani že tedne pred Curtisovo smrtjo.

Oktobra 1981. leta je izšla še prej omenjena plošča ***Still*** s še neizdanimi oz. težko dosegljivimi ter s koncertnimi posnetki. Založba Factory jo je izdala tudi zato, ker se je po Curtisovi smrti pojavila vrsta piratskih koncertnih plošč, med njimi so najbolj znane ***Amsterdam, Le Terme*** in ***Gruftgesaende.***

Za Joy Division je ostal tudi video z naslovom ***Here Are The Young Men***, posnet na nastopih po Evropi 1979 in 1980. leta. Pesem Atmosphere, ki je bila prej dosegljiva le na omenjeni redki mali plošči, je posthumno izšla tudi na drugi strani EPja s pesmijo She's Lost Control, namenjenega za ameriško tržišče.

Preostali člani skupine so se preimenovali v **New Order**, spremenili glasbeni izraz, vendar jih je duh Iana Curtisa obsedal še na plošči ***Movement***, izdani novembra 1981. leta, zatem pa je končno sledil prelom. Začel se je s pesmijo ***Temptation***, nato pa je njihov dokončno novi zvok — plesni tehno-pop z neobveznimi besedili — predstavila pesmica ***Blue Monday***, v obliki EPja izdana marca 1983. leta. Postala je velika uspešnica, New Order pa uspešna pop skupina, ki se je (vsaj na zunaj) znebila spomina na Iana Curtisa.

Člani zasedbe so se od Iana Curtisa poslovili s pesmijo ***In A Lonely Place*** z druge strani EP-ja ***Ceremony.***

Milko Poštrak

Naročam Katedro, 212-004 Non stop

NAPOVEDUJEMO

OPEN AIR MARIBOR 1991

Po odlično organiziranem in izvedenem koncertnem delu festivala Altera pars konec maja (Front rock) bo **v Mariboru 21. junija spet celovečerni rock koncert.**

Mladinski kulturni center Maribor oz. sekcija Klub MKC pripravljata ta dan **OPEN AIR Maribor 91**. Prizorišče dogajanja bo **Rotovški trg**, kjer se je z lanskima koncertoma Ekaterine Velike in Laibacha pričela (doslej najbolj pestra in najbogatejša) mariborska koncertna sezona 1990/91.

Open Air se bo začel **ob 18. uri** z metal blokom, prva pa bo nastopila najobetavnejša mariborska skupina **SATIRICAL POEM**, nato pa bodo na vrsti **PRAGWALD** iz Prebolda (skupina bo predstavila svoj prvi single, izdan pri MKC Maribor) in **XENOPHOBIA** iz Slovenj Gradca.

Prvi del Open Aira bodo zaključili gostje iz Celovca, death metalci **DICHARMONIC ORCHESTRA**, ki so v Mariboru nastopili pred dvema letoma, takrat še na začetku svoje glasbene poti, v tem času pa so zelo napredovali in se prebili med najpomembnejše metal skupine na avstrijski sceni. Organizator in selektor prvega dela koncerta je Jure NO NAME Kelhar.

V drugem delu koncerta bo prva nastopila zagrebška skupina **PHANTASMAGORIA**, ki bo jeseni (po šestih letih delovanja in koncertiranja) končno dočakala svoj vinilni prvenec.

Verjetno najzanimivejši dogodek večera bo nastop gostov iz Češke, skupine E iz Prage, ki se bodo v Mariboru ustavili v okviru svoje prve evropske turneje. V informacijo povejmo, da gre za najboljšo rock skupino na trenutno zelo pestri češki in slovaški rock sceni (za njih pa se zavzema tudi predsednik Havel).

MAJKE iz Vinkovcev bodo s svojim garažnim rock and rollom prvič bombardirali Maribor, **JANI KOVAČIČ** in njegov **JE' BENT** pa bodo približno ob 24. uri zaključili koncertno sezono v Mariboru.

Že dan prej, v **četrtek, 20. junija** pa bo v **paviljonu Mestnega parka** koncert mariborske skupine **INSIDE**, ki bo tako na svoj način že drugo leto zapored pozdravila prihod poletja (koncert se bo začel ob 21. uri). V. K.

CARTER – THE UNSTOPPABLE SEX MACHINE
Mariborski koncert leta?

Pa smo dočakali tudi to, da lahko Maribor zapišemo na rock zemljevid Evrope. To smo uspeli z duetom **Carter (The Unstoppable Sex Machine)** katerih koncert na ŠTUK-u, so organizatorji MKC napovedovali s tem sloganom.

Londonski kitarski duet, ki svoje drvenje podpira z nasneto podlago v obliki ritem sekcije (bas in bobni) ter raznoraznih vzorčenih zvokov, ki je s svojim zadnjim izdelkom ***30 Something*** torpediral kar prvo mesto angleške neodvisne lestvice, se je resnično pokazal v močni luči. Tako scensko (light show, dim . . .) kot zvočno je postavil nove koncertne dimenzije v ›sivem mestu‹, čeprav se mi zdi, da brez predskupine **Lačni Franz**, ki je izvedla standardno nespremenjeno dolgočasen nastop, poln obrabljenih fint, obisk ne bi bil niti polovičen. Čeprav snemajo novo ploščo, smo morali še enkrat skozi večkrat prečuto torturo ljudskih hitov in se ob Carterjih zavrteti za 359 stopinj. Že pred koncertom sem razmišljal, kako bosta funkcionirali na enem nastopu dve tako različno usmerjeni skupini in moram priznati, da je dolgotrajna pavza zabrisala diskontinuiteto.

Carterji, ki prihajajo iz južnega Londona, dela, ki se kliče Crystal Palace, so — za razliko od trenutno aktualnega mancesterskega *›rave on‹* pop sounda — čvrsto in energično udarili po punk vodah, iz katerih izvirajo, in jim primešali dodatek melodičnega napitka z ekstraktom **Pet Shop Boys** in **Soft Cell**, da je cocktail stekel lažje po grlu. Trikratni bis, za katerega so zaslužni tudi obiskovalci iz drugih krajev, ki so Maribor napravili svetovljansko slovenski, je prinesel na oder ponovno njihovo maskoto, po kateri imajo ime, debelinka z imenom **Carter**, ki je znal sprovocirati avditorij do konca, da je s težavo zapustil prizorišče, ki je s svojimi praznimi pivovskimi plastenkami kreiralo resnično pokoncertno scenografijo.

Kljub poštenemu nastopu smo lahko vseeno zaskrbljeni za angleško *›neodvisno‹* sceno, ki očitno — kar ni nič novega — nima kaj pokazati. **Carter** niso slaba skupina, oziroma so odličen in samosvoj projekt, dovolj zanimiv za koncerte, vendar ne toliko, da bili number one. Nekateri jih postavljajo za Pet Shop Boys s kitarskim zvokom, kar pa se meni ni zdelo niti približno resnično, saj izvirajo in delujejo na popolnoma drugih glasbenih temeljih kot bolj ›odvisni‹ popri. Za izhodišče jim služi hitri punk, ali celo hardcore, dovolj pitno obdelan, da je sprejemljiv za širše kroge. To pa je ogromno, sploh če gledamo iz mariborske pozicije. Očitno to, da je nekdo prvi na angleški neodvisni lestvici, ne more prekriti agropopovske zaplankanosti in blatnodolovske samozadostnosti, kar mi poraja elementarno vprašanje.

Če so mladi prebivalci stokrat omenjenega mesta sploh pismeni. Glasbeno sigurno niso.

PETER TOMAŽ DOBRILA

Miha Fras

ZAGREB V VRTINCU NEODVISNE ROCK PRODUKCIJE
FAN CLUB RAMONES, BOOTLEG CD IN KUP NOVE ROCK PLASTIKE

V kotlu razpadajoče države se očitno kuha slastna rock'n'roll juha in kaj lahko se nam zgodi, da se z nameravano priključitvijo k Mitteleuropi v resnici odcepimo od rock'n'rolla. Že lansko leto smo kolikor toliko sproti opozarjali na to, da se na »jugu« nekaj dogaja, ko so nas začeli obsipavati s prvimi neodvisnimi rock vinilčki, pa tudi s tiskom (Novi Ritam in Heroina) in celo vabili na koncerte. Sedaj je ta produkcija doživela takšen razmah, da bi verjetno lahko govorili o pravi rock renesansi, ki je za zdaj —

žal obšla Slovenijo, kljub temu, da nam je še dano brez težav z mejami in miselnimi blokadami spremljati pospeške balkanskega rock'n'roll vrtinca, katerega producentski epicenter je v Zagrebu.

Prav tam je konec lanskega leta vzniknil tudi pravi pravcati **Ramones Fan Club,** ki so ga bratje **Ramones** počastili s koncertom. Da je bil zagrebški koncert **Ramones** boljši od ljubjanskega (tudi zaradi primernejše publike!), potrjuje tudi prvi piratski CD pri nas: **Escape From Zagreb,** ki v eni uri reproducira vse, kar se je dogajalo na koncertu 24. novembra lani. V to je všteta tudi »obupna« (walkman) produkcija (in posvetilo nekaterih komadov jugoslovanskemu Fan Clubu), ki je namenjena predvsem najboljgorečim ljubiteljem tega najbolj avtentičnega rock'n'roll banda zadnjih 15 let. V **Ramones Fan Club** se lahko včlanite, če pokličete v Zagreb na telefon 561-758 (Alen) ali 416-721 (Davor), oziroma pišete na naslov Brače Cvijića 5 in priložite 70 din za članarino ter 300 din za bootleg CD.

Da je Zagreb v tem trenutku zares epicenter rock'n'rolla na področju za zdaj še skupne države, dokazuje tudi prava serija underground rock'n'roll, punk in HC skupin, ki izdajajo svoje vinilne prvence. Najprej naj omenim single na 33 obratov benda **Hell's Bells** z naslovom **Apage Satanas!,** ki je izšel pri založbi **Interestrada,** prinaša pa rezek in energičen punk s hardkorovsko ostrino, tipičen za zagrebško rockovsko podzemlje. V pododoben milje spadajo tudi **Gregor Samsa** z za odtenek bolj melodičnem igranem singlu **Three Interesting Plans** za založbo **Search And Enjoy.** Najbolj udaren in kompleksen hardkorovski pljunek pa so prispevali prav tako zagrebški **Motus Via Est** na LP-ju **Cogito aude**, ki je izšel pri **Sacro Egoismo Records** iz Dunaja in v samizdat produkciji. Gre za daljše, kompleksno strukturirane HC komade, odigrane na zavidljivem tehničnem nivoju, obdelujejo pa klasične velemestne tesnobne teme s kompleksom balkanoidnih nasilniških tenzij. Vsekakor ena boljših plošč zadnjega časa! Za konec zagrebškega paketa se nam predstavljajo še **Tamnichars** z veliko ploščo **Till The Next Goodbye,** ki je izšla pri založbi **Cormoran,** in s svojo mladostniško in spevnejšo varianto zagrebškega rock'n'rolla, ki sicer izhaja iz punka, a se veže tudi na »stari rock« in zlata petdeseta. Njihove simpatične rock pesmi instrumentalno slonijo predvsem na premišljeni igri bas kitare, žal pa jih »izdaja« preslabo obvladovanje angleščine.

V tem paketu velja omeniti še LP puljskih **The Spoons,** ki posebj koketirajo s psihedeličnim rockom iz konca šestdesetih (predvsem zaradi značilne uporabe orgel), vendar pa se jim seveda še kako pozna (predvsem v energičnih zvočnih nastavkih) puljska novorockovska zgodovina. Plošča z naslovom **Voxin'** (saj se še spomnite **Foxxin'** njihovih someščanov **Messerschmitt,** mar ne?) je izšla pri zagrebški založbi **The Valley Records.**

Ne moremo pa zaobiti niti (ne samo geografsko) zelo oddaljene skopske rockovske scene, ki nam je v zadnjih mesecih postregla z dvema vinilnima produktoma. V teh krajih najbolj znana (in tudi popularna) makedonska skupina **Mizar**, ki se še bolj posveča svojim kulturnim (pravoslavnim) in zvočnim koreninam, je izdala pri ljubljanski založbi **Dallas** svojo drugo ploščo z naslovom **Svjat Dreams 1762—1991.** Gre za logično nadaljevanje prvenca (kljub nekaterim personalnim spremembam) in še en dokaz, da nismo bili zgolj muha enodnevnica. Iz skopske urbane scene pa izhaja tudi skupina **Arhangel,** katere vodja **Risko Vrtev** je v začetku

GREGOR SAMSA

osemdesetih sodeloval z eno od prvih variant zasedbe **Mizar,**, vendar pa **Arhangel**, ki je izšla pri založniški hiši **Haos** iz Beograda, prinaša pa deset povprečno triminutnih rock pesmi z izrazito lirično konotacijo na kitarski osnovi, lahko spremljamo simpatično izrazni rock brez kakršnihkoli posebnih prilastkov.

Ker bi nam navajanje naslovov vseh omenjenih naslovov vzelo preveč prostora, lahko razveselimo tiste, ki nimajo časa stikati po zakotnih trgovinah, da bodo lahko vse omenjene plošče (morda celo vse vinilne produkte neodvisnega založništva v Jugi) naročili po pošti na naslovu: **Funhouse Promotions/Distribution,** oziroma **Matija Vorgić, Maslinska 9, 41 040 Zagreb.**

Rajko

NOVOSTI FRONT ROCKA IN VKF

Založba **Front rock** ne miruje. Kmalu naj bi izšel vinilni prvenec skupine **Razle Dazle** iz Cirkovcev pri Ptuju. Na mali plošči, ki se bo vrtela 33,3-krat na minuto, bo šest pesmi nadobudnih metal-korovcev.

Tik pred izidom je enourna retrospektivna video kaseta **Centra za dehumanizacijo**, ki prikazuje šestletno obdobje skupine. Front rock še vedno ni opustil ideje objaviti LP hardkorovcev **MDC — Live in Maribor.**

V pripravi pa je še nekaj singlic mladih domačih skupin, ki jim Front rock nudi prvo streho nad glavo.

Velika knjiga fint — VKF

V Mariboru se je pojavil nov fanzin: **VKF Velika knjiga fint.** Fanzin se je dobesedno samo pojavil, kajti avtorjev tega izdelka ne moremo prijeti, ker jih ne vemo kje iskati. Za fanzin zelo nenavadna poteza, saj je ravno dopisovanje eden izmed ključnih momentov ustvarjanja teh fotokopiranih časopisov za mladi rod (mimogrede: v tem primeru zelo slabo kopiranega). Pa vendar vsebinsko **VKF** odstopa od domačega glasbeno fanzinskega povprečja. Ne ukvarja se izključno z glasbo. Poleg ocen koncertov **Ramonesov, Iggy Popa** in nekaj mariborskih (kjer trgajo klubsko sceno, mogoče je tu razlog anonimnosti), najpogostejši avtor spisov VKF Iggy piše tudi o športu, predstavlja hardcore poezijo **(Crepeeng Disaster)** in lastno (Titu), lastno filmoteko, svetovanje mladostnikom, IO test, piše še o kulturni politiki, o cerkvi, tu je tudi strip. Vse teme so obdelane na **VKF** svojski način, sarkastično, ironično in humoristično, saj je **VKF** zbirka tumarij in fint. Prav zabavno branje in vzpodbudno za mariborske razmere.

dh

ALTERNATIVNA KNJIGARNA VAM PREDLAGA, DA PREBERETE:

Elliotta — Guns'n'Roses	210,00
Horta — **The Doors**	210,00
Nilsena — **Iggy Pop**	210,00
Smitha — **The Cure**	210,00
Edgea — **Joy Division**	210,00
Fritha — **Punk**	210,00
Uhvati ritam: Rock i književnost	170,00
Vitsaksija — **Platon i Upanišade**	300,00
Hertzoga — **Fickaraldo**	210,00
Junga — **Hipnotizam i spiritizam**	200,00
Berdjajeva — **Novo srednjevekovlje**	250,00
Djedušicka — **Predstave Grotovskog**	250,00

Edina možnost nabave pravih knjig je naročevanje po povzetju. Vse knjige so natisnjene v latinici — srbohrvaščina. Naročila sprejemamo na naslov: MOD, post fah 9, 73300 Foča, BiH.

Pod skalpelom

predstavljajo polovico celotnega materiala v tej zbirki.

*Seveda si lahko postavimo vprašanje, kakšen smisel ima izdajati dosedaj nerabljene posnetke nekega **Boba Dylana**. Še posebej, če upoštevamo, da večine tu zajetih posnetkov v času njihovega nastanka Dylan ni uporabil prav zato, ker so se mu zdeli premalo dobri. Vendar po poslušanju štirih ur omenjenih posnetkov osupli ugotavljamo, koliko izvrstnih pesmi je Dylan ustvaril in nikoli izdal. Nekatere od njih so se kasneje pojavile v predelanih inačicah na uradnih izdajah, vendar tudi tu zastopane, včasih še rudimentarne ali poskusne izvedbe, nosijo silovit ustvarjalen naboj. Druge pesmi pa so bile do sedaj dostopne le na množici piratskih izdaj. Ena bolj znanih je tista s posnetki iz dvorane Albert Hall, kjer je nastopil s skupino **The Band**. Plošča se je imenovala **Live At The Albert Hall**, pri Columbiji pa za eno naslednjih izdaj napovedujejo prav te posnetke.*

*Vendar to še nikakor ni vse. Ob posameznih biserih tudi iz sedemdesetih let, recimo izredni inačici pesmi **Idiot Wind**, dobimo na koncu zbirke še par ostankov s snemanj za ploščo **Infields** iz 1983. leta, ter dve presenečenji. Najprej je to še neizdana inačica pesmi **When The Night Comes Falling From The Sky** iz 1985. leta, ki se je kasneje v drugi izvedbi pojavila na plošči **Empire Burlesque**, in na koncu mogoče relativno največje presenečenje: izvrstna pesem **Series Of Dreams**, ki je ostanek s snemanj za ploščo **Oh Mercy**, je pa vsaj enakovredna najboljšim pesmim s te plošče (recimo **Most Of The Time**). Zakaj neki je Dylan ni uvrstil vsaj na kakšno malo ploščo? Del odgovora boste našli v bogato opremljenem spremnem gradivu k zbirki.*

*Prav lahko se zgodi, da bo omenjena zbirka v licenčni izdaji izšla tudi pri nas, vsaj zato, ker je **Bob Dylan 10. junija letos nastopil tudi pri nas, na stadionu Olimpije v Ljubljani.***

*Omenimo še, da je založba Columbia že 1985. leta izdala zbirko petih plošč oz. treh cedejev, imenovano **Biograph**. Tista izdaja je bila sicer nekoliko običajnejša, saj je prinašala klasičen pregled nekaterih najboljših pesmi Boba Dylana, med njimi pa je bilo pomešanih tudi 21 neizdanih inačic znanih, pa tudi nasploh še neizdanih pesmi. In tudi tiste inačice večkrat niso zaostajale za uradno izdanimi izvedbami, ali pa so jih na tak ali drugačen način celo presegale.*

Milko Poštrak

QUOD MASSACRE — Quod Massacre
(Search & Enjoy)

Čeprav je večina besedil, ki jih slišimo na plošči, v angleščini, in tudi založba se sliši precej angleško, je tokratna plošča meseca domača. Zakaj pa ne — če je izdaja namenjena tudi tujemu trgu (ki ga je tudi vredna), lahko končno odpade tudi pravilo o »slovenski besedi na vsako slovensko ploščo«. Konec koncev smo prav lepo navajeni angleščine številnih tujih bendov, ki ne izhajajo iz angloameriškega govornega področja.

***Quod Massacre** so s svojim prvencem dokončno potrdili, da je naša glasbena produkcija kvalitativno lahko enakovredna tuji (medtem ko ji kvantitativno to ne bo tako kmalu uspelo). V sodobnih tokovih rocka je glasba **Quod Massacre** programirana na melodije, polnost zvoka in perfekcijo igranja. To je kompakten kitarski rock, ki vstopa v mednarodne glasbene tokove naravnost in brez zadržkov. Od drugih YU bendov, ki tudi začenjajo svoj (predvsem) rockovski prodor, jih loči to, da ne gredo v garažo, ne v osnovne obrazce primarnega rocka. Stopnja nadgradnje je v tem primeru orientacija k bogatim strukturam in melodijam (ki bi včasih rabile še malo dodelanosti) in prehod na nivo, na katerem so **Quod Massacre** kvaliteten sodoben bend. To pomeni tudi, da jim ne gre odrekati prodajnih kvalitet, ki so bile v naši glasbeni produkciji dolgo časa tabu; uvrstitev med akterje mednarodne rockovske sedanjosti pa ni nastala na osnovi kopiranja izstopajočih predstavnikov le-te. Čeprav so **Quod Massacre** omejeni z okviri melodičnega rocka, ki ga igrajo, v njih ne najdemo razpoznavnih elementov katerega izmed »velikih« imen, pa tudi ameriški trend velikih in težkih kitar ni njihov razpoznavni znak. V današnjih časih si je težko izboriti svoj košček na že dodobra obdelanem glasbenem terenu rocka, tako da je prav dobrodošlo dejstvo, da je **Quod Massacre** to uspelo.*

dc

Naročam Katedro. 212-004 Non stop.

MARIBORSKE MINIATURE

fotografije: Boris Strmšek

ŠTUK, 28. MAJA 1991

Z rockom smo se včasih bojevali proti vojni v Vietnamu, tudi zdaj so se ljudje z rockom bojevali proti lakoti v Afriki, mi se danes bojujemo proti vojni in proti lakoti tukaj in zdaj.

Želim vam obilo zabave.

(dr. Rastko Močnik na koncertu, 28. maja 1991)

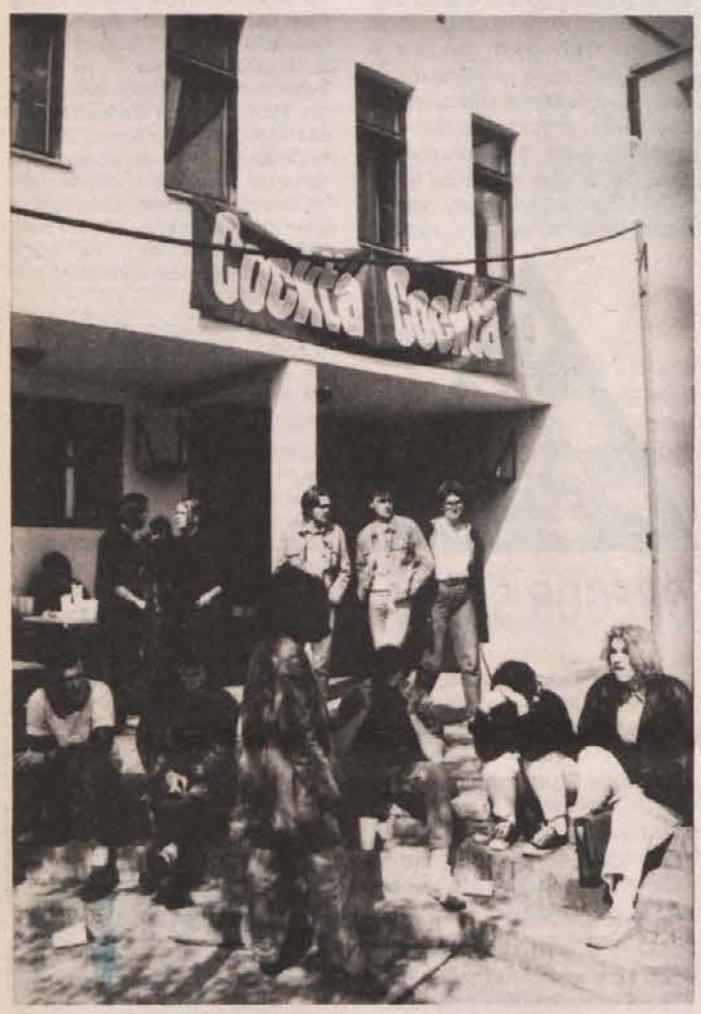

KATEDRA
KATEDRA

IN

ALTERA PARS

KULTURNI FESTIVAL